

ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

**1960 sonrası
sol hareketin
eleştirisi**

1. TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

leninizm nedir

dr. HİKMET KIVILCIMLI

TÜSTAV

cilt 2 / sayı 10
1974 ekim

29 Ağustos 1974'den 30 Eylül 1974'e	3
Hükümetin Son Aldığı Mali Kararlar ve Finans Kapitalle Bütünleşmede Bir Adım Daha / E. Korkmaz	4
Silâhlendirme Yarışı / A. Doğu	10
Şili'de Son Durum ve Devrimci Mücadelenin Geleceği / T. Ağaoğlu	16
Yunanistan Parlamenter Demokrasiye Dönüyor	23
Allende'nin Faşistler Tarafından Canice Öldürülmesi Üzerine	28
Etyopya'da Ne oluyor? / M. Eymen	33
TMMOB, «Ulusal Kaynaklar Kongresi» Düzenledi	40
Şili'de Karşıdevrimin Darbesi ve CIA	42
ABD'nin Askeri Yardımı Kesildi Mi, Kesilmedi Mi?	46
Portekiz'de Örgütlü Sol, Faşist Darbeyi Doğmadan Boğdu	48
Hükümet Bunalımı ve Koalisyon Pazarlıkları	51
Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın Kendi Kaleminden Hayatı	55
Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın Eserleri	57
Leninizm Nedir? / Dr. H. Kıvılcımlı	61
1960 Sonrası Sol Hareketin Eleştirisi	71
Yöntem	73
Türkiye İşçi Partisi Eleştirisi : TİP'in 10 Yılı / İLKE	81

Sahibi : Oya Baydar / Yazışleri Müdürü : Aydın Engin / Yazışma ve
havale adresi : P.K. 71, İstanbul / Yönetim ve Dağıtım adresi : Ca-
ğaloğlu, Piyer Loti Cad. 37/c İstanbul / Abone şartları Yıllık 100,
altı aylık 50 lira. Dış ülkeler için iki katıdır / Dizgi - Baskı: Murat Mat-
baacılık Kollektif Şirketi / İlan : Tam sayfa 500 lira. Diğer ilânlar san-
timi 25 lira / Basıldığı tarih: 11 Ekim 1974

29 Ağustos 1974'den 30 Eylül 1974'e

29 Ağustos 1974

● Türk İş Bağış Kampanyası Yönetim Kurulu «Ulusal savaş sanayi kurulana kadar işçi ücretlerinden günde en az beş lira kesilmesini» önerdi.

● Portekiz Hükümeti ülkenin en büyük üç bankası olan Portekiz Bankasını, Angola Bankasını ve Banco Nacional Ultramarino'yu kamulaştırma kararı aldı. Hükümet açıklamasında zamanla diğer bankaların ve dış ticaretin de kamulaştırılacağı belirtildi.

● Arjantin Hükümeti, gazyağı ve benzin piyasasını tekelleştirmek amacıyla ülkedeki 4 bin benzin istasyonunu devletleştirdi.

● Maliye Bakanı Deniz Baykal İstanbul'da ekonomik sorunlara ve tedbirlere ilişkin bir basın toplantısı

düzenledi. Baykal «... piyasaya çıkmış satın alma gücünün tasarruf ve yatırımlara yönltilmesi için üç paket tedbir alındığını» söyledi ve bunları şöyle özetledi: Kredi ve tasarruf mevduatı ile ilgili faiz oranları yükseltilmiştir; teşviki öngörülen sektörlerle ve kesimlere bankalarca orta vadeli kredi olarak tahsis edilen mevduat kaynakları için Merkez Bankasına yatırılan karşılık oranları düşürülmüştür; kredi darlığına son vermek amacıyla munzam mevduat karşılıkları Eylül 1974 sonuna kadar serbest bırakılmıştır. Bu son tedbirle ekonomiye 1,8 milyar liralık bir ek kaynak sağlanacaktır». Baykal basın toplantısında enflasyonun durdurulduğu da söyledi.

Hükümetin son aldığı mali kararlar ve finans kapitalle bütünleşmede bir adım daha

E. Korkmaz

Kapitalizm, bütünüyle bir yeniden doğmaya değil, tersine ölüme doğru gitmektedir. Kapitalizm, bütünüyle yükselme doğrultusunda değil, düşme doğrultusunda gelişmektedir. Eski egemenlik ilişkileriyle yeni egemenlik ilişkileri, durmadan çatışmakta; kapitalist ülkelerin eşitsiz gelişimi amansızca kendisini duyurmaktadır.

Tek tek kapitalist emperyalist ülkelerin, gelişme düzeylerinin birbirine yaklaşması, aralarındaki çelişkiyi arttırmakta, savaş ve yıkımlara yol açmaktadır.

Hükümetin son aldığı mali kararları, bu şartlar içerisinde değerlendirmemiz, uluslararası düzeyde emperyalist güçlerin ve ortağı yerli güçlerin, iktisadi ve politik menfaatleriyle ne derece uyduğuna ve uyuşmadığına bakmamız gerekecektir.

Çünkü, Maliye Bakanı Deniz Baykal tarafından açıklanan ve son mali kararlara gerekçe olarak gösterilen; enflasyon, tasarruf, fiat-maliyet, finansman, emisyon, ithalât-ihracat gibi iktisadi kategoriler, ulusal kategoriler olmanın üstünde, uluslararası kategorilerdir de. Ve varlık şartlarını hem ulusal, hem de uluslararası düzeyde bulurlar.

Bu iktisadi kategorileri değerlendirebilmek ve zamanımızda kazandığı boyutları kavrayabilmek için; uluslararası finansman, kambiyo işlemleri, fiyat-ma-

liyet, tasarruf, emisyon, enflasyon gibi iktisadi olaylarla kendini gösteren; kapitalist ülkelerin gelişiminin eşit oranda olmaması kanununu, çok iyi bilmemiz lâzımdır.

Kapitalist ülkelerin gelişimlerinin eşit oranda olmaması kanunu; bazı ülkelerin öbürlerine oranla sıçramalı gelişmesi, bazı ülkelerin öbür ülkeleri dünya pazarlarından atması, bölüşülmüş olan dünyanın, periyodik yeniden bölüşülmesinin savaşlara ve yıkıma yol açmasıdır. Pazarlara ve hammadde kaynaklarına sahip olabilmek için, başka ülkeleri zor kullanarak soymaktır. Emperyalist savaşların zorunluluğudur.

Uluslararası düzeyde kıymetli paraların, develüasyonu veya revalüasyonu, basit bir kambiyo işlemi olmaktan çıkmıştır. Bu, kapitalist dünyada belli emperyalist güçlerin ve bu güçlerin kontrolüne giren ülkelerin, dış ticaret, fiyat - maliyet, rekabet ve yatırım faaliyetlerini belirliyen ana unsurlar olmakta; enflasyonist ve deflasyonist bir gidisin göstergeleri olarak ortaya çıkmaktadır. Ve yine, kıymetli paraların devalüasyonu veya revalüasyonu, dünya kapitalist pazarının emisyon hacminin, dünyanın merkez bankası durumunda bulunan IMF (Uluslararası Para Fonu) tarafından müdahale ile ayarlanması, teknik bir sorun olmanın üstünde; bir yanda, uluslararası plândaki sermaye değerlerinin temerküzü (Konsantrasyonu) ve merkezleşmesi (santralizasyonu), aynı zamanda yeneden paylaşılmasıdır. Diğer yandan, dünyanın belli metropol merkezlerinde, spekülâtif amaçlarla toplanan ve enflasyon kaynağı olan karşılıksız dolarların, kapitalist pazarın tümüne yayılmasıdır.

Hepimizin bildiği gibi, 24 Temmuz 1944 Bretton Woods anlaşmasıyla ortaya çıkan para sistemi, yani altın-dolar egemenliği, Dünya halklarının ve özellikle Vietnam Halkı'nın, ABD emperyalizmine karşı vermiş olduğu bağımsızlık ve sosyalizm savaşları sonunda, 1968 lerde fiilen, 15 Ağustos 1971'de de. Amerika Birleşik Devletlerinin, doların altınla değişimini, tek taraflı olarak kaldırmasıyla, **hukuken** çökmüştür. Amerikan ödemeler dengesi dev açıklar vermiş, ve dolar üst üste devalüe edilmiştir. Böylece Amerikan malları dünya pazarlarında daha ucuza satılabilme olanağını elde etmiş, buna karşı dolar talebi düşmüş, yani dolar istenmeyen para olarak ortaya çıkmıştır. Dolar egemenliğine dayanan uluslararası malî kurumlarda, egemenlik krizi başlamıştır. Amerika bu bağtağın içinden çıkabilmek için; bir yandan petrol bunalımından, bu bunalımı körükleyerek ve kendi çıkarları doğrultusunda kanalize ederek yararlanmış, diğer yandan ithalata kayıtlar koyup, ihracatı teşvik etmiştir. Gelişen dünya şartları içerisinde, ekonomik menfaatlerin tehlikesizce yürütülmesi için; NATO'nun reorganizasyonunu ortaya atarken, aynı zamanda, Amerikan ihraç mallarıyla dengelenmiş, kendisine bağımlı, yarı sömürge ekonomiler yaratmak için, elindeki bütün politik olanaklarını kullanmaya başlamıştır. Kısaca Amerikan emperyalizmi çökmeye doğru giderken, iki yönlü zehrini dünya pazarlarına akıtmaya başlamıştır: sermaye ihracı ile beraber enflasyon ihracı, ve doların değer kaybetmesi karşısında ucuzlayan mallarını dünya ülkelerine, politik ve ekonomik olanaklarını kullanarak satması.

TÜRKİYE ABD EMPERYALİZMİNİN EKONOMİK ETKİLERİNE SONUNA DEK AÇIKTIR.

Türkiye Amerikan emperyalizminin bu iki yönlü ilişkisine sonuna kadar açıktır. Amerikan egemenliğindeki malî kurumlardan, her sermaye hareketi ile enflasyon da gelmektedir. Uluslararası Para Fonu Türkiye'nin ödemeler dengesi açığını kapatırken, nasıl bir kuyudaki suyu çekmek için bir miktar su pompaya dökülüyorsa, ve kuyudaki su nasıl çekip çıkartılıyorsa; tıpkı bunun gibi, Tür-

kiye halkını soymak için de, ödemeler dengesi bir sermaye hareketi ile kapatılıyor. Aynı şekilde, IBRD (Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, yani Dünya Bankası), AID (Uluslararası Kalkınma Kurumu) ve FAO (Gıda ve Tarım örgütü), Uluslararası Para Fonu ile işbirliği içerisinde; sermaye malları açısından Amerikan pazarına bağlı, orta ve uzun vadeli projeleri finanse etmektedir. Böylece bir yandan dünya merkez bankalarından kovulan ve rezerv para olma niteliğini yitiren Amerikan doları ve belli merkezlerdeki karşılıksız dolarlar; Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası, Uluslararası Kalkınma Kurumu, ve Gıda ve Tarım Örgütü tarafından; Türkiye'nin bütçe açığını kapatmakta, Türkiye'nin malî kurumlarına girmekte, her yönüyle uluslararası sermayeye ve uluslararası üretime bağlı projelere akmaktadır. Son malî kararlarla yoğunlaştırılan iç tasarruf, uluslararası malî kurumlardan gelen sermaye ve sermaye mallarının, faiz ve ödemelerine garanti teşkil etmek üzere, finans kapital emrine verilen halkın paralarıdır.

Amerikan doları karşısında değer kazanan fakat sabit durumunu koruyamayıp, üst üste revalüe edilen paralara sahip ülkelerin malları, dünya pazarlarında daha pahalıya satılmak durumunda kalmıştır. Döviz talebi yüksek, mal talebi düşük bir ortamın içine sürüklenmişlerdir (Almanya vs.). Satılamayan büyük stoklarla deflasyonist bir politikanın içine sürüklenen ve ödemeler dengesi açığı vermeye başlayan, bu emperyalist metropol ülkeleri, Türkiye'ye kuvvetli durumda olduğu sermaye hareketleri ile girmekte ve daha pahalı olan mallarının satılmasında bunu koz olarak kullanmaktadırlar. Paralarının spekülâtif amaçlarla, ülke dışına kaçmasını engellemekte güçlük çeken bu ülkeler, mallarına dış talep yaratamadıkları müddetçe enflasyonist bir ortamın içine sürükleneceklerdir. Bu metropol ülkelerinden Türkiye'ye giren mallar, doğrudan doğruya maliyet enflasyonuna sebep olmaktadır.

Özetlersek: Bu gün Türkiye uluslararası finans kapital ve yerli ortağı para babalarının sömürü ve tahakkümü altındadır. Her emperyalist ülke kuvvetli yanları ile ülkemize girmekte, zayıf yanları için kuvvetli yanlarını silâh olarak kullanmaktadır. Son petrol bunalımıyla dolar, bir miktar istikrar kazandıysa da hâlâ zayıf bir paradır. Dolayısıyla satın alma gücü zayıf, yani, daha özgün deyişle finanse etme gücü düşüktür. Onun için Amerika, Türkiye'de, ucuzlayan mallarını, bir taraftan, diğer emperyalist ülkelere karşı koz olarak kullanırken, diğer taraftan doların egemenliği için pazarlık olarak kullanmaktadır. Amerikan malları, Amerikan dolarına yataklık etmektedir. Alman markı ise aranan bir dövizdir, dolayısıyla satınalma gücü yüksektir. Almanya Türkiye'ye daha çok sermaye hareketleri ile girmekte; kuvvetli olan Markın durumunu, Almanya'da çalışan işçilerin Alman bankalarındaki tasarruflarını; daha pahalı olan Alman mallarının Türkiye'ye girmesinde pazarlık konusu yapmaktadır ve yapacaktır da. Bu gün Türkiye'de Alman markı, Alman mallarına yataklık etmektedir.

Türkiye ekonomik açıdan uluslararası enflasyonist gelişimlere açıktır. Ödemeler dengesi açığını, yatırımlar açığını kapatabilmek için, uluslararası malî kurumlardan alınan her türlü kredi, yardım, aynı zamanda, enflasyonu da beraberinde getirmektedir. İlk madde kaynaklarının ve yatırım mallarının fiatlarının artması, bu kaynaklar bakımından dışa bağlı ekonomimizde, maliyet enflasyonuna sebep olmaktadır. Ortaya çıkan talep enflasyonunun tüketim malları ithali ile karşılanması; kuvvetli paraların güdümünde Türk parasının kuru üzerinde oynamak da, enflasyonun sebeplerindedir.

Türkiye'de gelişen kapitalizm, güdük ve çarpık gelişen kapitalizmdir. Tasarruflar finans kapitalin ve dolayısıyla uluslararası finans kapitalin emrine giriyor. Maliyetler yükseliyor. Fiatlar artıyor. Enflasyon, önü alınmaz ve gerçekte önü alınamayacak olan bir olgu olarak ortaya çıkıyor.

İşte son alınan malî kararlar: Tasarrufların finans kapitalin emrine verilme-

si, ve maliyetlerin emperyalist metropollere açık bırakılması için; devletin ekonomik ve politik olanaklarının tümünün kullanılarak, finans kapitale, iktisadi ve hukuki yetki verilmesidir. Şimdi bunu biraz daha yakından görelim.

OLUMLU TEDBİRLER.

1973 Talû Hükümeti zamanında; para arzı, emisyon hacmi ve banka kredileri son yılların en hızlı artış oranlarıyla genişlemiştir. Bu durumda enflasyon önü alınmaz bir biçimde ekonomiyi batağa sürüklemeye başlayınca; bankaların faiz hadleri düşürülmüş, bankalar mevduat munzam karşılık hadleri ve merkez bankası reiskont hadleri yükseltilmiştir.

Seçimlerden sonra gelen, CHP—MSP Koalisyon Hükümeti, yukarıdaki para kredi tedbirlerini sürdürmüş, emisyon hacmini genişletmemeye çalışmıştır. Emisyon hacmini genişletmeden, Merkez Bankası kaynaklarını zorlayarak, kamu kredilerini genişletmiş; genişleyen kamu kredileri hacmiyle, destekleme alımları finanse edilerek, küçük üreticilerin eline daha fazla para geçmesi sağlanmıştır. Toplu sözleşmelerle işçi sınıfının eline daha fazla para geçmiştir. Verilen yan ödemelerin yarattığı değerler de dikkate alınırsa: her ne kadar, emperyalist sermaye hareketlerine karşı ve ithal yoluyla sermaye mallarının girişine karşı, köklü denilebilecek tedbirler alınmamış olmasına rağmen, hemen şunu söyleyebiliriz ki; emisyon hacminin sabit kalması ve paranın devir hızını yavaşlatıcı etkenlerin giderilmesi karşısında, küçük üreticilerin ve işçi sınıfının satın alma gücünde nisbi bir artma olmuştur. Bunlar ilk ve yüzeyden bakışta olumlu karşılanabilecek iktisadi tedbirler idi. Ama, dışa bağımlı ekonomimizde; enflasyonu durdurmak, maliyetleri düşürmek, fiyatların yükselmesini önlemek ve hele hele gelirleri fiyatların önüne geçirmek bir hayaldir. Finans kapital bu gerçeği biliyordu. Nitekim CHP—MSP Hükümeti, bu gerçek karşısında son savunma olanaklarını da kaybederek; aşağıdaki paket tedbirleri yürürlüğe koymuştur.

SON MALİ KARARLAR

1 — Mevduat ve faiz hadlerinin yükseltilmesi

CHP—MSP Hükümeti, Kıbrıs savaşları ile büyük masraflara girmiştir. Diğer taraftan, Merkez Bankası kaynaklarının, para-kredi politikasını eskisi gibi sürdüreceği gücü kalmamıştır. Kıbrıs bunalımı dolayısıyla «ters-tasarruf» başlamış, herkes bankalardaki paralarını çekmeye girişmiştir. Enflasyonist bir ortamda, üstelik banka faiz hadlerinin de düşük olması sebebiyle, iç tasarrufların bankalara yönelmesi çekici olmaktan çıkmıştır. Finans kapitalin tehditleriyle de karşılaşan CHP—MSP Hükümeti; gönüllü tasarrufları yönlendirmek ve kontrol altına almak için, bankalar mevduat faiz hadlerini yükseltmiş, mecburi tasarrufları yönlendirmek ve kontrol altına almak için ise çeşitli çalışmalara başlamıştır.

Kıbrıs savaş masraflarının halkımızın sırtından çıkartılmasını ve iç tasarrufların finans kapitalin emrine verilmesini sağlayacak olan bu tedbirler için, CHP — MSP Hükümetinin Maliye Bakanı Deniz Baykal şöyle demektedir: (Bu hareketin ister istemez yaratmış olduğu malî yükü daha taşınabilir duruma getirmek için bazı girişimlerimizde var. «Barış Harekâtı İç Borçlanma Senedi» çıkarıyoruz.) Ve yine Deniz Baykal, (Tasarruf yetersizliği karşısında alınacak tedbirler, bir yandan mecburi tasarruf mekanizmasını ele geçirmektir. Öbür taraftan da gönüllü tasarrufları teşvik edecek ekonomik ortamı yaratmaktır.) 2—3 Eylül 1974 Milliyet gazeteleri). demektedir.

A — MECBURI TASARRUFLARI ELE GEÇİRMEK VEYA YÖNLENDİRMEK.

Mecburi tasarrufları ele geçirmek veya yönlendirmek için; 1 — ülkemizde faaliyet gösteren hertürlü yardım kurumu veya yardım sandıklarında biriken mecburi tasarrufların, hisse senedi veya tahvillere yönlendirilmesine çalışılacaktır. 2 — BAĞ-KUR fonlarının bankalara kanalize edilmesine çalışılacaktır ki, bu alanda başarı da sağlanmış, BAĞ-KUR fonlarının bir kısmının Halk Bankasına, oradan da Hayat Holdinge kadar uzanması için karar alınmıştır. 3 — İşçi sendikalarında birikmiş bulunan grev fonlarının kontrol altına alınması için çalışılacaktır. Böylece bir yandan, işçi sınıfının ekonomik örgütlerinin kontrole alınması, diğer yandan, grev fonlarının daha verimli alanlara kanalize edilmesiyle birlikte, finans kapital artıklarıyla beslenen bir sendikacılar zümresi, bir işçi aristokrasisi zümresi yaratılmak istenecektir. 4 — İYAK-MEYAK gibi yardımlaşma kurum kanunlarının hemen hazırlanması ve toplanacak fonların gerekli alanlarda kullanılması için çalışmalar yapılacaktır.

Yukarıda da görüldüğü gibi bu alanda yapılacak bütün çalışmalar, mecburi tasarrufları finans kapitalin emrine vermekten başka işe yaramayacaktır.

B — GÖNÜLLÜ TASARRUFLARI ELE GEÇİRMEK VEYA YÖNLENDİRMEK.

Bir yandan Merkez Bankası olanaklarının azalması, diğer yandan Kıbrıs savaşının yol açtığı masraflar, enflasyonun körüklediği bunalım; «ters-tasarruf» mekanizmasını işletmeye başlamıştır. Plâsmanlardaki ve mevduattaki paralar çekilip tüketime akmaya başlamıştır. Bu durumda hükümet, iç tasarrufları ele geçirmek ve yönlendirmek için; birincisi, bankalar faiz hadlerini %7 den, %9'a yükseltmiştir. İkincisi, %11 faizli Kıbrıs «Barış Harekâtı İç Borçlanma Senedi» çıkarmış, üçüncüsü, bankalara ve holdinglere kâra iştirak tahvilleri çıkarma yetkisi vermiştir.

Böylece: hem savaş masraflarının halkımızın sırtından çıkartılması, halkımızın elindeki para değerlerinin finans kapitalin emrine verilmesi, hem de daha önceki iktisadi tedbirlerle ellerine geçmiş olan satın alma gücünün, tekrar kendilerinden geriye alınması sağlanmış olacaktır.

Bu meselenin birinci yönü: Meselenin bir diğer yönü vardır ki, bu daha da gizli kalabilmektedir. Bu gün Türkiyede %30'a yaklaşan bir enflasyon hızı vardır. Onun için faizli tahvillerle halkın tasarruflarını toplamak, bir taşla iki kuş vurmaktır. Çünkü tahvil karşılığında yatırılan ana para, parayı yatıran açısından, enflasyonun etkisi dışında kalıyormuş gibi hesap edilmektedir. Yani yatırılan ana para enflasyon hızı kadar satın alma gücünden eksilmektedir. Eksilen bu satın alma gücü, kapitalize bir sermaye gücü olarak, (biz buna enflasyon rantı da) diyebiliriz, doğrudan doğruya finans kapitalin emrine girer.

Bu çifte soygun, bilhassa son tedbirlerde açık olarak görülmektedir. Çünkü enflasyon hızının %30'a yaklaştığı ülkemizde %9 luk, veya %11'lik faizler, ana paradan eksilen satın alma gücünü telâfi edemeyeceğinden; halkımız elindeki para gelirlerini, değil faiz ile arttırmak, tam tersine, faiz alarak ellerinden kaçırmaktadır. Burada verilen faiz, tahvile yatırılan ana paranın, kaybetmiş olduğu değer kısmen iade edilmesi; yani, bir «revalorizasyon» operasyonudur.

Bunu bir örnekle açıklayalım; Tasarruf sahibinin bankaya 100 TL. yatırdığını düşünelim. %20 enflasyon hızının olduğunu farzederseniz, ki Türkiye'de enflasyon hızı bunun üzerindedir. %10 faiz verdiğini kabul edersek; mevduata yatırılan ana para olan 100 TL. sında, sene sonunda, 20 TL. lik satın alma gücü eksilecektir. Aynı zamanda verilen faiz miktarının da satın alma gücü, bir önceki döneme göre eksik olacaktır. Tasarruf sahibi açısından, faiz iadesi, ana pardaki eksilen satın alma gücünü kapatamadığından ona para devamlı değer kaybına uğriyacaktır. Di-

ğer yanda ise Banka ona parayı çalıştırdığından ana paradaki değer kaybı, banka kontrolünde kapitalize bir sermaye gücü olarak ortaya çıkacaktır.

Kredi faiz hadlerinin yükseltilmesi, her ne kadar kredi alanlar için masrafların artması ise de; bu alanda sağlanan kolaylıklar nedeniyle şimdilik buna ses çıkartmamaktadırlar.

2 — Bankalar muazzam karşılık hadlerinin düşürülmesi

Bankalar muazzam karşılık hadlerinin düşürülmesi, bankaların gücünün, dolayısıyla finans oligarşisinin gücünün, daha da artırılması olacaktır. Çünkü bankalar için en büyük tehlike, bir bakıma çalışma alanlarının daralması demektir. Bu; muazzam karşılık hadlerinin yükseltilmesidir. Enflasyonist bir ortamda, banka muazzam karşılık hadlerinin yüksek tutulması, bankalar için oldukça büyük bir kayıptır. Gerçi, banka, mevduat muazzam karşılıkları için, ayrıca faiz almaktadır, ama enflasyonist bir ortamda, paranın serbest kalması daha büyük avantajlar sağlayacaktır. Banka paraları çok süratle tedavül ettiklerinden, devir hızları yüksektir. Yani muamele süratı fazladır. Muazzam karşılık hadlerinin, orta ve uzun vadeli kredilerde %5'e düşmesi, diğer mevduat muazzam karşılık hadlerinin, geçici de olsa %30 dan %27 ye düşmesi, bankaların yani finans kapitalin sömürü ağıнын daha da güçlenmesini sağlayacaktır. Bankalar bu karşılıklar için Merkez Bankası'ndan faiz almaktadırlar. Fakat, enflasyon hızı çok yüksek olduğundan, Merkez Bankası'nın, bankalara, karşılık hadleri için ödediği faiz iadesi, enflasyon hızı kadar, eski satın alma gücünden, eski finanse etme gücünden eksilmektedir. Ama, mevduat muazzam karşılık hadleri düşüp, para, bankanın elinde serbest olarak kalırsa; enflasyon hızını da silâh olarak kullanacağından, paranın gücünü bir kat daha arttırır.

Yukarıda da görüleceği gibi, orta ve uzun vadeli kredi finansmanları konusunda, bankalara büyük kolaylıklar sağlanmış bulunmaktadır. Onun için, bu durum, sermaye piyasası kanununun henüz çıkmadığı günümüzde, finans kapitalin, orta ve uzun vadeli sermaye hareketlerine, tamamen hakim olmasını mümkün kılacaktır.

3 — Mevduat muazzam karşılıklarının, bir kısmının serbest bırakılması

Mevduat muazzam karşılık hadlerinden bir kısmının, finans kapitalin para muamelelerinde karşılaştığı güçlüğü gidermek için, serbest bırakılması; bir yönüyle finans kapitalin gücünü amansızca arttırırken, diğer yönüyle, serbest bırakılan bu karşılık hadleri, efektif şartlarda bir değer yaratılması, karşılığında ya da yine efektif şartlarda bir tasarruf yaratılması karşılığında, bırakılmadığından; doğrudan doğruya enflasyonu körükleyici bir etken olarak ortaya çıkacaktır.

Mevduat muazzam karşılıklarının bir kısmının serbest bırakılması, piyasada para hacminin artmasına, para hacminin artması da fiyatların yükselmesine sebep olacaktır. Böylece, daha önceki iktisadi tetbirlerle halkın eline geçen satın alma gücü de ortadan kalkmış olacaktır.

SONUÇ

Bu gün Türkiye, finans kapital ve ortaklarının hakimiyeti altında bulunmaktadır. Finans kapital bankalar kanalıyla veya sermayesi hisse paylarına ayrılmış anonim şirketler kanalıyla, halkın elindeki en son para gelirlerine el atmıştır. Bankalar ve holdinglerle saldırıya geçen finans kapital, ülkemizdeki her türlü sermaye değerlerinin ve sermaye mallarının temerküzünü ve merkezileşmesini sağlarken, diğer yandan, banka kârlarına sahip olmanın, holding kârlarına sahip

olmanın, toplumsal plânda, biçimini de yaratmaktadır. Bu biçime aldanmamak gerekir. Bu biçim, kapitalizmin ölüm çağında, finans kapitalin giymek zorunda kaldığı bir elbisedir. Bu biçimi, uluslararası plânda sosyal demokrasi, ülkemizde de bazı sosyal demokrat unsurlar, «Sermayenin sosyalleşmesi; sosyal adaletin ortaya çıkması», şeklinde, politik ve iktisadi plânda savunmaktadırlar. Bu finans kapitalin savunulmasından başka birşey değildir. İşte son alınan malî kararlar, finans kapitalin bu görüntüsünü de geliştirecektir.

— 30 Ağustos 1974 —

● Kıbrıs'ta EDEK Partisi lideri ve Makarios'un özel doktoru Lyssarides EOKA-B tarafından düzenlenen bir suikaste yaralandı. Suikaste Lyssarides'in şoförü öldü .

● ABD'den satın alınan iki phantom uçağı Hava Kuvvetlerine katıldı.

● Yunanistan bütün NATO ülkelerine bir ato gönderdi ve kendi hava, deniz ve kara sınırları içinde tam bir egemenlik sahibi olmak kararında olduğunu açıkladı. Yorumcular, notayı, Yunanistan'daki ABD üslerinin kaldırılması yolunda en somut ve ciddi adım olarak niteliyorlar.

Silahlandırma Yarışı

Ali Doğu

Kıbrıs «dâvası» ile ilgili olarak Ağustos ve Eylül ayları içinde en koyu burjuva basınında yer alan bazı yazı ve haberlerle bu yazı ve haberlerde bazı eski «dost»lara karşı takınılan tavır, burjuvazinin ezeli tıynetini bir kere daha gözler önüne serdi. Eski «dost», «hür» dünyanın savunmasında «değerli müttelik» İngiltere ve Fransa'ya, özellikle Fransa'nın Yunanistan'a silâh satma gayretlerine yöneltilen saldırılar, bunun en iyi örnekleri oldu. Böylece burjuvazi, işine geldiği zaman babasını bile satmaktan çekinmeyeceğini bütün dünyaya gösterdi. Burjuva gazetelerini okuyanlar, yıllardır «Batı demokrasisi» ve Avrupa «medeniyeti»ni öve öve bitiremeyen, «komünist tehlikesi»ne karşı «hür dünyanın ortak değerleri»ni savunmak için yırtınan yazarların kaleminden, İngiltere ve Fransa'nın insanlık düşmanı «aşşağılık emperyalistler», «gözlerini kazanç hırsı bürünmüş silâh bezirgânları» ve «ölüm tacirleri» olduklarını çok şükür öğrendiler, «Avrupa medeniyeti» ve «hür dünyanın ortak değerleri»ne dair yeni (!) fikirler edindiler! Tarihin tecellisi, yılanı yılan ısırtıyor, emperyalizmin ipliği bizzat emperyalizmin yordakçarı tarafından pazara çıkarılıyor, gerçekler açığa vuruluyordu. Gerçi eski «dost» İngiliz ve Fransız emperyalizmlerine veryansın edenler daha önce sırtlarını bir başka ve daha güçlü «dost»a dayamadan bunu göze almış değillerdi ama, yine de bu, gerçeklerin açığa vurulmuş olmasını değiştirmiyordu.

Aslında herkesin çoktandır bildiği bu gerçekleri yeri gelmişken bir kere daha sergilemekte, ve bu arada burjuva yazarların böyle apansız açığa çıkan açık söz lülüklerinin ardında yatan niyeti deşmekte yarar var.

Son yıllarda özellikle ABD, İngiltere ve Fransa bütün dünyaya silâh ve savaş malzemeleri satmak için birbirleriyle kıyasıya yarışmaktalar. Batı Almanya da kıyısından bucağından bu yarışta yer almaya çalışıyor. Dünyanın sıcak ve so-

ğuk savaş bölgelerinde yaşayan milletler hızla silâhlandırılıyorlar. Vietnam savaşının bir ölçüde sona ermesinden sonra gayretler en çok Orta Doğu üzerinde yoğunlaştı. Libya, Mısır, İsrail, Türkiye, Yunanistan, İran, Suudi Arabistan ve Basra Körfezi emirlikleri Batılı savaş sanayilerinin ve onların pazarlama uzmanlarının açık av alanına dönüştü.

Bunun çeşitli nedenlerinden birisi, Orta Doğudaki petrol üreticisi zengin ülkelerin eline geçen ve uluslararası para düzenin başına belâ olan tembel dolarların değilse bir kısmını tedavülden çekip yerine oturmak isteyen emperyalist ülkeler arasında rekabet. Ama asıl neden - bu rekabetin de kökünde yatan neden - 69'dan bu yana ağır ağır gelişip bu yıl, özellikle son aylarda birden patlak veren Batı ekonomik krizi. Batının kapitalist ekonomilerinin büyük çoğunluğu - Batı Almanya dışında, ABD dahil, hemen hepsi - dış ödeme dengelerinde muazzam açıklar veriyor. Hepsinde enflasyon ve işsizlik atbaşı dörtnala ilerliyor. Giderek 1929 büyük krizinin boyutlarına varacağı anlaşılan ve petrol fiyatlarının artışıdan da etkilenen durgunluğu önlemeye, kapitalist ekonominin ve düzenin yapısı elvermiyor, çünkü kapitalizmin şaşmaz bencil çıkar ilkesi bütün sanayileşmiş kapitalist ülkeleri «gemisini kurtaran kaptan» telâşi ve «her koyun kendi bacağından asılır» vurdumduymazlığı içinde birbirine düşüyor.

Durgunluğu önleminin tek çaresi, her ülkenin üretimini artırıp ihracatını geliştirmesi. Bu durumda kapitalizmin bir başka temel ilkesi, «piyasanın en yüksek kâr saikiyle kendi kendini düzenlemesi» ilkesi, yatırımları en yüksek kâr alanlarına, bu arada savaş sanayiine yöneltiyor. Ve burada yine en yüksek kâr saikinden doğan bir ikinci etken giriyor işin içine:

Batının kapitalist ekonomilerinde üretim teknolojisi çok ileri bir düzeyde, ve en yüksek kârlar daha çok en ileri teknolojiyle üretim yapan sektörlerde gerçekleşiyor. En ileri teknolojiye de en geniş ve en çeşitli imkânı savaş sanayii sağlıyor. En yoğun birikmiş emekle - işlenmiş hammadde, ileri teknoloji, vasıflı işçilikle - iş gören sektörler savaş sanayiini ve onunla ilgili yan sanayileri besliyor, ve ancak sayede ayakta kalabiliyorlar. Bu yüzden bugün savaş sanayii emperyalist ekonomilerin âdeta ana itici motor gücüne dönüşmüş durumda. O kadar ki, eskiden savaş sanayiinde işlerin tıkkırında gitmesi (Kore, Vietnam, ABD için İkinci Dünya Savaşı, vs.) ekonominin genel gelişme hızını **artırıcı** bir etkenken, bugün emperyalist ekonomiler NATO «savunma»sı adına birbirlerine ve diğer NATO ülkelerine silâh satmaksızın, askerî «yardım» adı altında uzun vâdeli ve çok-yönlü anlaşmalarla dünyanın dört bir bucağına silâh sevketmeksizin, başka örnekli alanlarda üretim yapamayacak (dolayısıyla işçi yığınlarını istihdam edemeyecek hâle düşmüşlerdir denilebilir. Emperyalist ülkelerde tekelleşen devlet kapitalizmi uygulamasının özellikle askerî harcamalara ağırlık vererek bu harcamalar olmaksızın ayakta kalamıyacak geniş sanayi dallarını kollayıp teşvik etmesinin nedeni budur. Son aylarda NATO silâhlanmasının yeniden «önem kazanmasının, ve Belçika, Hollanda, Danimarka ve Norveç'e NATO savunma sistemi çerçevesinde savaş uçağı satma konusunda Fransa ve ABD arasında patlak veren acı rekabette ve Orta Doğunun alel acele silâhlandırılmasında da görüldüğü gibi, kapitalist ülkelerin silâh satmak için birbirlerinin gözünü oymaya hazır olmalarının da nedeni budur.

Sadece Fransız Miraj ve Amerikan Fantom uçaklarının satışıyla ilgili olarak 20 milyar dolar değerinde bir pazar üzerinde rekabet söz konusu. Ve şu sıra muazzam dış ödeme açıklarıyla karşı karşıya olan Fransa da, Amerika da, «Avrupa Birliği» ve «hür dünyanın savunması» gibi siyasi sorunları bu ekonomik çıkar kavgasına pervasızca âlet ediyorlar. Fransa, sipariş kendi üzerinde kalırsa Avrupa'da NATO savunma örgütüne ucundan kenarından yeniden katkı

labileceğini çılatıyor, Amerika kendi uçakları satın alınmadığı takdirde Avrupa'nın savunmasında eskisi kadar gayretli ve «fedakâr» davranmıyacağını, Avrupa'sında üslenen askerî kuvvetlerinde İndirim yapabileceğini imadan çekinmiyor.

Emperyalist çıkarlar böylece birbirlerine düşüp çekişir, her biri kendi malının meziyetlerini bütün dünyaya kabul ettirmeye çalışırken ve her yerde mallarını pazarlamaya âmade kolay yardağçılar bulurken (1), bir gerçek hiç değişmiyor: bir avuç finas-kapitaliste sürgit aşırı kârlar sağlanabilmesi için, durmadan yeni ve daha «müthiş» modelleri piyasaya sürülen silâhların birkaç yıl Avrupa'da yeraltı hangarlarına yığılıp ölüm saçmaya hazır bekletildikten sonra İskartaya çıkarılması; avuç dolusu para harcanıp satın alındıktan sonra Orta Doğunun kızgın çöllerinde paslanmaya terkedilmesi; ya da türlü tahriklerle kasten çıkarılan mevzîî savaşlarda akıtılan kanlar bahasına harcanıp «tüketilmesi» gerekiyor. Bunun için de bir yandan Avrupa halklarının gerçek güvenliğini sağlamak esaslara bağliyacacak Avrupa Güvenlik Konferansı çalışmaları türlü pestenkerânî bahanelerle yokuşa sürülür ve Doğu-Batı arasında detant'ın sonuçları konusunda «şüpheler» dile getirilirken, öbür yandan Asya'da, Orta Doğuda ve Güney Amerika'da yaşayan halklar «millî», ya da «hür» dünya adına "ortak" savunma masraflarının ağır yükü altına itiliyorlar.

Bu, işin, emperyalist çıkarları ilgilendiren yanı. Bir de işin, emperyalizmin dümen suyunda sürüklenen ya da görünüşte ideolojik nedelerden ötürü emperyalizmle az ya da çok sıkı ekonomik ilişkiler içinde olan az gelişmiş ülkeleri ilgilendiren yanı var.

«Millî» ya da «ortak» savunmalar için Batılılardan silâh ve sair savaş malzemesi satın almak zorunda bırakılmalarının bu gibi ülkelere neye mal olduğu ortadadır. Sanayileşmiş kapitalist ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasında ticarî ilişkilerde «eşit olmayan mübadele» olgusu hakimdir. Eşit olmayan mübadele, birikmiş emek oranı yüksek malların daha düşük birikmiş emek değeri taşıyan mallarla değiş tokuş edilmesidir.

Birikmiş emek oranı en yüksek malların başında modern savaş sanayii ürünleri gelir. Bir Fantom uçağı on binlerce ton fındık ve üzüm bedeldir. Elektronik teçhizatı bir uçaksavar bataryasının bir kilosu birkaç yüz kilo beze ya da ayakka bıya eş değerdedir; ve uçaksavar bataryası satın alıp karşılığında bez ya da ayak kabı satan bir ülkenin bu ürünlerinin ihraç etme imkânı sınırsız değildir. Dolayısıyla eşit olmayan mübadeleden, her zaman, yükte hafif bahada ağır mal satan sanayileşmiş kapitalist ülkeler kazançlı çıkar. Az gelişmiş ülkeler ithal etmek zo-

(1) 27 Ağustos 1974 tarihli Meydan dergisinde «Mirage-Fantom SAVAŞI. İki uçağın yapımcıları dünya piyasasını ele geçirebilme mücadelesini kıyasıya sürdürüyor» başlığı altında Fransız uçağından sadece bir resim altında, «Mirage F-1 Avcı Uçağı, Yunanistan'a teslim edilen 44 uçaktan yalnız biri» diye söz edilir ve uçak hakkında metinde bilgi verilmekte yetinilirken, Amerikan uçağı büyük ara başlıklarda «YF-16 Gözlerin yeni hâkimi. Yeni uçak, kara birliklerinin bir numaralı destek silâhı.» diye takdim edilmektedir. Resim altında «YF-16 Hafif Avcı Uçağı. Askerî havacılıkta yeni bir dönem başlıyor» yazılıdır. Ve Fantom uçakları hakkında bilgi veren yazı şöyle sona ermektedir: «1975 yılında ABD hava kuvvetlerinin en vurucu uçaklarından birisi olarak görev alacak olan YF.16'nın, aynı zamanda NATO devletlerinin de Hava Kuvvetlerine girmesi büyük bir ihtimal içindedir. Ve girdiği takdirde diğer kardeş uçakları olan F-15 ve YF.17 gibi havacılıkta çok ileri bir noktaya ulaşmış bulupan avcı uçakları ile birlikte hür dünyanın savunmasında çok etkili rol oynayacaktır.»

runda kaldıkları mallara ihracatlarından elde ettikleri değerden daha fazla değer ödemek zorunda olduklarından, ticaret hadleri sürekli açık verir. Bu açığa rağmen, yani ellerinde yeni ithalata ödeyecek para olmadığı halde, ithalata devam edebilmek için bu ülkeler emperyalist ülkelere sürgit borçlanırlar. Ya da onlardan «yardım» alırlar ki bu da aslında borçlanmanın bir başka yezitçe biçimidir. Böylece az gelişmiş ülkelerin ekonomileri emperyalist ülkelerin denetim ve güdümü altına girer, ve girmiştir.

Bu ülkelerden çok ufak bir bölümünün -meselâ İran, Suudi Arabistan- ticaret açığı yoktur. Çünkü bu ülkeler zengin petrol yataklarına sahiptirler. Fakat ham petrol de birikmiş emek oranı düşük bir ürün olduğundan, bu ülkeler de eşit olmayan mübadelenin «ileri ülkelerin kazancı geri ülkelerin kaybı» kanununa tâbidirler.

Az gelişmiş ülkelerin yine ufak bir kısmı dış ticaret açıklarını, bir süredenberi, emperyalist ülkelerde çalışan işçilerinin kazançlarıyla kapatma imkânını bulabilmektedirler. Oysa bu, aslında, az gelişmiş ülke işçilerinin emek gücüyle yaratılan artı değer emperyalist ülkelere kaptırıldıktan sonra arta kalan gelirin, anavatanın gerçek ve tutarlı kalkınması yolunda kullanılacak yerde emperyalist sanayilerin çıkardıkları çeşitli ürünlerin tüketilmesinde harcanması demektir. Yabancı ülkelerde çalışan işçilerin kazandıkları dövizle satın alınan ürünlerin ülke ekonomisinin kalkınmasına katkısı artı değerın yabancı ülkede kalmasından ve ayrıca onun ürünlerine yeni pazar imkânları açılmasından yabancı ülkeye sağlanan yararları kıyaslandığında, bundan yine az gelişmiş ülkenin zararlı çıktığı görülür.

Burada, emperyalizmin dümen suyunda sürüklenen az gelişmiş ülkelerin bir kısmının belli bir «kalkınma» süreci içinde oldukları da hesaba katılmalıdır. Gerçi bu ülkelerde girişilen kapitalist yoldan kalkınma gayreti bir yere kadar o ülkelerin kendi iç dinamiklerinin ürünüdür. Ama emperyalizm bu iç dinamiği kendi yararına çevirmeyi başarır bu ülkeleri yeni emperyalist stratejinin öngördüğü hedefler doğrultusunda «sanayileştirip kalkındırarak», gitgide artan meta ve sermaye ihracı ihtiyacını karşılamak için kendine yeni pazarlar elde eder; söz konusu ülkeleri ekonomilerini ve toplum hayatlarını çarpıtıp şartlandırarak, uluslararası kapitalist sistemle bütünleştirerek, kendine bağımlı kılar. Kısacası, bu gibi ülkelerde mevcut ve gelişen iç dinamikleri kendi çıkarlarının takerine bağlar.

Emperyalist ülkelerin ve onların ekonomik siyaset aracı Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu gibi kuruluşların «yakın müzaheret» ve «yardım»larıyla kapitalist yoldan kalkınma yolunu seçen az gelişmiş ülke, eşit olmayan mübadelenin doğurduğu dış ticaret açığını kapatmak için gerektiği zaman dilediği gibi ithalat kısıtlamalarına gidemez. Çünkü ithal ettiği malların çoğu, zaten, ekonomik tehzizatın ve sınaî üretim için zorunlu yatırım malları, ara mallar ve yarı işlenmiş hammadelerdir. «Kalkınma» sürecinin aksamaması için bu gibi malların, onları ihraç etmek için fırsat kollayan emperyalist ülkelerden yine eşit olmayan mübadele koşullarında ithaline zorunlu olarak devam edilir. Bu yüzden ülkenin dışarda çalışan işçileri olsa da, olmasa da- dış borç gitgide artar, ekonomi dışı daha çok bağımlı hâle gelir. Bunun sonu ticaret açığının sürüp gitmesi, içte ve dışta paranın değerinin düşmesi, giderek kaçınılmaz devalüasyondur.

Devalüasyon ihraç mallarını ucuzlatıp ithalatı daha da pahalılaştırır. Oysa az gelişmiş ülkelerin zaten ucuza giden ihraç mallarını arttırma kapasiteleri hem az gelişmişliğin maddî, fiziksel tahditlerinden, hem de uluslararası kapitalist rekabetten ötürü sınırlıdır. Buna karşılık «kalkınma» süreci, ülkeyi, pahalılaştırılmış olmasına rağmen gitgide daha çok ithalâta zorlar. Ve sonuç olarak bü-

tün bunların yükü dar gelirlili yoksul halkın ve emekçilerin sırtına yıkılır. Dolayısıyla emperyalizmin dümen suyunda giden az gelişmiş ülkelerin kapitalist yoldan kalkınma süreci, gerçekte, bu ülkelerin haklarının emperyalizm tarafından yeni - emperyalizm koşullarında yeni bir biçimde sömürülmelerinin bir veçhesinden başka birşey değildir.

İşte kimi az gelişmiş ülkelerin «millî» savunmaları ya da «hür dünyanın ortak savunması» uğruna emperyalist ülkelerden durmadan silâh ve savaş malzemesi satın almak zorunda bırakılmaları, bu ülkelerin bu tür «bağımlılık içinde kalkınma» açmazında kısırılmalarını, kalkınma yolunda mümkün olduğu kadar ağır (daha doğrusu, emperyalist çıkarlar doğrultusunda) ilerlemelerini sağlamaya yarayan ana manivelâlardan birisidir. Dışardan satın alınan savaş araçlarının ülkenin üretim ve kalkınma potansiyeline hiç bir katkısı yoktur: sadece ülkeden değer alır götürürler. Askerî «yardım» programları çerçevesinde hibe yoluyla alınan savaş araçları ise, yardımı **bağlayan** türlü «şartlar» nedeniyle, yardım alan ülkeye yine üç otuza malolur. Böylece, kapitalist yoldan «kalkınma»ya çalışan ülke dışardan her silâh ve savaş malzemesi satın aldığı anda kapitalist yoldan sömürü ağına biraz daha düşürülür.

Bu gerçeğin rakkamlarla ifadesi duruma daha bir aydınlık getirecektir. 1973-74 yılında Türkiye, Mısır, Suudi Arabistan ve İran'ın savunma harcamalarının millî gelirlerine oranı, ABD dahil olmak üzere tek tek bütün emperyalist ülkelerin harcamalarından fazla olmuştur. Türkiye: % 6,5; Mısır: % 32; Suudi Arabistan: % 21,8; İran: % 9,3. Buna karşılık **ABD: % 6,2.**

Bu ülkelerden Suudi Arabistan ve İran, ürettikleri petrolden elde ettikleri yüksek dolar gelirlerini lüks denilebilecek askerî harcamalara sarfetmektedirler. Mısır'ın başına bir İsrail belâsı sarılmıştır, o yüzden kalkınmaya yatıracağı fonları savunmaya ayırmakta ve savaşlarda tüketmektedir. (Son iki yılda Mısır'la arası düzelen ABD'nin bu ülkeye silâh satışları hızla artıyor.) Bu arada İsrail'in 1973-74 yılında savunma harcamaları millî gelirinin % 47,8'ine ulaşmıştır. İsrail, silâh ve savaş malzemesi ihtiyacının çok büyük bir kısmını aslında ABD'den hibe olarak alıyor; yani ABD hükümeti silâh tekellerinden satın aldığı silâhları ve malzemeyi İsrail'e bedavadan vererek doğrudan doğruya tekellerin işlerinin tıkırında gitmesine yardımcı oluyor. Bunun da yükü, büyük ölçüde, vergi mükellefi Amerikan emekçilerinin sırtına biniyor.

Öte yandan Türkiye'nin savunma harcamalarının da millî gelirine oranla ABD'ninkinden yüksek olması ilginç. Böylece Türkiye ABD'den daha ağır bir savunma yükü taşımaya zorlanarak, kalkınmasını bir an önce ve dilediği gibi gerçekleştirmekten alıkonulmaktadır. İki yıl önce alınması kararlaştırılan ve hâlen peyderpey ülkeye gelmekte olan 40 Fantom uçağının her birinin değeri 5 milyon dolar: Bunların her 10 tanesiyle bir Boğaz Köprüsü yapılabilir. Bir Boğaz Köprüsüne harcanan parayla kaç okul, hastane, fabrika, baraj yapılabileceği daha önce çok hesaplanmıştı! Son Kıbrıs savaşı Türkiye'ye 10 milyara patladı. Hükümetin çıkardığı Kıbrıs Harekâtı tahvillerinden elde edilecek parayla dışardan silâh ve malzeme satın alınacağı açıklandı. Demek ki şimdi bir o kadar daha para kalkınma yolunda kullanılmıyacak. Daha doğrusu, kalkınma yolunda kullanılmaktan böylece alıkonularak dış çıkarlar yararına ekonomiden emilip çekilen bu değer karşılığı, «kalkınma hamlemizi aksatmama» gerekçesiyle, kitlelerin sırtından çıkarılacak.

Nitekim emperyalist çıkarların uzantısı büyükpara çevrelerinin «ekonomik seferberlik» gereğini dillerine dolayarak Kıbrıs olayına dört elle sarıldıkları şu dönemde temel ihtiyaç maddelerine zamlar birbirini kovalamakta, el altından örgütlenen istifçilik ve karaborsa açık bir ekonomik baskı aracı olarak kullanılmakta, enflasyon oranı yüzde 30'a yaklaşmaktadır. Yeni bir devalüasyonun be-

lirtileri ufukta görünürken, sıkıyönetimler yine grev hareketlerini yasaklamaya başlamış, toplu sözleşmeler döneminin arifesinde toplum polisi işçilere gözdağı vermek için yine seferber edilmiştir.

Bütün bunlar kimi az gelişmiş ülkelerin kendilerini savunma ihtiyacının ve **gereğinin** emperyalizmin kısa ve uzun vâdeli hesapları doğrultusunda ne bahasına hangi çıkarılara âlet edildiğini, «hür» dünyayı savunmanın (ve bu arada, meselâ, NATO'nun Güney-Doğu kanadında beliren boşluğu doldurmanın) bedelinin kimlere ödetildiğini gösterir. Ve birşeyi daha gösterir:

Bariş içinde kapitalistlere para yoktur

31 Ağustos 1974

● Başbakan Ecevit'in İzmit konuşmasında, Maliye Bakanı Deniz Baykal'ın İstanbul'daki basın toplantısında açıkladıkları ekonomik tedbirler iş çevrelerinde «olumlu» karşılandı. Demirel ise tedbirlere şiddetle karşı çıktı. Demirel «Ülkemiz yokluk,

belge, karne ve vesika devrine

● Bolivya'da faşist devlet Başkanı Hugo Banzer, koalisyon hükümetinde yer alan partilerle düştüğü görüş ayrılığı yüzünden istifa etti, ancak askerî cunta bu kararı kabul etmeyince Banzer istifasını geri aldı.

1 Eylül 1974

● Kıbrıs'ta faşist EOKA-B örgütü tarafından düzenlendiği açıklanan ikinci bir toplu katliam olayı ortaya çıkarıldı. Muratağa köyünde 88 Kıbrıs'lı Türk'ün öldürülüp bir çukura gömüldüğü anlaşıldı.

● CHP-MSP Koalisyonundaki çatlama büyüyor. CHP'li bakanlar aralarında bir «durum muhakemesi» yaptılar. İstanbul'a gelen Ecevit'in bir basın toplantısı düzenleyerek

hükümetteki anlaşmazlık üstüne bilgi vereceği söyleniyor.

● Kıbrıs'ta, Lyssarides'e karşı düzenlenen suikast sırasında ölen Lyssarides'in soförü Drotos Loizou'nun cenaze töreninde çoğunluğunun sol EDEK partisine mensup olduğunu bildirilen Kıbrıs'lı Rumlar Makarios lehinde gösteri yaptılar. Gösteride ABD emperyalizmi protesto edildi ve Makarios'un Adaya dönmesi istendi.

2 Eylül 1974

● Kıbrıs'ta ortaya çıkarılan Muratağa katliamının yankıları sürüyor. Bir İngiliz gazetesine açıklama yapan AKEL ve EDEK partilerinin yöneticileri katliamı EOKA-B örgütünün düzenlediğini ileri sürdüler ve «gerçek çözüm, Adadaki bütün silahlı güçlerin çekilmesidir» dediler.

● Taban fiyatı 375 kuruş olarak taptanan ayçiçeği piyasası açıldı. Margarine zam sağlamak umuduyla alım yapan büyük yağ şirketleri alım fiyatlarını 450 kuruşa yükselttiler. Bu arada margarin sıkıntısının şimdiden başladığı ve karaborsanın hızlandığı bildiriliyor.

● Anayasa Mahkemesi, Güvenlik Mahkemeleri Kuruluş Kanununun 1. fıkrasının c bendini, esas yönünden Anayasaya aykırı buldu ve iptal etti. İptal edilen hüküm Güvenlik Mahkemelerinin yetki ve sorumluluk alanına giren suçları tanımlayan maddelerden biri. Mahkeme bu hükmü «tabii hakim» ilkesine aykırı buldu.

● Şili'de faşist cuntanın idam kararları devam ediyor. Son olarak Sili Komünist Partisi Merkez Komitesi yedek üyesi Carlos Y. Carlos ile adı açıklanmayan bir Allende Tarafı kurşuna dizildiler. Haberi veren gazetenin muhabiri de tutuklandı.

Şili'de son durum ve devrimci mücadelenin geleceği

Tektaş Ağaoğlu

Şili'de geçen yıl Eylül ayında Başkan Allende'yi ve otuz bin işçi ve yurtseveri öldüren kanlı faşist darbenin üzerinden bir yıl geçti. Şimdi Şili'de ekonomik ve sosyal hayat ne durumda?

1 Temmuzda istifa eden hükümetin yerine 10 Temmuzda yenisi atandı. On yedi bakandan on dördü asker. Savunma ve Dışişleri Bakanları değişti. Hükümette topu topu üç sivil var, üçü de ekonomik işlerden sorumlu: Allende başa geçmeden önce tam 133 yerli, yabancı şirketle ilişkisi olan, Allendenin ve Halk Birliği'nin baş düşmanı gerici **El Mercurio** basın tröstünün genel müdürü, Amerikan yetiştirmesi Fernando Leniz yine ekonomi Bakanı. Maliye Bakanlığına Jorge Cauas getirildi. O da Şili Bankası'nın genel müdür yardımcısı ve Uluslararası Para Fonu'nun (yani emperyalist finans mihraklarının en önde gelenlerinden birinin) eski görevlilerinden. Yeni Kurulan Koordinasyon Bakanlığına atanan Raul Saez, bir başka Amerikan yetiştirmesi «parlak» iktisatçı.

Darbeden bu yana Şili'nin ekonomisini «hâle yola» koyanlar işte bu Fernando Leniz ile Raul Saez ve bir de hükümette ilk gündemberi danışman olarak çalışan Şili Patronlar Sendikası başkanı Orlando Saenz. Bu adamların sözünü dinleyen Cunta, başa geçtikten hemen sonra Şili'de serbest rekabeti, dolayısıyla üretimi teşvik etme gerekçesiyle fiyatları uluslararası piyasa fiyatları düzeyine çıkarmak için bir dizi mâlî ve ekonomik tedbir aldı. Bunların başlıcaları: 1. Şili parasının değerinin düşürülmesi; 2. Bazı temel gıda maddeleri dışında bütün ürün fiyatlarının serbest bırakılması; 3. Kimi gıda maddelerinin fiyatlarının bütçeden desteklenmesine son verilmesiydi. Cunta bu tedbirler sayesinde sahiden de fiyatların «parlak» iktisatçıların diledikleri gerçek» ve «gerçekçi» düzeye ulaşmasını sağladı.

Bu «başarılı» uygulamanın doğurduğu ilk sonuç işçilerin, Halk Birliğinin dağıttığı toprakları ellerinden alınıp eski sahiplerine geri verilen yoksul (ve çoğu şimdi işsiz) köylülerin, şehirlerde yaşayan dar gelirli geniş halk kitlelerinin satın alma gücünün 11 Eylül 1973'den bu yana korkunç gerilemesi oldu.

Halk Birliği iktidarı çeşitli nedenler arasında halkın ucuz beslenmesini de sağlayabilmek için ithalatta farklı döviz kurları uygulamaktaydı. Cunta başa geçince yapılan devalüasyon sonunda Şili parasının değeri ithal malları için tek kur olarak dolar başına 280 escudo'ya düştü. Bu nedenle çeşitli malların net ithal fiyatı, eskiden yürürlükte olan çeşitli kurların ortalamasına kıyasla 4,6 misli arttı. Ne ki eski kurlar birbirinden farklı olduğundan, paranın tek kur olarak değerinden düşürülmesi fiyatları farklı oranlarda etkiledi; bazı gıda ve önemli tüketim malları lüks mallara kıyasla çok daha fazla pahalılaştı. Meselâ gıda malları ve petrol için (tüm ithalatın yüzde 37'si) döviz kuru 10 Eylül 1973'de dolar başına 25 escudo iken şimdi 280 escudoya çıktığına göre, aradaki artış oranı yüzde 1020

lirtileri ufukta görünürken, sıkıyönetimler yine grev hareketlerini yasaklamaya başlamış, toplu sözleşmeler döneminin arifesinde toplum polisi işçilere gözdağı vermek için yine seferber edilmiştir.

Bütün bunlar kimi az gelişmiş ülkelerin kendilerini savunma ihtiyacının ve **gereğinin** emperyalizmin kısa ve uzun vâdeli hesapları doğrultusunda ne bahasına hangi çıkarlara âlet edildiğini, «hür» dünyayı savunmanın (ve bu arada, meselâ, NATO'nun Güney-Doğu kanadında beliren boşluğu doldurmanın) bedelinin kimlere ödefildiğini gösterir. Ve birşeyi daha gösterir:

Barış içinde kapitalistlere para yoktur

31 Ağustos 1974

● Başbakan Ecevit'in Izmit konuşmasında, Maliye Bakanı Deniz Baykal'ın İstanbul'daki basın toplantısında açıkladıkları ekonomik tedbirler iş çevrelerinde «olumlu» karşılandı. Demirel ise tedbirlere şiddetle karşı çıktı. Demirel «Ülkemiz yokluk,

belge, karne ve vesika devrine

● Bolivya'da faşist devlet Başkanı Hugo Banzer, koalisyon hükümetinde yer alan partilerle düştüğü görüş ayrılığı yüzünden istifa etti, ancak askerî cunta bu kararı kabul etmeyince Banzer istifasını geri aldı.

1 Eylül 1974

● Kıbrıs'ta faşist EOKA-B örgütü tarafından düzenlendiği açıklanan ikinci bir toplu katliam olayı ortaya çıkarıldı. Muratağa köyünde 88 Kıbrıs'lı Türk'ün öldürülüp bir çukura gömüldüğü anlaşıldı.

● CHP-MSP Koalisyonundaki çatlama büyüyor. CHP'li bakanlar aralarında bir «durum muhakemesi» yaptılar. İstanbul'a gelen Ecevit'in bir basın toplantısı düzenleyerek

hükümetteki anlaşmazlık üstüne bilgi vereceği söyleniyor.

● Kıbrıs'ta, Lyssarides'e karşı düzenlenen suikast sırasında ölen Lyssarides'in soförü Drotos Loizou'nun cenaze töreninde çoğunluğunun sol EDEK partisine mensup olduğu bildirilen Kıbrıs'lı Rumlar Makarios lehinde gösteri yaptılar. Gösteride ABD emperyalizmi protesto edildi ve Makarios'un Adaya dönmesi istendi.

2 Eylül 1974

● Kıbrıs'ta ortaya çıkarılan Muratağa katliamının yankıları sürüyor. Bir İngiliz gazetesine açıklama yapan AKEL ve EDEK partilerinin yöneticileri katliamı EOKA-B örgütünün düzenlediğini ileri sürdüler ve «gerçek çözüm, Adadaki bütün silahlı güçlerin çekilmesidir» dediler.

● Taban fiyatı 375 kuruş olarak taptanan ayçiçeği piyasası açıldı. Margarine zam sağlamak umuduyla alım yapan büyük yağ şirketleri alım fiyatlarını 450 kuruşa yükselttiler. Bu arada margarin sıkıntısının şimdiden başladığı ve karaborsanın hızlandığı bildiriliyor.

● Anayasa Mahkemesi, Güvenlik Mahkemeleri Kuruluş Kanununun 1. fıkrasının c bendini, esas yönünden Anayasaya aykırı buldu ve iptal etti. İptal edilen hüküm Güvenlik Mahkemelerinin yetki ve sorumluluk alanına giren suçları tanımlayan maddelerden biri. Mahkeme bu hükmü «tabii hakim» ilkesine aykırı buldu.

● Şili'de faşist cuntanın idam kararları devam ediyor. Son olarak Sili Komünist Partisi Merkez Komitesi yedek üyesi Carlos Y. Carlos ile adı açıklanmayan bir Allende Taraftarı kurşuna dizildiler. Haberi veren gazetenin muhabiri de tutuklandı.

Şili'de son durum ve devrimci mücadelenin geleceği

Tektaş Ağaoglu

Şili'de geçen yıl Eylül ayında Başkan Allende'yi ve otuz bin işçi ve yurtseveri öldüren kanlı faşist darbenin üzerinden bir yıl geçti. Şimdi Şili'de ekonomik ve sosyal hayat ne durumda?

1 Temmuzda istifa eden hükümetin yerine 10 Temmuzda yenisi atandı. On yedi bakandan on dördü asker. Savunma ve Dışişleri Bakanları değişti. Hükümette topu topu üç sivil var, üçü de ekonomik işlerden sorumlu: Allende başa geçmeden önce tam 133 yerli, yabancı şirketle ilişkisi olan, Allendenin ve Halk Birliği'nin baş düşmanı gerici **El Mercurio** basın tröstünün genel müdürü, Amerikan yetiştirmesi Fernando Leniz yine ekonomi Bakanı. Maliye Bakanlığına Jorge Cauas getirildi. O da Şili Bankası'nın genel müdür yardımcısı ve Uluslararası Para Fonu'nun (yani emperyalist finans mihraklarının en önde gelenlerinden birinin) eski görevlilerinden. Yeni Kurulan Koordinasyon Bakanlığına atanan Raul Saez, bir başka Amerikan yetiştirmesi «parlak» iktisatçı.

Darbeden bu yana Şili'nin ekonomisini «hâle yola» koyanlar işte bu Fernando Leniz ile Raul Saez ve bir de hükümette ilk gündemberi danışman olarak çalışan Şili Patronlar Sendikası başkanı Orlando Saenz. Bu adamların sözünü dinleyen Cunta, başa geçtikten hemen sonra Şili'de serbest rekabeti, dolayısıyla üretimi teşvik etme gerekçesiyle fiyatları uluslararası piyasa fiyatları düzeyine çıkarmak için bir dizi mâlî ve ekonomik tedbir aldı. Bunların başlıcaları: 1. Şili parasının değerinin düşürülmesi; 2. Bazı temel gıda maddeleri dışında bütün ürün fiyatlarının serbest bırakılması; 3. Kimi gıda maddelerinin fiyatlarının bütçeden desteklenmesine son verilmesiydi. Cunta bu tedbirler sayesinde sahiden de fiyatların «parlak» iktisatçıların diledikleri gerçek» ve «gerçekçi» düzeye ulaşmasını sağladı.

Bu «başarılı» uygulamanın doğurduğu ilk sonuç işçilerin, Halk Birliğinin dağıttığı toprakları ellerinden alınıp eski sahiplerine geri verilen yoksul (ve çoğu şimdi işsiz) köylülerin, şehirlerde yaşayan dar gelirli geniş halk kitlelerinin satın alma gücünün 11 Eylül 1973'den bu yana korkunç gerilemesi oldu.

Halk Birliği iktidarı çeşitli nedenler arasında halkın ucuz beslenmesini de sağlayabilmek için ithalatta farklı döviz kurları uygulamaktaydı. Cunta başa geçince yapılan devalüasyon sonunda Şili parasının değeri ithal malları için tek kur olarak dolar başına 280 escudo'ya düştü. Bu nedenle çeşitli malların net ithal fiyatı, eskiden yürürlükte olan çeşitli kurların ortalamasına kıyasla 4,6 misli arttı. Ne ki eski kurlar birbirinden farklı olduğundan, paranın tek kur olarak değerinden düşürülmesi fiyatları farklı oranlarda etkiledi: bazı gıda ve önemli tüketim malları lüks mallara kıyasla çok daha fazla pahalılaştı. Meselâ gıda malları ve petrol için (tüm ithalatın yüzde 37'si) döviz kuru 10 Eylül 1973'de dolar başına 25 escudo iken şimdi 280 escudoya çıktığına göre, aradaki artış oranı yüzde 1020

idi. Oysa lüks tüketim mallarına (tüm ithalatın yüzde 15'i) uygulanan kur 10 Eylül 1973'te dolar başına 200 escudo'dan şimdi 280 escudoya çıkmış, yani bu tür malların ithal fiyatı sadece yüzde 40 artmıştı.

Cunta devalüasyondan sonra birkaç temel tüketim malı dışında tüm fiyat kontrollerini da kaldırdığından, ithal edilen gıda maddeleri ve tüketim mallarının iç fiyatları derhal hızla arttığı gibi, içerde üretilenlerin fiyatları da hemen aynı yüksek düzeyi buldu. Tarım sektöründe kârlar gerçek değer olarak yüzde 100 arttı. Fakat orta ve küçük köylü devalüasyonun yol açtığı maliyet artışlarıyla kolay kolay başa çıkamadığı için, bundan asıl yararlananlar büyük ve orta boy kapitalist çiftçiyle araçlar oldu.

Cunta bununla da yetinmedi. Halk Birliğinin çoğu dışardan gelen temel gıda maddelerinde fiyat artışlarını yoksul halkın sırtına yıkmamak için başvurduğu sübvansiyon (bütçe desteği) tedbirlerini de Ocak 1974'ten itibaren toptan kaldırdı. Bunun için ileri sürülen gerekçe, sübvansiyonların bütçeye büyük yük olduğu ve enflasyonu körüklediği idi. Oysa sübvansiyonların kaldırılması aslında bütçe açığını kapatmanın doğurduğu yükü yoksul halkın sırtına yıkmaktan başka birşey değildir; çünkü fiyatlar serbest bırakılırken kâr oranlarına hiç dokunulmamış, böylece her türlü maliyet artışının olduğu gibi fiyatlara yansımaya açık kapı bırakılmıştı. Kaldı ki sübvansiyonlara son verilmesinin bir başka nedeni Cunta'nın kredi almak için kapısını aşındırıp durduğu Uluslararası Para Fonu'nun bu konudaki sürekli ve şaşmaz baskısıydı. Santlagoda yayınlanan **Que Pasa** dergisinin 22 Ocakta yazdığına göre «hâlen hükümet zorunlu dış kredileri elde edebilmek için bir teminat olarak sübvansiyonlara son vermeyi» kabul etmişti.

Bu arada, alınan bütün bu tedbirlerle fiyatların «sağlıklı» bir düzeye ulaşması sağlanırken ücretlerin fiilen dondurulduğu da unutulmamalı. Cunta başa geçer geçmez yaptığı ilk iş, ülkede sözümona ekonominin gelişmesine müzahir «sulh ve sükûn» ortamını yaratmak için grevleri yasaklamak (her türlü grev teşebbüsünün işçilerin üzerine ateş açılarak bastırılacağı ilân edildi), İşçi Sendikaları Genel Birliği'ni kanun dışı ilân etmek, işçilere türlü sosyal ve ekonomik haklar tanıyan İş Kanununu yürürlükten kaldırmak, her türlü sendikal faaliyeti askıya almak olmuştur. Ondan sonra bu yıl başında, sözde, gelirleri artan fiyatlara uydurmak için ücretlere zam yapıldı: asgarî ücret ayda 18 bin escudo olarak saptandı. Ve orda kaldı. Oysa yalnız bu yılın Ocak ve Mayıs ayları arasında fiyatlar yeniden yüzde 103,3 oranında arttı. 1974 yılı için bu oranın yüzde 250'yi bulacağı sanılıyor.

Cuntanın ücretleri arttırmasının ardında yatan numaranın ne olduğunu anlamak için Şili'de bir işçi ailesinin sadece ekmeğe ayda kaç para ödediğini görmek yeter. Allende silâh zoruyla devrildiği gün ekmeğin kilosu 11 escudo idi. Bugün, hükümet kontrolüne rağmen, 240 escudo'dur. Beş kişilik Şili işçi ailesi günde iki kilo ekmeğe yer. Demek ki bir işçi ailesinin her ay sadece ekmeğe yatırdığı para 15 bin escudo'ya yakındır!

Ekmekten başka ürünlerin Halk Birliği dönemi sonundaki fiyatlarıyla şimdiki fiyatlarını da bir kıyaslayalım:

Bir litre zeytinyağı Allende zamanında (10 Eylül 1973) 36 escudo idi; şimdi 1140 escudo. Sütün litresi o zaman 7 escudo idi; şimdi 120. (Darbeden önce okullarda on yaşından küçük bütün çocuklara her gün yarım litre bedava süt verilir; bugün bu «boşuna israf»a son verilmiştir!) Şekerin kilosu Allende zamanında 25 escudo iken şimdi 350 escudo olmuştur. Yol masrafı Allende zamanında 4 escudo iken 31 Ocak 1974'de 30 escudo'ya fırlamıştır. Bir paket sigara Allende başta iken 45 escudo idi; 31 Ocak 1974'de 150 escudo oldu. Normal benzinin litresi 3 escudodan 95 escudoya çıktı. Bir kilo pirinç o zaman 16 escudoya

satılırken bugün 550 escudoya satılıyor. Sadece bu ürünlerde ortalama artış oranı yüzde 2000'dir.

Görüldüğü gibi, darbeden sonra ekonomiyi sözde «sağlığına» kavuşturmak için alınan tedbirlerin bütün yükü olanca ağırlığıyla işçi sınıfının ve halkın diğer yoksul kesimlerinin sırtına bindirilmiştir.

Cunta'nın izlediği ekonomik siyasetin doğurduğu ikinci önemli sonuç, küçük ve orta sanayide üretimin durması, bu kesimdeki teşebbüslerin yıkıma sürüklenmeleri oldu. İthal edilen sanayi hammaddelerinin ve ara malların fiyatları devallüasyon nedeniyle yüzde 520, makine ve teçhizat fiyatları yüzde 370 arttı. Bunu, tabii, içerde imal edilenlerin fiyatlarında aşağı yukarı aynı oranda artışlar izledi. Sonuç, sanayi üretiminde maliyetlerin hızla artması oldu. Bunun üstüne tüketicilerin satın alma gücünün hızla gerilemesi binince, özellikle tüketim malı üreten orta ve küçük teşebbüsler mallarını satamaz olup hapyı yuttular.

Buna karşılık Halk Birliği iktidarından önce ekonominin çok büyük bir kesimine hâkim olan, darbeden sonra mallarına ve teşebbüs serbestisine yeniden kavuşan büyük şirketlerin işi tıkırında; ekonomi üzerinde hâkimiyetler hergün biraz daha artıyor. Cuntanın akıl hocası «parlak» iktisatçıların istediği de bu zaten: eldeki bütün imkânlarla —özellikle faşist baskıdan ve terörden yararlanarak— işçileri daha çok çalıştırıp aynı zamanda gerçek ücretlerin düşmesini sağlayarak bir kaç özel elde (yani çok-uluslu yabancı şirketlerle onların yardımcıları yerli teşebbüslerin tekelinde) sermaye birikimini hızlandırmak; ekonominin en modern ve en üretken sektörlerinde yatırım yığınağı yaparak sözümona ekonominin «rekabet gücünü artırma» adına bütün diğer üretici kesimlerin zararına da olsa, tekeli büyük sermayeyi kayırmak!

Bu amaçla, Cunta başa geldiğindenberi bütün kamu kredileri ve teşvikler üç beş tekeli teşebbüsün yararına kullanılmaktadır, çünkü kredi ve teşvik tahsisi için şart koşulan yüksek üretim hedeflerine ulaşmak ancak o birkaç büyük teşebbüsün harcıdır. Gerek bu kolaylıklar, gerekse ithal malı birçok ürünlerden evvelce alınan gümrüklerin indirilmesi ya da bütünü kaldırılması sayesinde büyük teşebbüsler devallüasyonun ve fiyat serbestisinin bütün olumsuz sonuçlarını tüketici kitlelerin yanısıra küçük ve orta müteşebbislerin sırtına yıkabilmekte, böylece sözkonusu «güçlü rekabet» koşullarını kendi lehlerine çevirmektedirler.

Büyük şirketler hemen her alanda üretim yaptıklarından, küçük ve orta üretimde girdi fiyatları, bazı kalemlerde hâlâ süren hükümet kontrolüne rağmen, aslında onların tekeli denetimi altındadır. Meselâ Şili'de piliç ve yumurta üretimi sayısız küçük ve orta işletmeler eliyle yürütülüyor. Fakat bir günlük civcivlerle kümes yemi üretimi, sayısı 10'u geçmeyen büyük teşebbüsün elinde yoğunlaşmış durumda. Bunlar aralarında kolayca anlaşıp tekel fiyatları saptamakta, küçük teşebbüsler ne yapsalar bu fiyatlarla başa çıkamamaktadırlar.

Bu durumda bir yandan girdileri üzerinde tekeli fiyat baskısı, öbür yandan tüketicilerin satın alma gücünün azalmasından ötürü talep daralması arasında sıkışan orta ve küçük işletmeler için faaliyetlerine son vermekten başka çare kalmamaktadır. Nitekim hâlen birçok büyük merkezlerde özellikle yarı dayanıklı tüketim malı üreten bu tür teşebbüsler bir biri adı sıra iflâs etmektedir. Bu yüzden, haftalık çalışma süresi darbeden hemen sonra 44 saatten 48 saate çıkarıldığı ve grev yasak olduğu halde, bakır istihracı dışında bütün sektörlerde üretim hızla düşüyor.

Bunun en önemli sonucu ülkede işsizliğin alabildiğine artmasıdır. Halk Birliği başa geçtikten sonra Şili'de işsizlik oranı yüzde 8,3'ten yüzde 3,8'e düşmüştü. Şimdi yüzde 15! Bunun bir nedeni siyasi: darbeden sonra sırf Halk Birliği taraftarı oldukları için 200 bine yakın işçi ve memur işlerinden atıldı. Çalışan nüfus üzerinde bu tür baskılar hala devam ediyor. Lakin işsizliğin asıl nedeni

muhakkak ki ekonomik: toprak reformu uygulamasına son verilmesiyle büyük köylü yığınlarının işsiz kalması ve büyük sermayenin yürüttüğü yatırımlar dışındakilerin kesat gitmesi.

İşlerin kesat gitmesi sadece işçi ve yoksul köylü yığınlarıyla dar gelirli ve orta teşebbüs sahiplerini değil, küçük burjuvazinin ve orta sınıflarında bütün kesimlerini etkiliyor. Büyük şirketlerin «serbest piyasaya» ve «rekabet» koşullarında sağladıkları kazancın, toplumun diğer kesimlerinin uğratıldığı ağır kayıptan kaynaklandığı her geçen gün biraz daha açığa çıkıyor. O kadar ki, geçen yıl Allende iktidarının devrilmesi için ellerinden geleni ardlarına komayan küçük dükkân ve esnaf örgütleri mensupları bile artık açıktan açığa homurdanır oldular. Bunlardan, fazla ileri gittikleri için soluğu hapiste alanlar bile var! Aynı zamanda mühendis, teknisyen, hekimlerden ve sair serbest meslek sahiplerinden yurt dışına göçen göçene.

Bütün bunların esas nedeni, şüphesiz, ülkede üretimin düşmesi ve buna yol açan kasıtlı ekonomik politikadır: sırtlarını asker diktaya dayayıp «liberal» bir ekonomik politika izleyen Amerikan yetiştirmesi beyin takımının, her ne bahasına olursa olsun büyük sermayeyi kayırma tercihleridir. Üretimde azalma, ekonominin tekel dışı kesiminde yıkımın ve iflâsın, dolayısıyla ülke çapında işsizliğin ve yoksulluğun hem nedeni, hem de sonucudur; bu nedenle ekonominin, dolayısıyla rejimin geleceği bakımından büyük ve çetin bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durumda Cunta'nın ve ardındaki akıl hocalarının kısır döngüden tek çıkış yolunu yabancı sermayeye daha da açılmakta gördükleri anlaşıyor. Cunta başa geçtiğindenberi ekonomik alanda yapılanların çoğu —devletleştirilen teşebbüslerin ve bankaların eski sahiplerine geri verilmesi, Amerikan bakır şirketlerine tazminat ödenmesi, fiyatların serbest bırakılması, özel mülkiyet rejiminin kutsallığının ilanı, vs.— gerçekten de yabancı sermayeye güven verici nitelikte olmuştur. Son zamanlarda bunlara yeni bir tedbir daha eklenmiş, Şili'de iş yapan yabancı şirketlerin kârlarının yüzde 100'ünü isterlerse dışarı çıkarabileceklerine karar verilmiştir. Cunta böylece Şili'yi tüm madde ve insan kaynaklarıyla yabancı çıkarların emrine tahsis etmeye âmade olduğunu, Şili halkının çıkarını (tabii, gerçekte, temsil ettiği bir avuç parababasının çıkarını) yabancı çıkarlarda mündemice gördüğünü belli etmiştir. Buna rağmen yabancı sermaye genellikle Şili'ye meselâ Brezilya'ya gittiği gibi hevesle gelmekte yine de müteredit. Onun için Cunta yönetiminde Şili'nin ekonomik durumu şimdiki halde çıkmazda.

Bu arada Cunta yönetiminde Şili'nin şu sıra tam bir sosyal ve ahlâkî çöküntü dönemi yaşamakta olduğunu da belirtelim. Dilencilik, aylıklık, fuhuş ve devlet dairelerinde yolsuzluk yine rağbette. Küçük çocuklar sersefil, sahipsiz. Alkolizm gittikçe yayılıyor. Suçluluk oranı hızla artıyor. 1 Ocak 1973'le 11 Eylül 1973 arasında, ülkede faşist anarşi ve kargaşanın kol gezdiği bir ortamda, 742 cinayet işlenmişti. Darbeden sonra bu yıl Mayıs ayına kadar geçen dönemde işlenen cinayetlerin sayısı, sokağa çıkma yasaklarına ve sıkıyönetime rağmen, 500!

Cunta yönetiminde Şili'de hâlen tam bir terör ve hak hukuk tanımayan cebberrut tahakküm rejimi hüküm sürüyor. Cunta yönetimi Şili halkının 1970'den önce ve sonra sahip olmaya değer nesi vardiysa hepsini sildi süpürdü, sadece «özel mülkiyet»e saygı ve «düzen»i geri getirdi. Oysa yığınların onca yokluk ve sefalete itilip mülksüzleştirildikleri bir ortamda burjuva demokrasisi sayesinde değil, burjuva demokrasisinin ayaklar altına alınması sayesinde ayakta tutulabilen bir özel mülkiyet bu: Şili burjuvazisinin kendi adına gerçek hâkimiyetini değil, emperyalizm adına ve ancak emperyalizmin desteği sayesinde sürdürbildiği

sözde hâkimiyetin temeli. Santiago'da ünlü ITT şirketine ait büyük otelin kapısında omuzu makineli tüfekli askerler nöbet bekliyor!

Düzen»e gelince, o da geniş halk yığınları karşıya alınıp terörle, orman kanunuyla sindirilerek, açlığa ve sefalete mahkûm edilip canından bezdirilerek sağlanabilen bir düzen. Temelinde yığınların geçici çaresizliği ve bir avuç azınlığın ezeli vurdumduymazlığı yatıyor!

— II —

Bu durumda Şili'nin siyasi geleceği ve Şili'de devrimci mücadelenin önündeki imkânlar nelerdir?

Şili'nin siyasi geleceğini, şüphe yok ki, faşist terörün ve ekonomik baskının kitlelerde doğurduğu tepkinin sonuçları belirleyecektir. Bu tepki daha bugünden hem Kilisenin ve Hristiyan Demokrat Partinin Cunta'ya karşı tutumlarında, hem de Halk Birliğinin içerde ve dışarda başlattığı direnişte kendini açıkça göstermektedir.

Kilisenin yalnız tabanı değil, yönetici üst kademeleri de ülkede hüküm süren karakuşî rejim, siyasi tutuklamalar, idamlar ve işkenceler konusunda bir süredir Cuntaya oldukça kesin cephe almış durumda. Santiago Başpiskoposu Kardinal Silva, Cunta'nın başa geçişinin birinci yıldönümünü Kilisece kutlanmaya çağına karar verdi, yirmi beş piskoposun sadece ikisi bu karara uymadı. Alt kademede mahalle papazları ve Hristiyan halkın bir kesimi arasında siyasi mahpuslara yardım toplama, kaçakları koruma ve saklama hareketi gitgide yaygınlaşıyor. Kilisenin bu tepkisi özellikle küçük burjuva kitlelerde duyulan ve dozu gitgide artmakta olan genel tedirginliğin ifadesidir.

Öte yandan Hristiyan Demokrat Partinin sağ kanat önderi eski Başkan Eduardo Frei'nin de Cuntayla arası açık. Bu Frei Halk Birliği iktidarının devrilmesi için var gücüyle çalışmış, bu uğurda Cunta'yla açıktan açığa iş birliği yapmış, hattâ Amerikanın Santiago'daki büyükelçisine, Allende silâh zoruyla alaşağı edilirse yönetimi devralmaya hazır olduğunu bile bildirmişti. Şimdiyse dikta rejimini ve yanlış ekonomik uygulamanın Şili'nin uluslararası itibarını sarstığı ve yabancı sermayeyi ürkütmesine bile irkilttiği gerekçesiyle rejime daha «serbest» bir görünüm verilmesi gerektiğini ileri sürüyor. Yani ona kalırsa «pis iş» Cuntaya gördürülmüş, kozlar paylaşılmış, ülke «Marksist boyunduruk»tan kurtarılmıştır. Şimdi «normal»e dönmenin zamanıdır. «Normal»den kasıt, tabii, emperyalist mihrakların kendileri için türlü yönlerden daha elverişli buldukları bir ortamdır. Nitekim bu hesabın ardında bazı siyasi ve askerî çevrelerle kimi iktisatçıların ve yabancı sermaye çevrelerinin de olduğu söyleniyor.

Gerçi Frei tipinde sulandırılmış demokratların nihai ve kesin tercihlerde Cuntacı faşistlerden pek bir farkları yoktur. Şimdiki açık ve kaba Pinochet faşizminin yerini yarın ince dengeler üzerine kurulu bir Frei «demokrasisi» de olsa birşey değişmeyecektir. Pinochet'ler gibi Frei'lerin de temsil ettikleri emperyalizme bağlı kapitalist çıkarlarla Şili halkının bütün kesimlerinin gerçek ve öz çıkarı arasında uzlaşmaz bir çelişki vardır çünkü. Bununla birlikte bugün hâlen Hristiyan Demokratlar üzerinde baskı var. Partinin faaliyeti yasaklanmış durumda, basınları da sıkı kontrol altında. Dolayısıyla rejimin belli bir «serbesti»ye kavuşması için onlardan gelen baskı objektif bir olgudur ve rejimin biraz da bu baskı sonucunda belli bir serbestiye kavuşması hâlinde Şili'de devrimci mücadelenin de hızı ve gücü artacak, kapsamı genişleyecektir.

Faşizmin pençesinden kurtulabilen devrimciler ve demokratlar bugünden mücadeleyi içerde ve dışarda tek merkezden sürdürmektedirler. Darbeden önce

Halk Birliğini oluşturan sol partiler arasında mevcut taktik görüş ayrılıkları, 11 Eylülün öncesinde ve sonrasında olup bitenlerden sonra hem Halk Birliğinin uğradığı akıbetin subjektif nedenlerinin daha iyi anlaşılması, hem de şili'de devrimci mücadelenin objektif ve somut koşullarının yeni bir aşamaya varmış olmasıyla, büyük lde giderilme yolundadır. Gündemdeki cil sorun faşizmi defetme ve demokrasi ve bağımsızlık için emperyalizme karşı mücadelede kitlelerin bağrında sağlam mevziler kazanma zorunluluğudur. Mücadelenin hedeflerinden biri devrimcilerin gclerini bölmeden aralarında rgtlenmeleriyse, bir hedefi de kitleleri faşizme karşı geniş cephe anlayışıyla örgütlemek ve bilinlendirmektedir. Yaşanılan faşizm deneyinden ve onun somut ekonomik sonuçlarından kaynaklanan ve habire beslenen yeni devrimci potansiyel, örgütlü bir güce dönüştürüldüğü oranda, faşizmin Frei tipi alternatiflerine de ilerde korkulu düşler grdrecektir.

Diktanın bugünkü biçimi ve sertliğiyle Cunta'nın istediği gibi sürmesi hâlinde de devrimci mücadele açısından esasta yine birşey değişmeyecektir. Hat-t o takdirde ekonomi daha da atalete sürüklenecek, sınıf çelişkileri büsbütün şiddetlenecektir. O durumda da, kck burjuva politikacılar alternatif olarak kendilerini ne sürerek, işçi sınıfı öncülüğünde demokratik bir iktidara yolu kapamak ve kapalı tutmak için ne kadar ırpınırlarsa ırpınsınlar, pahalılıktan ve yoksulluktan bunalıp soluk almak istedikçe kafasını faşizme çarpan kck burjuva kitlelerin işçi sınıfının örgütlü gücü ardında mücadeleye katılmaları nlenemiyecektir. Daha şimdiden Hristiyan Demokratların sol kanadını anti-faşist cepheye yaklaştırabilecek bir diyalog için zemin ve koşullar müsait görünüyor. Hristiyan Demokrat Partiden daha önce kopan daha radikal Hristiyan Sol hareketi ise çoktan Cuntaya başkaldırımış, devrimci sol partilerin yanında yerini almıştır.

Her iki halde de şili halkının bütün kesimlerinin çıkarlarını korumak, şili'yi emperyalizmin ve onun i ortaklarının açık ya da gizli boyunduruğundan kurtarmak için dört yıl önce iktidara gelen ve ancak silâh zoruyla bertaraf edilebilen Halk Birliği alternatifi, bu defa daha da geniş bir kapsamda ve daha ileri demokratik bir aşamayı temsil etmek üzere, yeniden gündemdedir.

— III —

şili'de faşist darbe, dünya halklarının demokratik ileri atılımları karşısında emperyalizmin içine düştüğü onulmaz zaafın ifadesidir. Faşist Cuntanın başa geçer geçmez giriştiği ve hâlâ sürdürdüğü faşist terör de, emperyalizmin — ve onunla birlikte Cuntayı tezghlayıp şili halkının başına belâ eden şili burjuvazisinin— bu zaafının hâlâ sürdüğünü, emperyalizmin şili'de **zafer kazanmadığını**, giderek er geç aldedileceğini gösterir. Bu bakımdan, Cunta'nın iktidara el koyduktan sonra aradan bir yıl bile geçmeden eski destekleyicilerinin ve şakşakıların dahi büyük bir kısmını karşısına almak zorunda kalması boşuna değildir.

Hâlen ite ve dışta Halk Birliğini oluşturan devrimci gclerin  aşağı beş yukarı üzerinde anlaştıkları anti-faşist geniş cephe programı diktacı polis devletin yıkılıp yerine demokratik, anti-faşist ve halkı, gerçek halk iradesini temsil eder nitelikte bir hukuk devleti kurmayı; faşizmin bir daha yeşermesine imkn vermeyecek tarzda kökünü kazımayı; ve bütün bunları sağlam esaslara ve güvenilir teminatlara bağlayarak ekonomik ve siyasi bağımsızlığı sağlamak için gereken köklü dönüşümleri gerçekleştirmeyi öngörmektedir. Dolayısıyla Halk Birliğinin devrimci mücadelesi ilerde zafere ulaştığı zaman şili'de 11 Eylülden nceki düzen geri gelmeyecektir; ondan farklı, daha ileri bir düzen kurulacaktır: demokrasinin ve bağımsızlığın gerçek teminatlarını yeterli lde sağlama bağlamış, karşı devrimin yolunu temelli kesmiş bir düzen.

— 21 —

3 Eylül 1974

● Başbakan Ecevit İstanbul'da bir basın toplantısı düzenledi ve toplantıda «MSP ile aramızda uzlaşılması güç ayrılıklarımız var» dedi. Bir anlamda yedi aylık CHP-MSP koalisyonunun sonunu ilan eden bu basın toplantısında af kanunundan yararlanmalarına rağmen özgürlüklerine kavuşamayan 125 siyasi tutuklu ile ilgili soruyu «Biz programımızda belirttiğimiz affı tam anlamıyla gerçekleştirdik. Şu anda hapiste bulunanlar siyasal suçtan daha

değişik, tedhişçilik diyebileceğimiz suçlardan hükümlüdürler» cevabını verdi. NATO ile ilgili bir soruya ise «Ben siyasi hayatım boyunca NATO aleyhinde bir söz kullanmadım» dedi.

● Bir süre önce hastalığı dolayısıyla devlet başkanlığı görevini Prens Juan Carlos'a devreden İspanya diktatörü Franco, iyileşti ve devlet başkanlığı görevini yeniden üstüne aldı.

4 Eylül 1974

● MSP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, Ecevit'in İstanbul'daki basın toplantısında söylediği sözleri cevaplandırdı. Erbakan «Zorla güzellik olmaz» dedi. Koalisyon konusu ile ilgili tartışmalar iyice şiddetlendi. MSP'li Aksay «İstenmiyorsak gideriz» derken, CHP Genel Sekreteri Eyüpoğlu «Erken seçim en iyi hal çaresi gözüküyor» dedi.

● Kıbrıs'a yapılacak yatırımlarla ilgili iş çevrelerinin girişimleri yoğunlaşıyor. Eczacıbaşı, Rahmi Koç, Halit Narin, Selahattin Beyazıt gibi büyük iş adamları «Kıbrıs sorununu

anlatmak üzere yurtdışına giderlerken, Türkiye İnşaatçılar Federasyonu, Kıbrıs'ta yapılacak inşaatların ihalelerine katılmak istediklerini belirten bir yazı ile hükümete başvurular. Turizm şirketleri de, Kıbrıs'ta yatırım yapmak konusunda Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan Birgit'le sürekli görüşmeler yapıyorlar.

● Etyopya'da İmparator Haile Selasiye aleyhine başlayan öğrenci gösterileri genişleyerek devam ediyor. Polisin göstericileri izlemekle yetinmesi ve ortalıkta hiç asker bulunmaması dikkati çekiyor.

5 Eylül 1974

● Erbakan bir basın toplantısı düzenledi ve koalisyonla ilgili konularda görüşlerini açıkladı. Ancak Erbakan'ın bir gün öncesine göre daha ılımlı bir dil kullandığı dikkati çekti. Erbakan, «Ecevit'in ikide bir hükümeti zayıfmış gibi göstermesi doğru değil» dedi ve «Ecevit'in endişesi geçici bir hal» şeklinde konuştu.

● Ekonomik konularda işbirliği sağlamak üzere bir süredir Libya'da

bulunan Maliye Bakanı Deniz Baykal yurda döndü ve Libya'da 3 bin Türk işçisinin bulunduğunu ve Libya'nın daha çok işçiye ihtiyacı olduğunu söyledi.

● Faşist Şili Cuntasının başı Pinochet, daha uzun süre iktidarda kalacaklarını belirtti ve «serbest seçimlerin ve sivil yönetime dönüşmesinin 5 yıl içinde de, 20 yıl içinde de olabileceğini» söyledi.

6 Eylül 1974

● Koalisyon kanatları arasındaki ayrılık büyüyor. Ecevit Associated Press ajansına verdiği demeçte, erken

seçimden yana olduğunu söyledi. Erbakan ise yurt gezisi dolayısıyla bulunduğu İzmir'de verdiği demeçte,

«Erken seçime hazırız. Ancak şimdi iş zamanıdır, seçim zamanı değil» dedi. Ecevit ani bir ziyaret yaptı ve İstanbul'da Korutürk'le görüştü. Resmî açıklamada, dış politika ve Kıbrıs sorunları görüşüldü dendiyse de Ecevit'in Korutürk'e koalisyon konusunda bilgi verdiği söyleniyor.

● Denktaş ile Klerides arasında «insani sorunlarla» ilgili ikili görüşme yapıldı. Bilindiği gibi katliam olayları dolayısıyla bu görüşme iki defa Denktaş tarafından ertelenmişti. Toplantıdan sonra yapılan açıklamada Türk ve Rum esirlerin en kısa zamanda serbest bırakılacakları bildirildi. Bu arada Yunanistan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Mavros «federatif sistem yada başka bir formül müzakere edilebilir.» dedi.

● Ticaret Bakanlığının resmî

davetlisi olarak Türkiye'de bulunan Suudi Arabistan Ticaret ve Sanayi Bakanı Şeyh Mohammed Al-Awadi «Türkiyenin petrol ihtiyacını karşılamaya devam edeceklerini» açıkladı.

● Etyopya'da Haile Selasiye'ye karşı girişilen hareketler yaygınlaşıyor. Son olarak Selasiye'nin şahsi mülkü olan fabrikalara elkondu ve kamulaştırıldığı açıklandı. Ülkenin en büyük fabrikası olan St. George Bira Fabrikası da kamulaştırılan işletmeler arasında yer alıyor.

● Uluslararası Hukukçular Birliği, Şili'ye gönderdiği gözlemcilerinin hazırladığı 98 sayfalık bir raporla, «Şili'de tutuklulara akıl almaz işkenceler uygulandığını» açıkladı. Raporda işkenceler sırasında bir çok kişinin öldüğü, bir çok kişinin de ruhi ve bedeni sakatlığa uğradığı belirtildi.

7 Eylül 1974

● Koalisyon ile ilgili liderler düzeyindeki söz düellosu devam ediyor. Ecevit «Dış politikada nazik bir dönem yaşanırken hükümette ifade ayrılığı olmamalıdır» diyerek Erbakan'ı dolaylı yoldan suçlarken, Erbakan da «bizim partizanca düşüncelerle geçirecek zamanımız yok» dedi.

● Başbakan ile ABD Büyükelçisi Macomber bir görüşme yaptılar. Görüşmeden sonra Ecevit, «ABD dış yardımı kesse bile Kıbrıs politikamız değişmeyecektir» dedi.

● Yunanistan Dışişleri Bakanı Mavros Cenevre'de Makarios ile görüştü.

Yunanistan'ın Kıbrıs politikasında belirgin bir değişiklik izleniyor. Daha önce Makarios'un temsilcisi ile görüşmek gereğini bile duymayan Karamanlis kabinesi şimdi Makarios'u meşru lider olarak tanıma eğiliminde. Bu arada Klerides de bir demeç verdi ve «Mülteciler sorunu çözümlenmedikçe Cenevreye gitmem» dedi.

● Yunan Cuntasının en güçlü adamı bilinen Yuannidis, Atina'da Rigilis meydanından geçerken yolunu kesen bir grup halk tarafından önce yuhalandı, sonra dövüldü. Yuannidis'i halkın elinden polis, cop kullanarak kurtardı.

YUNANİSTAN PARLAMENTER DEMOKRASİYE DÖNÜYOR

Akdeniz bölgesindeki ülkeler 1974 içinde son derece büyük değişimler yaşıyorlar. Nitelikli bir batılı liberal gazete bunu «Akdeniz'in sularında akıntılar sola yöneldi» diye ifade etti. Gerçekten de Portekiz'den Türkiye'ye uzanan şe-

ritte belirgin bir sola açılma var. Ya da faşizm ardar da yenilgilere uğruyor, İtalya örneğinde olduğu gibi faşist saldırganlar çılgınca çıkışlar yapsalar da siyasal yelpazenin solunda ki partiler belirgin bir yükseliş dönemi yaşıyorlar.

Portekiz, İtalya, İspanya, Yunanistan, Türkiye... hep böyle. Bütün bu ülkelerde demokratik mücadele her gün yeni mevziler kazanıyor. Genişleyen demokratik haklarla, halklar, emekçi sınıf ve tabakalar her geçen gün daha çok siyasal

ağırlık kazanıyorlar, hatta kimilerinde iktidar oluyorlar (Portekiz), iktidar ortaklığına talip oluyorlar (İtalya)...

Hiç kuşkusuz bu ülkelerin en ilginç Yunanistan. İki ay önce azgın bir faşist cuntanın hüküm sürdüğü ülke, bu gün parlamenter demokrasiye dönüşe hazırlanıyor, faşist liderler sorguya çekiliyor, hırpalanıyor, suratlarına tükürülüyor, Komünist Partisi 1946'dan beri yeraltında sürdürdüğü çalışmalarını şimdi kitleler önünde açıkça sürdürme olanağını elde ediyor, en ılımlı özgürlükçü düşünceye bile tahammül edemeyen Cunta'nın, çalışmalarını fillen önediği Sosyal - Demokrasi yeniden bir siyasi parti halinde örgütleniyor.

Yunanistan'ın parlamenter demokrasiye dönebileceği umudu, daha Kıbrıs olaylarından hemen sonra devrilen faşist cunta'dan siyasi iktidarı devralan Karamanlis'in kabinesi ilan edilince doğmuştu. Hiç bir zaman sosyalist olmadıkları halde ve hatta ABD ile sıkı bağları belgelenmiş olmasına rağmen Mavros, Averof, Pesmezoğlu gibi her zaman burjuva parlamenter demokrasisini savunmuş olan ve bu yüzden Cunta yönetiminde tutuklanan politkacılar bu umudun ilk somut belirtileri oldu. Üstelik Türkiye - Yunanistan ilişkileri yüzine son derece sağlıklı yorumlarıyla dikkati çeken Yunanlı yazar Konstantin Çukolas'ın deyimiyle «Yunanistan'ın İsmet Paşası» sayılan Karamanlis de cun-

ta yönetimine karşı muhafazetinin temelini «serbest seçim ve sivil parlamentonun üstünlüğü» ilkesi üzerine kurmuştu.

HER KESİM ÖRGÜTLENİYOR

Nitekim Karamanlis 1952 Anayasasını yürürlüğe soktuktan hemen sonra (ki bu Anayasa bir yandan silahlı kuvvetleri kesinlikle sivillerin yönetimi altına sokuyor bir yandan da sınıfların siyasi örgütlenişine üzerine oldukça ileri hükümler taşıyordu) ülkedeki bütün sınıflar belirgin bir örgütlenme çalışmasına giriştiler.

İlk ve en kolay kurulan siyasi parti Karamanlis'in yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros'un Merkez Birliği Partisi oldu. Cunta döneminde sadece çalışmalarını yasaklanmakla kalmayan Merkez Birliği Partisi, büyük ölçüde varlığını koruyordu ve 1967 öncesinden kalma 84 milletvekili, partiyi «var kabul ederek» davranmışlardı. Bu yüzden siyasal özgürlükler tanınmaz ilk kurulan parti Merkez Birliği oldu. Kuruluşundan kısa süre sonra da ilk kongresini yaptı. Bu pek de usullere uygun olmayan bir kongre idi. Genel Kurul'da sadece 84 eski milletvekili bulundu. Kongre sonunda Yorgo Mavros oybirliği ile Parti'nin Genel Başkanlığına seçildi. Ancak bu geçici bir başkanlıktı. Mavros ve paralelindeki politikacılar (ki en büyükleri Karamanlis'tir) Baba Papandreu'ya yenilişlerini unutmuyorlar ve kuvvetli

bir merkez sağ partisinin örgütlenmesini zorunlu görüyorlardı. Bu yüzden Mavros Kıbrıs görüşmeleri için BM'ye giderken, dönüşünde istifa edeceğini ve öbür demokratik gruplarla birlikte «büyük bir demokratik Parti» kurulmasına çalışacağını açıkladı. Adıyla olduğu kadar siyasi çizgisiyle de Türkiye'deki Demokratik Partiyi andıracağı tahmin edilen bu «yeni» partinin lideri de Karamanlis olacaktı. Mavros'un Merkez Birliği Partisi, buna rağmen bir kongre yapmasını ise şöyle açıkladı: «Merkez Birliğinin bir parti olarak varlığını isbat etmek...»

OĞUL PAPANDREU VE SOSYAL DEMOKRASİ

1967 öncesindeki seçim galibi ve cıvık popülist politikası ile faşist darbe ortamının hazırlayıcısı olarak suçlanan Yunanistan Sosyal Demokrat Hareketi ise şimdi «Oğul» Papandreu'nun liderliğinde Demokratik Savunma Grubunun bir siyasi parti haline dönüşmesi çalışmalarında. Parti resmen kuruldu, ancak uygun politik ortama rağmen ülke çapındaki örgütlenmesinde bazı güçlüklerle karşılaşılıyor. Nitekim Andreas Papandreu bu konuda Karamanlis'i suçladı ve «Belli bir demokrasi esprisi taşıdığına kuşku duyulmayan Karamanlis, ülkemizde hala Papadopoulos'un kararlarının yürürlükte kalmasına göz yumduğu sürece, rejim konusu bizim aç-

mızdan aydınlığa kavuşamayacaktır. İstenen nedir? Bu bilinmeli ve halka açık lanmalıdır» dedi.

KARAMANLIS DE PARTİ KURUYOR MU?

Yunanistan'daki merkez ve onun sağındaki kesimler çeşitli partiler halinde bölünmektense bir ana partinin çatısı altında birleşme hesapları yaparken, Karamanlis'in, eski partisinin (Radikal Birlik) adını değiştirerek «Yeni Demokrasi» adı altında seçim kampanyasına katılacağı açıklandı. Karamanlis'in bir parti kuracağı açıklık kazanmıştı, ama bu parti'nin bütün sağ partileri kapsayacak bir çekirdek olup olmadığı henüz aydınlanamadı. Nitekim Yorgo Mavros'un lideri olduğu Merkez Birliği Partisi son bildirilerinde «Karamanlis'in partisi ile birleşmek değil koalisyon yapmaktan» söz ediyordu.

Bu arada Karamanlis'in kuracağı «Yeni Demokrasi Partisi»nin (ki buna «kuruktan» çok «yeniden örgütlemek» deyimi uygun düşecektir) Fransız Anayasasının hemen hemen eşiği bir Anayasa önerisi getireceği ve «Yunanistanda demokrasinin yenilenmesi teması çevresinde toplanan» Merkez ile aşırı sağ arasında bir parti olacağı da bildiriliyordu.

PANELENİK SOSYALİST HAREKET

Ülkede etken olduğu söylenen «Panelenik sosyalist Hareket» ise bir partiye dö-

nüşüp dönüşmemekte karsız durumdadır. Aslında sloganları biraz daha sivriltilmiş bir Sosyal Demokrat çizgiyi temsil eden Panelenik Sosyalist Hareket, parti haline dönüşmediği takdirde Papandeu'nun Demokratik Savunma Partisi'ne katılacaktır.

YUNANİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ

«Avrupa'daki komünist partilerin en bölünmüşü» olarak nitelenen Yunanistan Komünist Partisi ise, yaklaşan seçim kampanyasına gerçekten de iki büyük kanatla hazırlanmaktadır ve iki kanat arasında derin görüş ayrılıkları vardır. «İçerdekiler ve Dışardakiler» olarak adlandırılan Yunanistan Komünist Partisi katanları bir yandan «tek temsilci» olma gayretlerini sürdürürlerken bir konuda «ortak yorum» yapmakta ve aynı hedefe yönelik mücadele vermektedirler. Karamanlis'in getirdiği seçim sistemi halkın özgür iradesini kısıtlamak ve bütün siyasi görüşlere siyasi arenada temsil olanağı vermemek amacındadır ve bu önlenmelidir.

Nitekim Yunanistan Komünist Partisi liderlerinden İlias İliu (İçerdekiler) Avgi Gazetesinde yayınlanan bir demecinde şunları yazdı:

«Halktan içeriği kendisine açıklanmayan bir görev istenemez. Ülkede demokrasi mi yoksa taç demokrasi mi kurulacağının halka açıkça bildirilmesi gerekir. Bütün demokratik güçler Karamanlis'in takviyeli nis-

bi seçim sistemiyle mücadele için gerekli işbirliğinin temellerini atmak göreviyle yükümlüdürler».

«Dışardakilerin» yayın organı sayılan Nea Eliada ise, seçimlerden önce cuntanın kalıntılarının temizlenmesini ve siyasi hayatın demokratlaştırılmasını önermektedir. Yunanistan Komünist Partisinin bu kanaatına göre, «cunta artıkları temizlenmez, cunta karar-nameleri ayıklanmaz, cuntacılar cezalandırılmazsa seçimler ülkenin gerçek isteklerinden sapacaktır.»

CUNTA YARGILANIYOR

Beceriksizlikleri yüzünden, efendileri ABD tarafından kendi kaderleriyle başbaşa bırakılmış görünün Cunta liderleri, demokratik güçlerin, Karamanlis'e yönelttikleri ısrarlı eleştirilerden dolayı «kapan sıkışmaya» başladılar. Seçim Kampanyasına katılmak gibi hesaplar yapan bir zamanların güçlü adamı Albay Papadopoulos'a her yandan büyük tepkiler geldi. Hatta, Cunta'nın gazetesi olarak ün yapan bir gazete (Eleferos Kosmoz) sordu: Ne yüzle?

Yüzsüz Papadopoulos demokratik güçlerin baskısıyla evinde gözhapsine alınırken, Gizikis döneminin güçlü adamı ve korkunç işken celerin birinci sorumlusu General Yuannidis de bir soruşturmada «tanık» olarak ifade vermeye gittiği savcılık binası önünde binlerce Atinalı ve öğrenci tarafından yuhalandı, tartaklandı hatta bazı kaynakla-

ra göre «bir meydan dayağı» yedi. Halk Yuannidis'i tükürük yağmuruna tutarken «katil», «Kan içici», «Yüzkarası» diye bağırды.

Ancak Karamanlis hala cuntacılara karşı çekimser bir tavır izlemekte devam ediyordu. Fakat Eylül ayının hemen başlarında Yunanistan'ın tanınmış hukukçularından Avukat Aleksandr Likzesoz, Albay Papadopoulos ve 14 tanınmış cuntacıyı «vatana ihanet» suçuyla yargılanmak üzere Yunanistan Başsavcılığı'na nezdinde dava etti. Ünlü hukukçu dava dilekçesinde şöyle dedi:

«Bu kişiler kendi kişisel tutkularını ve hırslarını do yurmak için Yunan Anayasasını çiğnemiş ve halkın haklarını ellerinden almıştır».

Karamanlis'ten talimat

bekleyen Yunanistan Başsavcılığı dilekçeyi savsaklarken, Yunanistan Silahlı Kuvvetler Başkomutanı General Dionisios Arbutis açılan dava ile ilgili ön so. rusturmasının başlamasını resmen emretti.

Aynı günlerde Papadopoulos'un karısı Despina'a çalışmadan Yunan gizli polis örgütünden aldığı maaşları (755 bin drahmi) ödemeye mahkum oldu ve ödedi. Despina Papadopoulos bu parayı öderken suçunu da kabullenmiş oluyordu.

SEÇİM 24 KASIM'DA

60 günden çok az fazla bir süre içinde bütün siyasi dengenin altüst olduğu Yunanistan'da, Karamanlis'in yüzde 17'den az oy alan partilere hayat hakkı tanımayan takviyeli nisbi temsil esasına dayalı seçim

kanunu ile 24 Kasım'da seçimlere gidileceği kesinleşmiş gibidir. Görünüşe göre Yunanistan'da siyasi iktidar 300 üyeli parlamento tarafından temsil edilecektir. Parçalanmış sola, popülist orta-sola, ABD güdüm lü, Fransa özentili Merkez ve aşırı sağa rağmen, Yunanistan'daki gelişmeler hiç kuşkusuz demokrasinin bir zaferidir. Seçim sonuçları ne olursa olsun Yunan emekçi halkı siyasi müca. delesini daha elverişli şartlarda sürdürme olanağını elde etmiş durumdadır. Yedi yılı korkunç bir faşist terör altında geçmiş bir ülkenin emekçi halkı bu demokrasiyi (Burjuva demokrasisini) iyi değerlendirecek acılı deneylerin sahibi olarak daha umutlu, daha ışıklı günlere hazırlanmaktadır kısacası...

8 Eylül 1974

● Ecevit Bozbeyli ve Demirel'le görüştü. «Kıbrıs konusunda liderlere bilgi vermek» amacıyla yapıldığı açıklanan görüşmelerin koalisyon konusu ile ilgili olduğu ileri sürülüyor. Ankara kaynaklı haberlere göre Ecevit'in Demirel'e ziyareti Bozbeyli ile yapılacak koalisyon görüşmesini maskeleyerek» amacıyla düzenlendi.

● Libya'dan dönen Maliye Bakanı Deniz Baykal Libya'ya 100 bin Türk işçisi gönderileceğini bildirdi. Baykal'ın açıklamasına göre işçiler ayda 8 ila 20 bin TL. arası ücret alabilecekler.

● Kamuran İnan, AP Genel Başkanlığına adaylığı konusunda, söylentileri bir daha doğrular yönde konuştu. İnan yaptığı açıklamada

«Adaylık için teşvik ve anlayış gördüğünü» söyledi.

● ABD'nin yeni Başkanı Gerald Ford, yetkisini kullandı ve Nikson'un «Başkanlığı boyunca işlediği yada işlemiş olabileceği suçları» affetti.

● Kıbrıs Türk Toplum Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denktaş bir demeç verdi ve «Çift bölgeye dayalı Federal Cumhuriyetin Türk kanadı oluşmuştur» dedi.

● Bir süre önce Portekiz hükümetinin bağımsızlık verdiği Mozambik'te, sömürge döneminde ekonominin bütün kilit noktalarını ellerinde tutan beyazlar ayaklandı ve yerli halkın meşru temsilcisi Frelimo'ya ve Portekiz hükümetine karşı «savaş» ilan etti.

- Türkiye'nin en büyük barajı olan Keban resmî bir törenle açıldı. Keban'ın açılışı Ecevit için bir gövde gösterisi oldu.
- Koalisyon ilişkileri kopma noktasına geldi. Erbakan, İzmir'de yaptığı konuşmada, «Kıbrıs zaferini oya tahvil etmek isteyenlerin hevesleri kursaklarında kalacaktır. Erken seçim söylentileri ile mevcut birlik ve beraberliği bozmanın sırası değildir» dedi. Öteyandan, Keban barajının açılış törenine giderken iki MSP'li bakan Korkut Özal ve Fehim Adak, Ecevit'in uçağına binmediler.
- Nikson'un affı tepkilere yol açtı. Affa karşı olanlar görevlerinden istifa ediyor. İstifa edenler arasında özellikle

Beyaz Saray Basın Sözcüsü ile başkan Ford'un çok eski dostu olarak tanınan Jeord Terhorsf dikkati çekiyor.

● 15 Haziran'da yapılması gereken Senato üçte bir yenileme seçimleri Yüksek Seçim Kurulu'nun kararıyla 12 Ekim 1975'e ertelendi. Karar, Başkent'te bir erken seçimin belirtisi olarak yorumlanıyor.

● AP Bursa Merkez İlçe Kongresinde olaylar çıktı. Kongreyi Demirele karşı olan grubun adayları kazandı.

● Portekiz Hükümeti, Mozambik'te sömürge şartlarının devamını sağlamak amacıyla ayaklanan beyazlara karşı askeri birlikleri göndereceğini açıkladı.

10 Eylül 1974

- Yunanistan Dışişleri Bakanı Mavros, Almanya'nın başkenti Bonn'da bir basın toplantısı düzenledi ve Kıbrısta Türkler ile Rumlar arasında bölgesel bir mübadeleye yanaşamayacaklarını» söyledi. «Bu konudaki ısrarın, Yunanistan'ın Genevre konferansına gitmesini de engelleyeceğini» söyleyen Mavros, adadaki askerlerin çekilmesi konusundaki görüşünü de tekrarladı.
- Koalisyon konusu CHP Merkez Yönetim Kurulu gündemine alındı ve görüşülmesine başlandı. Ecevit, Erbakan'ın bir gün önceki sözlerini cevapladı ve «Kıbrıs zaferini CHP'ye maledecek hiç bir davranışımız olmadı» dedi.

● DISK Maden-İş'in 21'nci Genel Kurulu Başladı.

● Türkiye'nin Kıbrıs politikasını ve tezini batılı iş adamlarına anlatmak üzere yurtdışına giden Türk sanayici

ve işadamlarından Nejat Eczacıbaşı, Halit Narin, Selahattin Beyazıt, Rahmi Koç Londra'da bir toplantıda, İngiliz iş adamları ile görüştüler. Türk iş adamları, İngilizlere «Adadaki Turizm faaliyetlerinin normale dönmekte olduğunu, İngiliz sermayedarlarının adada yatırım yapma konusunda endişe duymamaları gerektiğini, bu konuda yapılacak atılımlar için kendilerinin teminat verebileceklerini» söylediler.

● Şili'de faşist cuntaya karşı direniş hareketi iki yeraltı gazetesini bütün Şili'de dağıtmaya başladı. «Demokratik Direniş» ve «Enternasyonal» adlı gazeteler aylık olarak yayınlanıyor.

● Portekiz'in bağımsızlaştırdığı Mozambik ve Angola'da sömürgeci beyazların başlattığı direnişler bastırıldı. Mozambik'te beyazların eline geçmiş olan radyo binası ve hava alanı, Portekiz askeri birlikleri tarafından geri alındı.

11 Eylül 1974

● Kıbrıs konusundaki temaslar trafiği gene yoğunlaştı. ABD Dışişleri Bakanı Kissingerin özel temsilcisi

Wells Staibler Ankara'daki görüşmelerini tamamlayıp Atina'ya giderken, Sovyetler Birliği Dışişleri

Bakan yardımcılarında Leonid İlicev de, At'na'dan Ankara'ya geldi. Son derece yetenekli bir diplomat olarak tanınan İlicev'in bir teklif getirmekten çok, tarafların görüşlerindeki «ortak noktaları» tesbit etmek amacıyla geldiği belirtiliyor. Kıbrıs konusunda arabulucuk amacıyla Romanya Devlet Başkanı Çavuşesku'nun özel danışmanı ve Devlet Bakanı Mirceu Malitsa da Ankara'ya geldi.

● Koalisyonun sonunun geldiği her bakımdan belli olmaya başladı. Ecevit ile görüşmek isteyen Erbakan «bütün gayretlerine rağmen buna muvaffak olamadığını» dolaylı olarak doğruladı. Ecevit ise Korutürk ile yeniden bir görüşme yaptı. Görüşmeden sızan haberlere göre Ecevit, Cumhurbaşkanına «MSP ile her konuda görüş ayrılıkları olduğunu» söyledi. Erbakan ise koalisyonun yürüyeceği şeklindeki iddialarını tekrarlıyor.

● Denктаş ve Klerides «insani

sorunlarla ilgili» görüşmelerine devam ediyorlar. Serbest bırakılacak tutsaklar konusunda temel ilkeler tesbit edildi. Buna göre 18 yaşından küçük olanlar, öğrenciler ve hastalar ilk ağızda serbest bırakılacak.

● Uluslararası af örgütü Şilide son dört ay içinde iki bin kişinin kurşuna dizildiğini açıkladı. Bir yıl içinde öldürülenlerin sayısının ise 30 bini aştığı öne sürüldü.

● Şili'de faşist darbenin birinci yıldönümünde, Ankara'da, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Ankara İl Örgütü, Faşizmi Protesto toplantısı düzenledi. Toplantıda TIP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz Yazar Can Yücel TSİP Genel Sektörü Yalçın Yusufoglu, Kıbrıs'lı öğrenci Yalçın Veysi ve TSİP Merkez Yürütme Kurulu Üyesi Veli Gürcan genel olarak faşizm ve Şili'de Kıbrıs'ta faşizm konularında konuştular. Toplantıyı binlerce Ankara'lı izledi.

Allende'nin faşistler tarafından canice öldürülmesi üzerine

(Bu konuşma Küba Başbakanı, Kumandan Fidel Castro tarafından Havana'nın Devrim Alanı'nda 30 Eylül 1973 günü yapılmıştır. Konuşmayı Can Yücel'in türkçesi ile sunuyoruz.)

11 Eylül, sabah saat altı buçukta, Tomas Moro'daki Başkanlık köşkünün telefonu çaldı: Subaylar bir darbeye girişmişti. Başkan Allende, kolcularını ayağa kaldırdıktan sonra, oracıkta kararını verdi; hemen Moneda Sarayına gidecek, Cumhurbaşkanlığı makamından Halk Birliği yönetiminin savunmasını yönetecekti. Otomatik tüfekler, otuz çaplı iki mitralyöz ve üç bazukayla donanmış yirmi üç kişi dört arabayla bir kamyonete doluştu. Yedi buçukta Moneda Sarayındaydılar. O sırada candarmalar eskisi gibi Sarayın çevresinde nöbet tutuyorlardı, olağan-dışı bişey yoktu görünürde.

İçeri girer girmez, Allende adamlarını topladı, durumun beterliğini anlattı, Şili'nin anayasal, yasal ve halksal yönetimini Faşist darbesine karşı ölene dek savunma kararını açıkladı; eldeki olanakları soruşturdu, ilk buyruklarını verdi.

Kolcularından küçük bir gurup başkanlık bürosunun girişini tutacak, oyuna gelmemek için, içeri silâhli asker sokmayacaklardı.

Bir saatlik bir süre içinde, Allende, radyoyla halka üç kez seslendi, direnme kararını açıkladı.

8.15'den sonra, faşist cunta Sarayın iç telefonlarından yararlanarak, Başkanı teslim olmağa, görevlerinden istifaya çağırıldı; karşılığında kendisine «ailesi ve yakın arkadaşlarıyla birlikte yurdu terketmesi için bir uçak tahsis edilecekti». Başkan bu ültimatomu öfkeyle geri çevirdikten sonra, «hain generaller onurlu bir insanın ne demek olduğunu zâten anlayamazlar ki!» deyip kesti sözü.

Derken Saraya gelen ve yönetimi savunmaya yanaşmayan yüksek rütbeli candarma subaylarıyla bürosunda kısa bir toplantı yaparak, tersledi hepsini, iyice bir zılgıt verip defetti başından.

Gine de yıllardır yanında yaverlik eden hava yüzbaşısı Sanchez'le dostça vedalaşmağı boşlamadı.

O âna dek Sarayın önünde savunma düzeninde bekleyen candarmaların zırhlı arabaları da çekip gitti.

Geri çekilme buyruğunu getiren ve hiç kuşku yok, aldıkları direktif üzere hareket eden on kişilik bir candarma gurubu, ana merdivenden inip cümle kapısının ağzına geldikleri sıra, tüfeklerini doğrultup, Başkana ateş açmağa kalktı. larsa da, kolcular derhal karşılık verip hainleri püskürttüler. Bu, darbecilerle yer alan ilk çarpışmaydı.

Bu arada, birçok bakanlar, müsteşarlar, danışmanlar, Başkanın kızları Beatriz ve Isabel ile Halk Birliği Cephesinin bazı militanları bu ölüm-kalım saatlerinde Başkanın yanında bulunmak için Saraya gelmişlerdi.

Dokuzu çeyrek geçeye doğru, dışardan Saraya ateş başladı. İki yüzü aşkın faşist piyade Teatinos ve Morande caddeleriyle Anayasa Alanının iki yakasından ilerleyerek Başkanlık bürosuna kurşun yağdırdılar. Sarayı savunanların sayısı kırkı geçmiyordu. Başkan «ateş» buyruğu verdi, kendisi de faşistlere ateş açtı. Faşistler epiy kayıp vererek, kargaşa içinde dağıldılar.

Bu sefer faşistler piyade desteğinde zırhlı arabaları ile sürdürdüler. Moneda, Teatinos ve Morande caddelerinde birer tank ilerledi, bir tank da Anayasa Alanından cümle kapısına doğru yürüdü.

Tam o sırada bazukalar, Başkanlık bürosundan cümle kapısına yanaşan tankı uçurdular. Geri kalan iki tank Başkanlık Dairesi üzerinde ateş birleştire dursun, bir zırhlı araba Özel Kalemli makineliyle taradı. Anayasa Alanının bir köşesine yerleştirilmiş toplar da bu arada Sarayı dövüyorlardı. Başkan mevzileri hiç durmadan dolaşiyor, savunucuları yüreklendiriyor, onlara yön veriyordu. Bir saatten fazla süren bu harlı çarpışma sonunda, faşistler bir adım bile atamamışlardı.

On kırkbeşte, Başkan, bakanları, müsteşarlarla danışmanları salonda toplayarak, ilerde yürütülecek kavgayı yöneticilerden yoksun kılmamak için, fırsat çıkar çıkmaz, silâhsız olanların Saraydan ayrılmalarını, silâhlıların tümünün ise mevzilerinde direnmelerini buyurdu. Başkanı yalnız koymağa razı gelmedi kimse. Kızlarıyla orda bulunan kadınlar da gitmeyiz diye direttiler.

Savaş kıran kırana sürüyordu. Faşistler Sarayın iç telefonlarından ultimatom üstüne ultimatom yolluyorlar, uçak kullanacağız diye gözdağı veriyorlardı.

11.45'de Başkan, kızları da dahil Sarayda bulunan dokuz kadına «Hemen çıkıp gideceksiniz!» dedi; kendilerini savunma olanağı olmadığına göre, ne diye yokyere ölsünlerdi.. Kuşatıcıların birinden kadın personelin Saraydan çıkabilmesi için üç dakikalık bir ateşkes diledi. Faşistler oralı olmadılar, ama birlikleri o anda meydana uçaklara teslim amacıyla Sarayın çevresini boşaltmağa başlamıştı. Kadınlar dışarı çıkmak için bu aralıktan yararlandılar. Öğlene doğru, uçaklar eyleme başladı. İlk roketler Moneda'nın ortasındaki kış bahçesine düştü.

Uçaklar Sarayın üzerinden uçmağı sürdürdüler, patlamalar birbirini izliyordu, ortalık dumana, ağulu gaza boğulmuştu.

Üç saat süren çarpışmanın sonunda cephane tükenmek üzereydi. Başkan Saray candarmalarının silâhlığına girilmesini buyurdu. Sabırsızlandı sonra, kış bahçesini geçip silâhlığa yöneldi. Baktı, kapı dayanıyor, el bombası kullanılmasını buyurdu. Böylece açılan gedikten 30 çaplı dört mitralyöz, bir alay «Sik» tüfeğı ile epiy cepane çıkarıldı. Başkan silâh bulacağıım diye candarmaların yatakları arasında seyirtiyordu. Yarım düzine silâhı omuzuna aldı, ve «Bu tarihin ilk yaprağı işte böyle yazıldı. Gerisini Halkımızla Amerika yazacak!» deyip yürüdü. Yanındakilerin gözleri dolu dolu oldu.

Tam o sırada bir patlama yüzünden büyük camlardan biri tuzla buz olmuş, fırlayan parçalardan biri Başkanın sırtına saplanmıştı. Bu ilk yarasıydı Başkanın. Yarası tımar edilirken, silâhların taşınmasına gözkulak oldu, kim ne yapıyor, ne ediyor, bir bir ilgilendi.

Birkaç dakika sonra, faşistler hava gücünü, topçuyu, tanklarla piyadeyi toplu halde saldırıya geçirdiler. Anlatıldığına göre, «gürültüden, tarakadan, patlamalardan, gazdan dumandan Saray cehenneme dönmüştü.»

Zemin katının tutuşmasını önlemek için Başkan muslukların açık bırakılmasını tembihlemeğı unutmamıştı, gine de Sarayın sol kanadında yangın çıktı, alevler kırmızı salonun oraya dek uzandı. Derken Başkan mitralyöz ateşi altında sürünerek, Anayasa alanına bakan yazı odasına vardı, bazukalardan birine yapışıp Morande Caddesinden Saraya obüs yağdıran tanka nişa naldı, bir vuruşta safdışı kıldı belâyı. Az sonra yoldaşlarından biri bir tankı daha havaya uçurdu. Üçüncü tanktı bu.

Moneda Caddesi üzerindeki kapıya ateş yoğunlaştıran faşistlere karşı Başkanla bir takım arkadaşı zemin katına inip, düşmanın o yönden içeri sızmasını önlemeğı başardı.

Bunun üzerine faşistler bu kesimde ateş kesip, iki yönetim temsilcisiyle görüşmek istediklerini bildirdiler. Başkan, yönetim genel sekreteri Flores ile İçişleri müsteşarı Daniel Vergara'yı yolladı. Morande kapısından çıkıp açıkta duran bir cibe doğru ilerlediler. Saat birdi.

Flores ile Vergara cipte bulunan yüksek rütbeli bir subay ile görüştüler. Saraya dönerlerken, cipten kahbece ateş açıldı, Flores bacağından yaralandı, Vergara da sırtından vuruldu. Saraydan sağlanan ateş desteğı altında kurtarılıp, içeri alındılar.

Faşistler yeni teslim koşulları ileri sürüyorlardı: Başkanla arkadaşlarına Saraydan çıkıp istedikleri yere gidebilmeleri için hertürlü kolaylık vaadediliyordu. Başkan, bütün savunucuların adına konuşarak, kanlarının son damlasına dek direneceklerini yeniden haykırdı.

13.30'a doğru, Başkan birinci kata çıkıp mevzileri bakıdan geçirdi. Mitralyöz ateşinden, patlamalardan, yangından ölen öleneydi. Gazeteci Augusto Olivares'in yiğitçe tutumuna herkes hayran kaldı. Ağır yaralanmış, oracıkta ameliyat edilmişti, herkes onu yatağında baygın yatar sanırken, bi de baktılar, ikinci kattaki mevziine çökmüş düşmana kurşun yağdırıyor.

Az sonra, faşistler Sarayın zemin katını ele geçirdilerse de savunma yukarı katlarda yeniden düzenlendi, direnme sürdürüldü. Faşistler ana merdivenden içeri dalmağı denediler. Saat ikiye doğru birinci katın bir köşesini ele geçirmeğı başardılar. Başkan birkaç arkadaşıyla kırmızı salonun bir yanına siperlenmişti. Faşistlerin üzerine saldırdıklarında Başkan karnına bir kurşun yedi, acıdan iki kat oldu, ama bir koltuğa dayanıp Faşistlere ateş yağdırmaktan caymadı, ikinci bir isabet alınca dek... Can çekişiyordu, vücudu delik deşik olmuştu.

Başkanın yere yuvarlandığını gören yoldaşları can havliyle saldırıya geçip

faşistleri ana merdivene kadar püskürttüler. Derken, bu kanlı savaşın ta ortasında, insana parmak ısırtan bir harekette bulundular. Başkanın cansız vücudunu yerden kaldırıp, makamına kadar taşıdılar, koltuğuna oturtular, boynuna Başkanlık atkısını geçirdiler, onu Şili bayrağına sardılar.

Sonra da, iki saat daha, Başkanlarının ölmesine rağmen, Sarayın ölümsüz savunucuları Faşistlerin acı saldırılarına karşı direndiler. İkindiyin dörtten sonra ancak, Saray cayır cayır yanarken, yoldaşların direnci söndü.

Bir avuç insan, yedi saat, topçuya, uçaklara, tanklara, piyadeye kafa tutmuştu, Halk Birliği Yönetimini yurduna ihanet eden Silâhlı kuvvetlerin dört kahpe kumandanına karşı savunmuştu. Akli durur insanın! Düşünebiliyor musunuz ne demek olduğunu bunun!.

Gelelim Başkan Allende'ye! «Halkımın uğruna ölürüm!» demişti, sözünü tuttu, hem de eşine az rastlanır bir yiğitlik ve direşkenlik örneği vererek... Onunla da kalmadı son nefesinde öyle bir davranış davrandı ki, bambaşka bir insanlıkla donandı...

Sözden ve kalemden başka silâh bilmeyen bu adam, bu fikir adamı, savaş anında, bellerindeki silâhlarla sağda-solda kasınan faşist zabıtların topundan, tümeninden daha yiğit, daha erkek, daha gözükara olduğunu gösterdi. Ölümüyle de Pinochet ile hampasının alınlarına silinmeyecek kara bir damga vurdu.

İşte böyle olur devrimci insan!
İşte böyle adam olur adam!
İşte böyle yaşar gerçek militan!
İşte böyle savaşır halkı için savaşan
İşte böyle ölür Sosyalizm için yaşayan!

12 Eylül 1974

● Yunanistan'ın NATO'nun «Savunma Planlama Komitesi»nden de çekildiği Mavros tarafından resmen açıklandı. Bu arada Yunanistan'da Atina, Pire, Selanik ve Patras'da Şilî cuntasını ve faşist terörü protesto amacıyla mitingler düzenlendi. Mitinglerde Yunanistan'daki Amerikan üslerinin de kaldırılması istendi.

● Ecevit, Turan Feyzioğlu ile

görüştü. Görüşmede erken seçim, koalisyon ve azınlık hükümeti konuları üzerinde duruldu.

● Etyopya'da Haile Selasiye'ye karşı uzun süredir devam eden gösterilerin vardığı son noktada Etyopya Silâhlı Kuvvetleri imparator'u tahtından indirdi ve bilinmeyen bir yerde gözaltına aldı.

13 Eylül 1974

● Erbakan ile Ecevit nihayet görüştüler. Ancak görüşme koalisyonun sonuna gelindiği bir kere daha kanıtlamaktan öte bir sonuç vermedi. Ecevit, «hükümet etme konusunda ciddi görüş ayrılıklarımız var» derken, Erbakan hala iyimserliğini koruyor ve «koalisyon devam edecektir» diyor. Ancak Ecevit'in İskandinavya gezisinde kendisine Devlet Bakanı Orhan

Eyüpoğlu'nun vekalet edeceğini açıklaması MSP kanadında büyük tepkilere yol açtı.

● Sovyetler Birliği Dışişleri Bakan Yardımcısı İlçev, Başbakan Ecevit ile görüştü. İlçev Sovyetler Birliğinin «ilke olarak federatif sisteme karşı olmadığını ancak bu sistemin her iki cemaat arasında hukuki ve fiili bir bölünmeye gitmeyecek bir şekilde

yürütülmesini» savunduğunu belirtti.

● Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, Sosyal İş Sendikası'nın Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünde başlatacağı grevi yasakladı.

● Etyopya'da Haile Selasiye'yi deviren Silahlı Kuvvetler, Genel Kurmay Başkanı General Amman Andom'u devlet başkanlığına getirdi. Ülkede imparatorluk rejimi artık şekillen devam ediyor. Selasiye'nin yerine getirilen oğlu

Prens Arja sadece sembolik bir imparator olacak.

● Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfına yaptığı 4 buçuk milyonluk bağış yüzünden Orgeneral Emin Alpkaya, Vehbi Koç'a törenle bir altın madalya verdi.

● Maden-İş 21. Genel Kurulu yönetiminde önemli değişikliklerle sona erdi.

14 Eylül 1974

● Başbakan Yardımcısı ve MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan, Başbakan Ecevit'in İskandinav ülkelerine yapacağı geziyle ilgili kararnameyi MSP'li bakanların imzalamayacağını açıkladı. Erbakan, özellikle, gezi sırasında Ecevit'e Orhan Eyüpoğlu'nun vekalet etmesine ilişkin kararı yeri ve Ecevit'i suçladı. Ecevit ise aynı gün İzmir'deki konuşmasında Erbakan'a cevap verdi ve «Bir formül bularak, İskandinav ülkelerini mutlaka ziyaret edeceğim» dedi.

● İngiltere, Episkopi üssünde bulunan 10 bin Türk'ün, üsden ayrılmasına izin vermeyeceğini resmen bildirdi. Bu konuda Türk hükümeti, İngiltere'ye bir nota vermişti.

● OPEC ülkeleri, petrol şirketlerinden

varil başına alınan hisseyi 33 sent artırma kararı aldılar. OPEC'in Viyana'da devam eden toplantısında, petrol fiyatlarının indirilmesi önerisi reddedilen Suudi Arabistan, OPEC ile ilişkilerini yeniden gözden geçirmeye karar verdi.

● Margarin ve likid yağ fiyatları sessiz sedasız artırıldı. Böylece margarin fiyatlarına 1974 yılı içinde ikinci defa zam yapılmış oldu.

● Mozambik'te, Frelimo (Mozambik Kurtuluş Cephesi) yönetimi, Portekiz ordusundan devralıyor. Aynı anda Lizbon'da Portekiz Komünist Partisinin düzenlediği bir mitingte halk Mozambik'e ve Frelimo'ya karşı sevgi gösterilerinde bulundu.

15 Eylül 1974

● Koalisyon konusunda Haluk Ülman, Turan Güneş ve Deniz Baykal ile bir toplantı yapan Bülent Ecevit «Kararımı 24 saat sonra vereceğim. Özenle

düşünmem gerek» dedi.

● Türkiye, Episkopi üssündeki 10 bin Türk'le ilgili olarak İngiltere'ye ikinci bir nota verdi.

16 Eylül 1974

● Başbakan Ecevit, istifa etmeye karar verdiğini açıkladı. Açıklamasında Ecevit, Aralık ayında seçime gidilmesini de önerdi. Başbakan basın toplantısında koalisyonun sona eriş nedenleri üzerinde durdu. Aynı gün bir demerç varen Erbakan ise «Biz istifayı değil uçak fabrikası kurmayı düşünüyoruz» dedi. CHP Genel Sekreteri Eyüpoğlu

ise, örgütünün bir erken seçime hazır olduğunu söyledi.

● Ankara'daki temaslarından sonra Atina'ya geçen Sovyetler Birliği Dışişleri Bakan Yardımcısı İlçev «Kıbrıs konusunda Yunanistan'ın görüşlerini bölüşüyoruz» dedi. Aynı gün CHP'li Eyüpoğlu ve Deniz Baykal, Demokratik Parti liderlerinden Saadetdin Bilgiç ile

görüşüler. Görüşmede koalisyon hükümeti, erken seçim ve azınlık hükümeti konuları üzerinde duruldu.

- IMF (Uluslararası Para Fonu) yayınladığı bir raporda Türkiye'nin, Portekizle birlikte enflasyon oranı bakımından Dünya'da üçüncü sırayı işgal ettiğini söyledi. IMF raporunda

bütün ülkeler enflasyona karşı tedbir almaya çağırıldı.

- Suudi Arabistan OPEC toplantısında alınan kararın aksine petrole varil başına sadece 18 sent zam yapacağını açıkladı. OPEC toplantısında zam oranı yüzde 33 olarak saptanmıştı.

17 Eylül 1974

- CHP Parti Meclisi ve Ortak Grubu toplantısında Ecevit'in istifasıyla ilgili kararı «görüşme açılmaksızın» ve «oybirliği» ile kabul edildi. CHP'nin bu organları «derhal seçim» ilkesini de benimsediler.

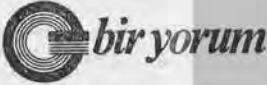
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 29. toplantı dönemine başladı. Genel Kurulda 133 oyla başkanlığa seçilen Cezayir Dışişleri Bakanı Buteflika, açış konuşmasında Kıbrıs konusuna da değindi ve «Tüm yabancı kuvvetler Kıbrıs'tan çekilmelidir» dedi.

- Kıbrıs Türk Yönetimi Meclisi 1 Ekim'den itibaren «Otonom Türk Yönetimi Yasama Meclisi» adı altında çalışmalarına başlayacağını açıkladı.

- CIA'nın, Şili'de Başkan Allende'nin devrilmesi hareketini bizzat örgütlediği Gerald Ford tarafından da doğrulandı.

- Portekiz'de sağ kanattaki kıpırdanmalara karşı sol kanatta tepkiler başladı. Yer yer Spinola'yı da hedef alan bu tepkiler ordudaki solcu subaylar tarafından da benimseniyor. Bu arada faşist eğilimli Portekiz Milliyetçi Partisi de hükümet kararı ile kapatıldı.

- Etyopya'da yönetimi alan Silahlı Kuvvetler Birliğine bağlı dört subay bir öğrenci mitinginde konuşular ve Etyopya'daki darbeyi «Anti emperyalist, Anti kapitalist, anti komünist ve anti feodal bir hareket» olarak nitelediler.

Etyopya'da ne oluyor?

M. Eymen

Bugün, Etyopya'da, bir İmparator gitmiş, yerine «İmparatorluklar» gelmiştir. Bir noktada karışık izlenimler bırakabilecek yeni düzen yapısı, aşama aşama gerçekleştirilmiş ve emperyalizmin silahlı monopolleri, 2. Dünya Savaşı öncesinde faşizmin bile taşı olmuş bir ülkeye çöreklenmişlerdir. Etyopya'lı işçiler ve köylüler, terk edilmişliklerinin suskunluğunu yaşarken, Etyopya'da ne oluyor, diye sormamak elde değil. Bu sorunun gerçek yanıtını bulabilmek için, Etyopya'nın dününden bugününe ulaşacak analiz ve sentezlere yönelmek zorundayız. Emperyalizmin, doğuya açılmada merkezi olan bu ülkenin içinde sürüklendiği kılıflı sömürü düzenini, ancak böylece gözler önüne serebiliriz.

Osmanlılar'dan İtalyanlar'a

Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman devrinde, Osmanlı ordu-

ları, güçlü bir direnişle karşılaşmaktasınız, Etyopya'nın içlerine de girdiler. 1557 yılında, «Habeş Eyaleti» adı altında, Osmanlı İmparatorluğuna bağlı bir beylerbeyliği kuruldu. Osmanlıların duraklama ve gerileme devirleri sürecinde, Etyopya'da egemen oldukları topraklar yavaş yavaş elden çıktı ve son olarak, merkezi Massua'da bulunan, Eritre eyaleti 1885'de İtalyanların eline geçti. İtalyan baskısı ve sömürsü altında ezilen Etopya'da, belirli aşamalar sonucu, iktisadî ve siyasî unsurlar belirlenmeye başladı. Bir çok kabilelerden oluşan ülkede, o günlere değin sınıfsız ilkel toplumun şartlandırılmaları hakimdi. Üretici güçlerin potansiyel kavramlarını iyi bilen İtalyanlar, bu topraklarda sıkıntısız bir yaşantı sürdürürebilmeleri için, daha fazla ürün elde edilmesi gereksinimini duyular. Bu paralelde, aslında bir sosyal sınıfın başka bir sosyal sınıfın sırtından yaşaması oluşumuna dökülen fazla ürün yaratma politikası, Etyopya'da, bir kabilenin başka bir kabilenin sırtından geçinmesi ortamına dönüştü. Ülkenin İtalyanlara bağımlı iktisadî ve siyasal gelişimleri açısından, **Abisinyalılar** ağır basmaya başladılar. Tarım alanları **Tigrelilerin** eline geçti. **Bantular** ve Nil asıllı zenciler, dağınık yaşantılarını sürdürürken, avcılık ve balıkçılıkla karınlarını doyurma yollarını aradılar. İtalyanların sayesinde, sınıfsız ilkel toplum düzenini aşan Abisinyalılar, yeni toplum düzeninin gereksinimlerinden yararlanarak, azınlıkta olan Amhara ve Şoa kabileleri ile, bir kısım Bantularını ve zencileri de hizmetlerine alarak, kölelik anlayışını Etyopya'ya getirdiler.

Başlıca üretim kaynağı tarım ve hayvancılık olunca, azınlıktaki kabilelerden oluşan kölelerin güçlerinin yeterince üretken olmayışı dikkati çekti. Toprak üzerinde mutlak, köleler üzerinde de bir noktaya kadar sınırlı Mülkiyet anlayışını aşıl原因 İtalyan etkisi ile de, egemen kabileleri, derebeylik ortamına soktular. Kabile reisi bir feodaller sınıfı türedi. Bu evreler sürecinde 1930'lara gelindi. İmparatoriçe Zaviditu ölünce, Saba melikesi soyundan geldiğini iddia eden, Etyopya'nın 257. imparatoru Tafari, «Haile Selasiye» adı altında taç giydi.

İtalyanlarla çatışmalar

Bu sıralarda, Assab-Dase karayolu yüzünden İtalyanlarla anlaşmazlıklar çıkmıştı. Eritre ve Somali sınırlarında, aşiret reisi feodallerin iteklemesiyle, çatışmalar olmuş, ilişkiler gergin bir görünüm kazanmıştı. Bu sorunları çözmek için, Valval'deki İtalyan birliği komutanlığında görüşmelere gidildi. Habeşli delegelerle İtalyan subayları arasında, Valval petrol kuyularının mülkiyeti konusunda tartışmalar çıktı. Bunun üzerine, Somali birliklerinden destek alan İtalyanlar, habeşleri kuzeye çekilmeye zorladılar. Bu savaştan doğan zararların ödenmesini de isteyerek, Selasiye'ye ağır şartlar ileri sürdüler. Elektrikli bir ortam yaratılmıştı. 1928 antlaşması şartlarına uygun olarak, bir hakem kurulu seçildi. Kurul çalışmalarını 3 Eylül 1935'te tamamlayıp, her iki tarafın da suçlanamayacağını ve bu yüzden savaş tazminatının söz konusu olmadığı yargısına varınca, İtalyan birlikleri 3 Ekim'de Eritre ve Somaliland sınırlarından saldırıya geçip Adwa ve Makale'yi ele geçirdiler. Bu girişimin en önemli amacı, meteorolojik savaş yöntemleri konusunda bilgi edinmek, sıcak hava şartlarının silâh ve tanklar üzerindeki etkisini saptayıp, Hitler Almanya'sının Afrika yayılımına ön hazırlık raporunu oluşturmaktı. İtalyanlar bunu gereğince başardılar 1936'nın Mart ayında, Mareşal Badoglio kumandasındaki İtalyan ordusu, Mai Che'de habeşleri bozguna uğratarak 5 Mayıs'ta Addis-Abeba'ya girdi. Bunun üzerine, «Aslanlar aslanı» imparator Selasiye, ürkek bir tavşana dönüp, bir sığırayışta ülkeyi terketti. Cibuti yoluyla Kudüs'e, oradan da Genevre'ye geçti ve bir süre sonra İngiltere'ye sığındı. İşte, bu dönem, İngiliz emperyalizminin kucağında bir takım deneyimlerden geçen Selasiye'nin sömürü düşüncelerini daha da biçimlendirdi. Etyopya'da halk İtalyanlara karşı direnme eylemlerine geçmişti. Ancak,

1937'de İtalyan genel valisi Grazini'ye karşı girişilen suikast başarısızlığa uğrayınca, Etyopya'da İtalyan faşizminin kanlı devri başladı.

Emperyalizmin kucağına

Bu arada İtalya «müttefikler»le de savaşıyordu. Selasiye Hartum'a geçmiş toprak sahipleriyle ilişkiler kurmuştu. Etyopya'nın doğuyu kontroldeki stratejik önemini kavrayan İngilizler, 1941'de doğu Afrika üzerinden İtalyanlara saldırarak yendiler ve 5 Mayıs'ta, mutemet adamları Selasiye'ye «ülkeni temizledik dön» dediler. 1947 Şubatında imzalanan barış antlaşmasıyla İtalyanlar Etyopya'daki üstlerinden vazgeçmek zorunda kalırlarken, mazlum kitleleri iliklerine dek emip sömürmeyi yeğlemiş, Amerikan ve İngiliz emperyalizmi, bu boşalan üslere yerleşmenin plânlarını hazırlamaya giriştiler. Ekonomik emperyalizmin kılıfında, siyasal ve dini emperyalizmi egemen kılma yöntemlerini saptadılar. 1950'de B.M.'de «Eritre'nin otonom bir birlik olarak Etyopya ile federasyon kurması» kararı alındı ve bu karar 1952 Eylülünde uygulanmaya başlandı.

Amerika, Etyopya'nın Mısır'ı kontrol eden pozisyonundan yararlanma koşullarını yaratırken, Selasiye'ye geniş çapta yardım ve borçlar vererek, Asmara'da bir askeri üs kurdu. Bunun yanı sıra, yabancı sermayeli şirketler akın akın ülkeye doluştular. 1951'de Kore'ye asker ve 1960'da da Kongo'ya Etyopyayı temsilen bir heyet gönderen Selasiye, 1960 yılında Brezilya'ya gidince, İmparatorluk muhafız birlikleri bir darbe eylemine geçip, veliahtı tahta çıkarmayı denediler. Ancak, Selasiye'nin Amerikalı dostları durumu Brezilya'da konuk bulunan İmparatora bildirip, eyleme engel oldular. Ülkeye dönen Selasiye, 1966'da başbakana, İmparatora ve meclise bağımlı olan kabine üyelerini atama hakkını başışladı. Siyasal partilerden yoksun olan bir düzende, Aklilu Habte Vold başbakanlığa getirildi. Selasiye'nin Eritre'ye karşı takındığı tavır ve Araplara karşı İsrail'i desteklemesi, özgürlük yolunda bilinçlenmeye başlayan diğer Afrika ülkelerinin tepkisini çekti ve düşmanlığını kazandırdı.

Açlık başgösteriyor

1972 yılının Kasım ayında, Tarım bakanlığı yetkilileri kuraklık nedeniyle tarım sektörünün felce uğradığını ve gelecek yıl yiyecek maddelerinin tükenmesiyle açlık tehlikesinin başgöstereceğini Selasiye'ye bir rapor halinde bildirdiler. Hükümet yetkilileri ve İmparator bu uyarıyı önemsemeyip raporun yayımını yasakladılar. 1973 Şubatında açlık kendini göstermeye başladı. Köylüler kuraklığın da etkisiyle çetin günler yaşarken, açlıklarını ot yiyerek bastırıyorlar ve açlıktan ölümler görülüyordu. İskelete dönmüş bir grup köylü «aslanlar aslanı» İmparatorlarının kendilerini korumasına sığınmak için başkente geldiler. Polis köylülerin üzerine yürüyerek ateş açtı ve kente girmelerini önledi. Mayıs, Haziran ve Temmuz aylarında açlıktan ölenlerin sayısı 200.000'i buldu. Feodaller ve koptik kilisesi rahiplerinden oluşan bir kurul, açlık tehlikesinin önlendiğini ve sorunun tamamıyla ortadan kaldırıldığını dünyaya haykırmak için Amerikalılarla işbirliği kurdular. Ama, dünya kamuoyu durumu öğrenmişti. Ortalama yaşam süresi 38 yıl ve kişi başına düşen yıllık ulusal gelirin 70 dolar olduğu Etyopya'da, hemen hemen hiç okul yoktu. Okuma yazma bilenlerin oranı yüzde 10'u geçmiyordu. 5 milyar dolara yaklaşık anamallarıyla 400'ü aşkın yabancı şirket, ülkenin endüstri kollarını ele geçirmişler ve büyük ölçüde alanlara yayılarak 84.000 Etyopyalı işçiyi boğaz tokluğuna varan ücretlerle çalıştırıyorlardı. Bu sahalardan kazanılan milyarlarca dolarlık gelirler İngiltere ve Amerika'ya muntazaman aktarılıyordu. Ülkedeki toprakların yüzde doksani İmparatorun, arta kalanı ise diğer feodal beylerin, aşiret reislerinin elindeydi. Tüm ülkedeki doktorların sayısı 319 idi, bu da 81.500 kişiye bir doktor düştüğünü gösteriyordu. Bu

ürkünç tablonun yanı sıra, Afrika'ya yapılan Amerikan yardımlarının yüzde 65'ini Etyopya alıyor ve bu milyarları tek başına Selasiye yutuyordu. Ogaden petrol yataklarını çalıştıran Standart Oil firması aracılığıyla, Amerika, Selasiye'yi destekliyor, ülkedeki askeri üsleriyle ve en önemlisi Kagnev üssüyle Kızıldeniz'i kontrol altında tutuyordu. emperyalist sömürü düzeni, bu yolda çalışırken, bir taraftan da İsrail'i Etyopya sokmuş ve tekstil endüstrisini ABD destekli yahudilerin tekeline geçirtmişti. İsrail Etyopya ordusunun komando ve paraşüt askerlerinin eğitimini üstlenirken, Batı Almanya da imparatorluk muhafız örgütünü oluşturan 30.000 polisin eğitim ve donatımını sağlıyordu. Bu görünümünün ardında emperyalist soygunculardan koparttığı paraları tek başına yiyen bir Selasiye, B.M. de insan hakları ve özgürlük hakkında nutuklar atıyordu.

Selasiye yıllardır ceplerini dış yardımlar sayesinde doldururken, diğer aşiret beyleri dış yardımlardan yararlanamıyorlar, geçimlerini topraklarında köleleştirerek çalıştırdıkları emekçilerin sırtından çıkarıyorlardı. Onlar da, Amerikan dış yardımlarından yararlanarak ceplerini doldurmak isteyeceklerdi. İşte bu ortamda, diğer aşiret reislerinin, feodallerin emperyalistlerle bütünleşmeleri gelişti ve oluşumlar birbirlerine kenetlenene kenetlenene, 28 Şubat 1974 gününe geldi.

Asker ayaklanıyor

28 Şubat günü, kara, deniz ve hava kuvvetleri gerek iç ekonomik ve sosyal sarsıntıların etkisi ve zorlamasıyla, gerekse emperyalist sömürü ortaklığından daha fazla pay almak isteyen aşiret beyleri'nin kışkırtmalarının etkisiyle ücretlerine zam isteyerek ayaklanmışlar ve ülkedeki karışık durum daha da çıkmaza dönüşmüştür. Başbakan Aklilu Habte, hükümetin istifasını İmparatora sunmuş, bu süreçte Asmara'da ayaklanan 2. tümene bağlı birliklerle anlaşma sağlanamamıştır. Adis-Abeba radyo binası, bankalar ve bir takım önemli noktalar, Amerikan N-47 tanklarıyla donatılmış askeri kuvvetlerin eline geçmiştir. İmparatorun yeni atadığı başbakan Endal Kachew'in de istifası istenmiştir. Silâhli Kuvvetlere ödün verme zorunluluğunu duyan imparator, Deniz Kuvvetleri Komutanı olan, 6. sıradan varisi Amiral İskender Desta'yı azletmiş, yerine Tasrev Desta'yı atamıştır. Bu arada, büyük toprak sahiplerinden, aşiret reislerinin adamlarından oluşan heyetler, Amerikan üsleriyle Standart Oil şirketi arasında mekik dokumuşlardır.

85.000 üyeli işçi sendikaları federasyonu genel başkanı Fisseha Tsion Tachie hükümetle anlaşıp genel grevleri durdurmuştur. Ülkenin tek üniversitesi olan Haile Selasiye Üniversitesinde okuyan 40 kadar öğrenci, B.M. temsilcilik binası önünde gösteri yapmışlar ve «Kahrolsun Amerika» «Kahrolsun İmparator» diye bağırılmışlardır. Polis birlikleri olay yerine gelerek öğrencilere saldırmış, daha sonra da üniversiteyi basarak 30 öğrenciyi ağır yaralamıştır. Ülkede tutuklamalar başlamış, eski hükümet üyeleri ile ordu içindeki bir takım sol eğilimli subaylar gözaltına alınmışlardır. Debre-Zeyd'deki hava üssünü ele geçiren paraşüt birlikleri, tutuklanan subayların salıverilmesini istemişler, ülke daha da karışıklığa sürüklenmiştir.

Yeni başbakan Kaşov Makonnen'in emriyle Cimma kentinde özgürlük istemiz» diye bağırın işçi ve öğrencilerin üzerine yürüyen polisler ateş açmış, 1 işçi ölmüş, 24 kişi yaralanmıştır. Aynı günlerde Addis Abeba'nın 500 km. güneyindeki Gamu Gaffa eyaletindeki Arba Minş'te işçi ve öğrencilerin düzenlediği bir gösteri sırasında polis göstericilere ateş açmış, 11 kişi ölmüş ve 36 kişi yaralanmıştır. Bunun üzerine Haile Selasiye Üniversitesinde 2000 öğrenci dersleri boykot etmiştir. 3. Orduya bağlı askerler, tahıl fiyatlarının artışını protesto ederek liberal feodallerden bir kısmını tutuklamışlardır. Her gün aklıktan yüzlerce köylü

ve işçi ölürken, paskalya yortuları için başkentte 1000 baş hayvan kesilmesi nefretle karşılanmış, demiryolu işçileri greve giderek Addis-Abeba ile Cibuti arasındaki demiryolunu kesmişlerdir. Asker ve polislerden oluşan güvenlik güçleri olay yerine gelerek ateş açmışlardır. Öte yandan, işçi sendikaları konfederasyonunu basan polis 30 işçiyi tutuklamış ve ülkedeki grevler çözülmeye başlamıştır. Yukarıdaki olaylar zincirinde halklar katederek geçtiğimiz Ağustos ayına gelmiş, ve ayın 18'inde «aslanlar aslanı» imparator Haile Selasiye'nin tüm yetkileri elinden alınarak, 14 adet sarayına el konmuştur. 29 Ağustos'ta ülkenin en büyük ulaşım şirketi olan Ambassa otobüs şirketi millileştirilmiştir. Böylece de Eylül ayına girilmiş ve Selasiye tahtından indirilmiştir.

Etyopya'da bugün durum nedir?

Etyopya'da, Şubat ayından bu yana kesintisiz devam eden bir dizi olaydan sonra, şu anda gerçek durum nedir? Ordunun yürüttüğü ve bugün «Aslanlar aslanı»nın tahttan indirilmesine varan hareket, hangi sosyal güçlerin etkisiyle, hangi sınıfsal dayanaklar üzerinde ve ne yönde gelişmiştir, gelişmektedir?

İlk ayaklanma, subayların düşük ücretleri protesto ayaklanması olmuş, bunu memurların, şoförlerin, halkın çeşitli kesimlerinin başdöndürücü şekilde yükselen fiyatları protesto ayaklanmaları izlemiştir. Yani, hareket büyük ölçüde küçük burjuvaziye dayanır görünmüştü. Ancak hareketin, diyalektik bir süreç içinde başladığı noktadan çok ilerilere varması bekleniyordu. Gerçekten de, Şubat ayında henüz İmparatorun tahttan indirilmesi ve İmparatorluğun kaldırılması söz konusu değildi. Bugün bu gerçekleşmiştir.

Etyopya televizyonunda konuşan yetkili bir subay, «Hareketin anti feodal, anti emperyalist ve anti komünist» olduğunu ilân etmiştir. Ancak görülen odur ki, darbeyi gerçekleştiren ve henüz adları ilân edilmemiş olan, «anonim» kalmayı tercih eden cunta üyeleri arasında, olsa olsa anti komünizm konusunda görüş birliği vardır. Bunun ötesinde, İmparatorun tahttan indirilmesinden ve İmparatorluğun resmen kaldırılarak meşrutî krallığın kurulmasından sonra, cunta içinde ciddi ihtilaflar çıkmıştır. Bugün, Etyopyalı Subayların durumu, bir ölçüde 'yıkması'nı bilen ama nasıl kuracaklarını bilemeyenlerin kararsızlığı, etkilere açıklığı ve güçsüzlüğüdür.

Gerçekten de Etyopyalı subayların darbesi konusunda bugünden karar vermek için henüz erkendir. Şu faktörler mutlaka göz önünde tutulmalı ve yorumlar buna göre yapılmalıdır:

● Önce Etyopya'nın yapısı ve tarihi, bu bölgede bir «millî birlik» yaratmış durumda değildir. Aşiretlerin, feodalların egemenliği ve kısmî bağımsızlığı söz konusudur. Hele son olaylardan sonra, güçlü aşiretlere taviz vererek, güçsüzlere kendisine bağlayarak, adeta birliğin tek sembolü haline gelebilmiş olan Haile Selasiye'nin yokluğunda, ülkenin çeşitli bölgelerinin bütünlüğünün korunması imkânı, gün geçtikçe azalmaktadır. Özellikle Kuzey'deki Eritre bölgesi, uzun süreden beri İmparatorun da tanıdığı nisbî bir bağımsızlığı sürdürmeye almıştır. Bu bölge zaten 1949 ve 1962 yıllarında yapılan iki referandum'dan sonra kendi isteğiyle Etyopya'ya bağlanmıştır. Bölgenin çoğunluğu müslüman Araplardan meydana gelmektedir, üstelik de Eritre Kurtuluş Cephesi burada güçlüdür ve bağımsızlıktan yanadır. Güçlü Afar aşiretlerinin reisi Sultan Ali Mirah ve Tigre bölgesi valisi Mangeşa Seyum, Halk Kurtuluş cephesi'nin sağ kınadına dayanarak ayrılıkçı hareketleri desteklemektedirler. Ali Mirah'ın bir süre önce ABD'ye yaptığı uzun ziyaret, bugünkü hükümete karşı uzlaşmaz tutumu ve bölgesinin gerek denize ulaşmak, gerekse ABD üsleri açısından önemi emper-

yalızmin çıkarlarının çok güçlü olduğu bu bölgede, ABD'ye dayanan ve yardım alan bir bağımsızlıkçı tehdidin güçlü olacağını göstermektedir.

Gerçekten de, darbeci subayları şimdi en fazla meşgul eden konu; böylesine, dağınık güçlü aşiretlere bölünmüş ve merkezî bir devlet yapısını hemen hemen hiçbir zaman tanımamış bir ülkede, çeşitli aşiretlerin bağımsızlık isteklerini ve bu yolda verecekleri savaşları nasıl engelleyebilecekleridir. Ülkenin Kuzey'inde durum buyken, Güney Doğu'daki Ogaden bölgesinde de işlerin daha iyi gittiği söylenemez. Ogaden Somali'ye yakındır ve Somali uzun bir süreden beri bu bölgeyi istemektedir. Subayları korkutan bütün bu tehlikelerin somut delilleri belirmeye başlamıştır. Önce Ali Mirah'a bağlı Eritre bölgesi delegelelerinden 23'ü parlamentodan istifa etmişler, bunu başka istifalar izlemiştir. Tehditler üstü kapalı halden çıkıp, açık bir şekil olmaya başlamıştır. Yer yer çatışmalarının devam ettiği söylenmektedir.

Öte yandan, İmparator'un, Aslanlar aslanının «hırsızlık», «halkın malını çalmak» «yüzbınlerce kişinin açlıktan ölümüne sebep olmak», «halktan çaldığı paraları yurt dışına kaçırmak» suçlamalarıyla tahttan indirilmesi, (bu konuda yapılan güçlü bir propaganda ve Etyopya'lı geniş kitlelerin politize olmamış durumları, bilinçsizlikleri, aşiret bağımlılıkları düşünülecek olursa) kitlelerde fazla bir tepkiye yol açmamıştır. Ancak, gün geçtikçe ve sorunlar yığıldıkça, mırıldanmalar artmakta, bu mırıldanmaları, özellikle Etyopya bütününden ayrılmak isteğinde olan, darbeci askerlerle çatışan veya ABD emperyalizmiyle ortaklık kurmuş bulunan aşiret reisleri (feodaller) körüklemektedirler. Kısaca, Etyopya'da iç savaş tehlikesi henüz bütün şiddetiyle hüküm sürmektedir.

● ABD emperyalizminin ülkedeki etkisi, üsleri, ekonomik ve özellikle askerî stratejik çıkarları hiç gözden kaçırılmamalıdır. Muhtemelen, önümüzdeki günlerde, darbenin, ülkede oldukça güçsüz sayılabilecek ama yine de son aylarda derlenip toparlandıkları görülen sol güçlere doğru kaymasının engellenmesi ve darbeci subaylar arasında daha radikal olanların tasfiyesinin sağlanması için ABD elinden geleni yapacaktır. Bu konuda elinde son derece önemli bir koz da vardır: Ülkedeki (yukarda kısaca anlatılan) ayrılıkçı hareketler ve dağınık aşiret yapısı. Bu yüzden, darbeci subaylar bugün hareketlerinin anti emperyalist karakter taşıması gereğinde bile fikir birliğine varmış değillerdir. ABD'ye taviz vermek gereğini duymaktadırlar. Zaten Aslanlar Aslanı'nın tahttan indirilmesinden önce, yüksek rütbeli bir subay, ABD'yi ziyaret etmeyi ve askerî yardımın ve diğer ilişkilerin aynen devam edeceği garantisini almayı ihmal etmemiştir.

Kısaca, Etyopya'daki darbe bir yanıyla ABD emperyalizminin avcunun içindedir.

● Darbeyi desteklemiş olan aşiretlere ve feodallere gelince, bunlar, bu güne kadar Aslanlar Aslanı'nın aslan payını aldığı emperyalizmle işbirliğinden ve ortaklıktan, artık kendileri de daha fazla pay almak istemekte ve darbecilerin sağ kanadını desteklemekte, radikallerin tasfiyesine çalışmaktadırlar. Bugünkü verilerle, askerlerin hareketinin kısa süre sonra ABD emperyalizminin ve onun yeni ortak adaylarının eline geçeceği söylenebilir.

● Yine de Etyopya'daki gelişmenin oturacağı taban her ne kadar emperyalizmin güdümünde burjuvalaşmaya başlayan feodaller, yerli egemen sınıflar olacaksa da, diyalektik oluşumu içinde gelişmelerin bir ileri adım olduğu da açıktır. Ülkedeki emekçi sınıfların ve başta işçi sınıfının, örgütlü ve güçlü olmaması, hareketin bu yöne doğru kaymasında büyük etken olacaktır. Ancak olaylar içinde sol entelijansiye, öğrenciler ve işçi sendikalarında belli bir sola açıl-

ma ve hareketlenme kendini göstermektedir. İşin bu yanı da ihmal edilmemelidir.

Eylül başlarında, öğrencilere ve işçi sendikalarına karşı daha yumuşak olan ve öğrencilerle işçileri yedeklerine almak için çabalayan askerler, bugün gerek kendileri sağa kayıp egemen sınıflar temeli üzerine oturmaya başladıklarından, gerekse öğrenciler ve sendikalar uzlaşma yanlısı olmadıklarını çeşitli talep ve gösterileriyle açıkça ortaya koyduklarından, bugün öğrencilere ve İşçi Sendikaları Konfederasyonuna karşı kesin sert tavır almış durumdadırlar. Bütün grevler ve «bozguncu» hareketler yasaklanmıştır. İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Başkanı, Genel Sekreteri ve Genel Sekreter yardımcısı genel grevi teşvik ettikleri için ve «eski yönetimle işbirliği» yaptıkları gerekçesiyle tutuklanmışlardır, Konfederasyonun, liderlerin serbest bırakılması için yaptıkları bütün başvurular ve bütün çabaları boşa gitmiştir.

Gerek öğrenci ve aydınlar gerekse işçi sendikaları ve işçilerle Etyopyalı darbeci askerlerin arası gün be gün açılmaktadır. Böylece askerlerin rejiminin daha sağa kaydığı gözlenirken, aydın, öğrenci ve işçi kesimleri, «bir an önce sivil hükümet ve Anayasa» istekleriyle demokratik taleplerinde yol almaktadırlar.

«Ne Çin, ne Portekiz, ne marksist modeller, bizim devrimimiz Etyopyalı'dır ve öyle kalacaktır...» İşte darbeci subaylardan birinin darbenin yönünü niteleyişi böyledir. Ve özellikle Etyopya tipindeki ülkelerde, «Ne Çin, ne Portekiz, ne marksist» demek, emperyalizmin güdümünde ve emperyalizmin yerli ortaklarının sınıf desteğinde demekle eş anlamlı değil midir?

Yine de Etyopya'da olayların nasıl gelişeceğini nihai görünüşünü gelecek günler ve gelecek günlerde işçi sınıfı başta olmak üzere, sol aydınların ve öğrencilerin güçlenmeleri, örgütlenmeleri belirleyecektir.

18 Eylül 1974

● Başbakan Ecevit istifasını Cumhurbaşkanına sundu. Korutürk'ün istifayı kabul ettiği, ancak görevi yeniden Ecevit'e vereceği bildiriliyor. Bu arada Korutürk'le bir görüşme de Erbakan yaptı ve «TBMM bir erken seçime razı olmaz» dedi. Erbakan bir AP-CGP-DP-MSP koalisyonu için girişimlerde bulunacağını da açıkladı.

● Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda bir konuşma yapan ABD Başkanı Gerald Ford, «Batı ekonomilerinin bir büyük krizin eşiğinde olduğunu» söyledi. Ford'un açıklamasından sonra yapılan yorumlarda, kapitalist dünyanın 1930 bunalımının da çapını aşacak bir bunalıma süratle sürüklendiği belirtildi.

● İçerenköy-Merdivenköy yöresindeki gecekonduların yıkılması ile ilgili olarak halkla polis arasında çatışma çıktı. Halktan ve polisten

yaralananlar oldu.

● Ülker Bisküvi Fabrikasında çalışan 1800 işçi işveren tarafından üye olmadıkları Tek Gıda İş Sendikasına üye olmaya zorlandıkları ve bağlı buldukları DISK'e bağlı Gıda İş Sendikasından ayrılıp Tek Gıda İş'e geçemedikleri sürece imzalanan toplu sözleşmeden yararlanılmadıkları için direnişe geçtiler. Olaya toplum polisi panzer tankları ile müdahale etti ve tankların desteğinde fabrikanın kapısını kırarak içeri girdi. Direnişin kırılmasından sonra polis 20 işçiyi gözaltına aldı. Polisin müdahalesi sırasında çıkan olaylarda 2 işçi ağır yaralandı ve hastahaneye kaldırıldı.

● Ankara ve Atina'daki temaslarını tamamlayan Sovyetler Birliği Dışişleri Bakan Yardımcısı İliçev, Kıbrıs'a geçti, Klerides ve Denктаş ile görüşmeler yaptı. İliçev'i Limasol'da kalabalık bir

Kıbrıslı Rum kitlesi karşıladı ve tezahürat yaptı.

● Portekiz'de Spinola'nın desteklediği söylenen ılımlı subaylarla, devrimci subaylar arasında çekişme genişliyor. Sağcıların, Komünist Partisinin ve Sosyalist Partinin erken seçimlerde büyük başarı kazanacakları hesabıyla seçimleri geciktirmek istedikleri

söyleniyor. Gelişmelerin Spinola'nın da aleyhine dönüşebileceği şeklinde bir demeç veren Sosyalist Parti Başkanı ve Dışişleri Bakanı Soares «taviz vermeyeceğiz. Portekiz halkının geri adımlara tahammülü kalmamıştır.» dedi.

● İngiltere, Episkopi üssündeki 10 bin Türk'ün üsden ayrılmasına izin vermeyeceğini yeniden açıkladı.

19 Eylül 1974

● Korutürk'ün hükümeti kurma görevini yeniden Ecevit'e vereceği kesinlik kazanıyor. Nitekim gerek Ecevit Gerekse koalisyon üzerinde kendisiyle bir süredir görüşmeler sürdürülen Bozbeyli temas ve demeçlerini bu yönde veriyorlar. Bozbeyli «bir erken seçime taraftar olduğunu ve azınlık hükümetinin istikrar yaratmayacağına inandığını» söylerken Ecevit de «Erken seçim hükümet sorununu kökünden çözecektir» dedi.

● TBDD Olağüstü toplantısında, daha önce alınan Millî Güvenlik Kurulu ve Bakanlar Kurulu kararları paralelinde davrandı ve Sıkıyönetimin 45 gün daha uzatılmasına karar verdi.

● Kuvılcım Gazetesinin sahibi Demir Küçükaydın ve Yazı İşleri Müdürü Dündar Erenler İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından 44'er yıl ağır hapis cezasına ve 10'ar yıl sürgüne mahkum edildi. Daha sonra T. Ceza Kanunu'nun bir hükmüne göre cezaları hapis cezası sınırı olan 36 yıla

indirildi. Davanın diğer iki sanığı Erol Atakan ve Ali Selim Ergunalp de gizli örgüte katılmaktan 5'er yıl ağır hapse mahkûm edildiler. Devlet Güvenlik Mahkemesi bu kararı Kuvılcım Gazetesinde çıkan yazılardan dolayı 36'şar yıl, ayrıca «Devrimci Proletarya» adlı bir örgüt kurmaktan 8'er yıl olarak verdi ve cezaların toplamı 36 yılı geçemeyeceğinden, sanıkları toplam 36'şar yıla mahkum etti. Hakimin de «vicdanı sızlayarak verdiğini» açıkladığı karar demokratik çevrelerde büyük yankı uyandırdı.

● Deniz Nakliyat Anonim Ortaklığına ait gemi, şilep ve tankerlerde Türkiye Ulaş İş Sendikası tarafından grev uygulamasına geçildi. Ancak İstanbul'da sıkıyönetim komutanlığı izin vermediğinden grev fiilen uygulanamıyor.

● TMMOB İstanbul Koordinasyon kurulu tarafından düzenlenen ulusal kaynaklar kongresi, başladı.

TMMOB, «ULUSAL KAYNAKLAR KONGRESİ» DÜZENLEDİ

Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği İstanbul Koordinasyon Kurulu tarafından düzenlenen ULUSAL KAYNAKLAR KONGRESİ, 19.20 Eylül tarihlerinde İstanbul'da yapıldı. Ulusal kaynaklar konusu ile bu alandaki tekelci girişimleri incelemeyi ve teşhir

etmeyi amaçlıyan kongrede, özellikle şu konular üzerinde duruldu:

● Genel olarak ham madde sorunu nedir?

● Epemyalizmin uluslararası plânda geri kalmış ülkelerde uyguladığı ham madde politikası nedir?

● Ulusal kaynaklar po-

tansiyelimiz nedir?

● Emperyalist politika'nın ulusal kaynaklarımız konusundaki yansımaları nelerdir?

● Yurtsever ve ilerici teknik elemanlarla bilim adamaların tebliğ vererek ve tartışmacı sıfatıyla katıldıkları kongrede, emperyalist

sömürü, bakır, petrol ve haşhaş gibi somut örneklerle ortaya konuldu. «Emperyalizm ve Türkiye'de Madencilik Alanında Yabancı Sermaye Yatırımları; Petrol Konusunda Emperyalizm ve Türkiye, Yabancı Sermayenin Madenlerimize Etkisi ve Yasal Konumu, başlıklarını taşıyan tebliğler de bir yandan kongrenin ilerici niteliğini diğer yandan da Türkiye teknik elemanlarının ulaşmış oldukları bilinç düzeyini yansıtan ilginç örneklerdi.

Öte yandan Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı Teoman Öztürk kongreyi açış konuşmasında şu gerçekleri dile getirmekten çekinmedi: «Mimar ve Mühendis Odaları İstanbul Koordinasyon Kurulunun düzenlediği ULUSAL KAYNAKLAR KONGRESİ'ni, Emperyalizmin oyunlarını sergileyerek, gerilikten kurtulma özlemine olan halkımıza ışık tutacağı ve yol göstereceği inancı içinde açıyorum. Ülkemizde doğal kaynaklar dendiğinde ilk akla gelen şey sömürü olmaktadır.

19. Yüzyıl sonlarında, sınavı ürünlerini satıp ucuz hammadde temin edecek pazarlar arıyan batıların ülkemizde başlattıkları sömürü günümüze dek süre gelmiştir... Günümüze dek yoğunlaşarak gelişen sömürüye paralel olarak, sanayi ve tarımda geriliğini zın sürdürdüğü, yeraltı ve yerüstü kaynaklarımızın yabancı çıkarların hizmetine sunulduğu açıkça görülmektedir.

Artık işçilerimizin alın teriyle çıkarılan madenlerimizin ham madde olarak I. liraya dışarı gittiği ve mamul madde olarak 25. liraya yeniden yurda getirildiği bilinmektedir...

Geriliğimizin, işsizliğin ve Almanya kapılarında beklemenin ulusal çıkarlara aykırı teknoloji transferinin, dış yardımların, teknik hizmet ithalinin başlıca nedenlerinden olan iç ve dış sömürünün bir yüzü daha güçlü bir biçimde açığa vurulacaktır burada.

Ülkedeki 120 büyük şirketin 70'inin yabancı sermayenin olmasının imalat sanayindeki 98 kuruluşun 50 sinin, madencilikteki kuruluşların tamamının yabancı sermaye hakimiyeti altında bulunmasının nedenleri bir kere daha açıklanacaktır...

Borakstan petrole, tarım ürünlerimizden orman ürünlerimize kadar tüm kaynaklarımız üzerinde oynanan oyunların çaplarını ve nedenlerini sergilemek, mücadele önerileri geliştirmek, bu kongrenin görevi olacaktır.

Tekelci kapitalizmin içinde bocalamak zorunda olduğu buhranların bedelini geri ülkelerden ve bu arada ülkemizin sırtından çıkarmaya çalışıldığı günümüzde, ülkemiz, değişen dünya koşulları çerçevesinde, bir karar aşamasına gelmiştir.

İçinde bulunduğumuz yıl gelişen olaylara ve önümüzdeki çetin yola baktığımızda, bugün halkımız açısından acil görevin, ülkede ve bölgede emperyalizmin saldırılarına karşı ba-

ğımsız bir dış politika izlemek ve ülkede demokrasi cephesini güçlendirmek olduğu görülmektedir...

Bugün ve gelecekte, halktan yana bir politika izleyecekleri ve halka dayanaçlarını söyleyen ve söyleyecek olan hükümetler ve tüm güçler, halkın öz çıkarları doğrultusunda hareket etmek, gerçekten bağımsızlığı savunmak zorundadırlar. Emperyalizmi geriletmek için gerekli olan tarafta bağımsızlık ve gerçek demokrasi mücadelesinde, halkın aktif katılımının sağlanması için engelleme bulunmamak ve mevcut engellerin kaldırılması yolunda çaba harcamak zorundadırlar...

Emperyalizmin saldırılarını geriletme yolunda, Türkiye'nin değişen dünya koşulları çerçevesinde ekonomik, politik ve askerî ilişkilerini gözden geçirmesinin, halk yararına kararların alınması ve uygulamasının, gerçek demokrasinin ve kurtuluşun ilk adımı olacaktır inıyoruz.»

Öztürk'ün açış konuşması ve kongreye sunulan tebliğler Türkiye teknik elemanlarının yurtsever ve ilerici bir kitle olarak emekçi halkımızın ekonomik, sosyal ve politik mücadelesini desteklediklerini ve hatta bu mücadelenin içinde yer aldıklarını açıkça ortaya koyuyordu. Gerici iktidarların ve Türkiye finans kapitalinin ekonomik, sosyal ve politik baskuları «istenilen» sonuçları vermemiş, teknik elemanlar «kapıkulu»na dönüşürülemedilerdi. Özel.

likle yönetici kadrolardaki bilinç, Türkiye için «yeterli» görülen «Sosyal Demokrasi»nin çizdiği ve çizeceği

sınırları çoktan aşmıştı. Türkiye'deki demokrasi cephesinin vazgeçilmez unsuru haline gelen teknik ele

man kitlesini uyutmak, saptırmak, halkın mücadelesinden koparmak, artık kesinlikle mümkün değildi.

20 Eylül 1973

● Ecevit yeni hükümeti kurmak için yeniden görevlendirildi. Koalisyon temasları için partisinin yetkili organlarından da tam yetki alan Ecevit'in özellikle CHP-DP koalisyonu üzerinde duracağı bildiriliyor. Bu arada siyasi partilerde tutumlarını tesbit ediyorlar. AP' Ecevit liderliğinde bir koalisyonda görev almayacağını; DP ve CGP ise yetkili organlarında konunun tartışılmakta olduğunu belirttiler.

● Ülker Fabrikasında direnişe katılan 52 işçinin daha işine son verildi. Böylece Ülker'de işten çıkarılan işçi sayısı 68'e yükseldi.

● Maliye Bakanı Deniz Baykal düzenlediği bir basın toplantısında son üç ayda fiyat artışlarının memnuniyet verici bir düzeyde kaldığını ileri sürmüştü

ve fiyatların sadece binde 5 oranında arttığını söylemiştir. Baykal yurt dışındaki işçilerin gönderdikleri dövizlerin yola çıktığı enflasyonist baskıyı frenlemek için, toplam mevduatı iki milyar liranın üstünde olan bankalara «yurt dışında döviz pozisyonu tutma yetkisi» verildiğini açıklayan Baykal bu bankaların 5 milyon dolardan az, 25 milyon dolardan çok olmamak üzere yurt dışında döviz alım satımı yapabileceklerini belirtti.

● Kissinger, CIA'nın Şili darbesine aktif olarak katıldığının açıklanması üzerine bir demeç vererek, «CIA'nın rolünün abartıldığını» ileri sürdü ve «CIA ajanlarının amacı Şili'nin azınlıktaki bir parti tarafından yönetilmesine son vermek ve Şili'de çok partili bir düzen kurulmasına yardımcı olmak»dır şeklinde konuştu.

ŞİLİ'DE KARŞI DEVRİMİN DARBESİ VE CIA

Amerika'nın en ünlü iki gazetesi, *New York Times* ile *Washington Post*'un geçen ay açıkladıklarına göre Amerikan gizli casusluk örgütü CIA'nın başkanı William Colby, 1974 Nisan ayında Amerikan Temsilciler Meclisinin bir alt komisyonu önünde verdiği gizli ifade, Amerikan Hükümetinin CIA aracılığıyla Şili'de Salvador Allende hükümetinin devrilmesini sağlamak için 1970 ve 1973 yılları arasında 8 ilâ 11 milyon dolar para harcadığını itiraf etmiştir.

Colby'nin daha başka yüksek yetkililerce de doğru.

lanan ifadesine göre, CIA'nın Allende'ye karşı tertipleri 1964 başkanlık seçimleri sırasında başlamıştır. O seçimde Allende'ye karşı seçimi kazanan Eduardo Frei'nin Hristiyan Demokrat Partisi lehinde faaliyet göstermeleri için özel kişilere, gazetelere ve siyasi partilere 3 milyon dolar dağıtılmıştır. CIA'nın bu faaliyetleri, o sırada Henry Kissinger'in başkanlık ettiği Kırkdar Komitesi tarafından da onaylanmıştır. Yabancı ülkelerdeki Amerikan gizli istihbarat çalışmalarını denetleyen bu komite 1969'da ve 1970'de «Allen-

de'nin muhaliflerinin faaliyetlerini sürdürdürebilmelerini sağlamak üzere» 500 bin dolar sarfedilmesi için ajanlarına yetki vermiştir.

Aynı William Colby 1973 Ekim ayında yine Temsilciler Meclisi alt komisyonunda verdiği bir başka gizli ifade, Kissinger'in, Allende 1970 seçimini kazandıktan 15 gün sonra, başkanının pekışmesi hâlinde «Şili'de komünist bir rejimin kurulacağını, Arjantin, Peru ve Bolivya'nın da onu örnek alarak aynı yola gidebileceklerini» söylediğini açıklamıştı. Kissinger'in yine 1970'de, «Şili'de Halk

Birliği denemesinin başarıya ulaşıp yalnız Lâtin Amerika'da değil, Fransa ve İtalya'da da bir salgın yaratması *her ne bahasına olursa olsun* önlenmelidir,» dediği de geçen Şubat ayında Uluslararası Siyasi Araştırmalar Enstitüsünün Amsterdam'da Şili olayı üzerine yaptığı toplantıda a. çiklandı.

W. Colby bu defa, Allen de Cumhurbaşkanı olduktan sonra Kırklar Komitesinin Şili'de Halk Birliği hükümetini yokuşa sürmek için 1971-73 arasında beş milyon dolar harcadığını bildirmiştir. Daha sonra 1973 seçimlerinde Allende muhaliflerine 1 milyon 500 bin dolar dağıtılmış, ismi belirtilmeyen «etkin» bir gazeteye de bu arada pay düşmüştür.

Nihayet 1973 Ağustosunda Halk Birliği hükümeti için ve dıştan ağır baskılar altında bunalmaktayken Kırklar Komitesi yine rejimi «istikrarsızlığa sürüklemek» amacıyla 1 milyon dolar daha harcanmasına yetki çıkarmıştır. W. Colby 1973 yazının ünlü kamyoncular grevine yardım olarak istenen 50 bin doların verilmediğini söylemişse de, grev sırasında çalışmayan ve çalışanları sabotö eden kamyon sahiplerinin her birine bir buçuk ay içinde iki bin escudo ödendiği, grevcilerin onca

sıkıntı arasında bol et, sebze ve şarapla beslendikleri bilinmektedir. Colby 73 Ekiminde verdiği ifadede kamyoncuların CIA tarafından *doğrudan doğruya* desteklenmediğini söylemiş, Brezilya ve sair Lâtin Amerika ülkelerinde üslenen çok uluslu şirketlerin Şili krizinde oynadıkları role dair sorulan sorulara ise cevap vermekten kaçınmıştı. Bu defa, bütün diğer söylediklerine ek olarak, darbeden sonra cuntanın bir sözcüsünün Lâtin Amerika ülkelerine yaptığı bir seyahatin masraflarının dahi (9 bin dolar) CIA tarafından ödendiğini itiraf etmiştir.

Bütün bu resmî açıklamalar Halk Birliği hükümetinin Pekin büyük elçisi Arnando Uribe'nin (Uribe eski bir bakandı ve Eduar. do Frei'nin başkanlığı sırasında bir ara Şili'nin Washington büyükelçiliğinde müğavir olarak görevliydi) darbeden sonra yayınladığı *Şilide Amerikan Müdahalesinin Kara Kitabı* adlı eserinde açıkladıklarını büyük ölçüde doğrulamaktadır. Oysa Amerikan Dışişleri Bakanlığı yüksek yetkilileri daha düne kadar Temsilciler Meclisi alt komisyonu önünde verdikleri ifadelerde, Amerikan hükümetinin Şili'nin iç işlerine hiç bir zaman ve hiç bir surette karışmadığına İn-

cil'e el basarak yemin etmişlerdi.

Onların o zaman yalan söyledikleri şimdi bizzat Amerikan emperyalizminin en yetkilileri tarafından bütün dünyaya, üstelik bundan âdeta bir övünme payı çıkarılarak ilân edilmiştir. Başkan Ford geçen ay yaptığı bir konuşmada «Amerika Allende'nin ölümünden önceki yıllarda muhalefet partileri ve onları destekleyen gazetelere yardım etmiştir. Bu, Şili'nin (!) ve tabii ki ülkemizin çıkarı için yapılmıştır,» demiştir. Henry Kissinger de, kendi payına, ABD hükümetinin ve CIA'nın Şili'deki faaliyetlerinin sadece «orada çok partili rejimin işlemini (!) sağlamayı amaçladığını» söylemiştir.

Böylece aslında bütün dünyanın bildiği bir gerçek bir kere daha, hem de resmen açığa çıkmaktadır: CIA, dünyanın dört bucağında kendi başına olur olmaz karanlık işler çeviren başına buyruk, bağımsız bir örgüt, ya da devlet içinde devlet değil, doğrudan doğruya ABD hükümetinin ve ABD emperyalist çıkarlarının bütün dünyadaki gözü, kulağı ve eli, yani siyaset aracıdır. Ford'un baklayı dilinin altından çıkarırken CIA'ya arka çıkarak sirkatini söylerken şecaat arzetmesi bundandır.

21 Eylül 1974

● CHP ile DP arasındaki koalisyon görüşmeleri sona erdi ve her iki parti genel başkanının üzerinde anlaşmaya vardıklarını belirttikleri konuları

partilerinin yetkili organlarında görüşmeleri için toplantılara salı gününe kadar (24 Eylül) ara verildi. Ecevit'in demecine göre erken seçim tarihi

hariç, hemen her konuda anlaşmaya varılmış durumda.

● AP Senatörü Osman Albayrak, DP Kayseri Senatörü Hüsnü Dikeçliçil ve Profesör Saffet Rıza Alper Milliyetçi

Hareket Partisine geçtiler.

● İstanbul Dev Genç davası sona erdi. 130 sanıktan sadece 13'ü mahkum oldu ve cezaları af kapsamına girdiği için sanıklar hakkında herhangi bir işlem yapılmadı.

22 Eylül 1974

● DP Genel İdare Kurulu toplandı. Genel İdare Kurulu'nun eğiliminden DP'nin «derhal seçim»e yanaşmayacağı anlaşılıyor. Başbakan Ecevit bir haftalık dergiye verdiği demeçte, yeni hükümetin kuruluş çalışmaları uzarsa, görüşmelerin bitimine kadar bir azınlık hükümeti kurulabileceğini söyledi. Bir hükümet yetkilisi de, erken seçim olmazsa CHP'nin muhalefete geçeceğini bildirdi. CHP'nin bir kanadında muhalefet olma eğilimi güçleniyor.

● MSP Çankaya İlçe kongresine bir konuşma yapan Sanayi Bakanı Abdülkerim Doğru, Bakanlığının yetkisi dahilinde olan Motor sanayiini, ağır sanayinin kuruluşunu bizzat CHP'nin engellediğini ileri sürdü.

● Erbakan MSP İstanbul il örgütünde yaptığı konuşmada, «Ecevit haysiyet kırıcı şartlarla kendisine ortak değil alet aramaya kalkmıştır» dedi. Erbakan'ın İstanbul'a gelişi olaylı oldu. Havaalanında kendisini karşılayanlardan bir grup lehte büyük tezahürat

yaparken, gençlerden oluşan ve aralarında CHP'lilerin de bulunduğu bir başka grup aleyhte gösterilerde bulundu. MSP konvoyuna dahil bazı arabalar tahrip edildi.

● Maliye Bakanı Deniz Baykal, Kıbrıs Barış hareketinin malî portesinin 11 milyar lira olduğunu, ayrıca bankalardan 5 milyar liralık mevduat çekildiğini, böylece bazı yatırımların durduğunu söyledi.

● Makarios, Kahire'de düzenlediği basın toplantısında Türk Silâhlı Kuvvetlerinin sürekli olarak adada kalacağını sanmadığını, Federasyon çözümünün ise adanın taksimine yol açacağını öne sürdü.

● Arap ülkelerinin petrolden kazandıkları servetlerin, yatırım olarak tekrar Amerika'ya döndüğü Amerikan Hazine Bakanlığı tarafından açıklandı. Bu açıklamaya göre, bu yıl içinde Arap ülkeleri kendilerine petrol karşılığı ödenen 10 milyar doların 7 milyarı ile ABD'den özel sektör ve devlet tahvilleri satın aldılar.

23 Eylül 1974

● Ecevit'in Erken seçim şartını da içeren koalisyon teklifini görüşmek üzere DP parti divanı bugün toplanıyor. DP'li üç başkan yardımcısının Aralık'ta seçime karşı oldukları söyleniyor. Yine, sızan haberlere göre DP içinde CHP ile ortaklığa karşı ciddi bir muhalefet var. CHP ise, şimdilik parti meclisinin Aralık ayında seçim kararında direniyor.

● Seçim işleriyle görevli AP başkan yardımcısı, Haziran'da yapılacak bir seçime taraftar olabileceğini söylerken, yine AP çevrelerinde, hükümet

bunalımına çözüm yolunun AP, DP, MSP ve CGP koalisyonu, yani milliyetçi muhafazakâr bir koalisyon olduğu şeklinde görüşler geliyor.

● Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç, «CHP-DP koalisyonunun gerçekleşmesi sorunlara çözüm getirmez, böyle bir hükümet ancak bir seçim hükümeti olur» dedi ve Hükümetin kurulamaması halinde, tek çıkar yolun hemen seçim olacağını söyledi.

● Birleşmiş Milletler Genel Kurulu toplantısı başladı. Genel Kurulun gündeminde Kıbrıs sorunu da yer

alıyor. ABD Dışişleri Bakanı Kissinger, Amerika'nın Kıbrıs buhranında daha faal rol oynamaya hazır olduğunu söyledi. Ancak «mucize yaratılamayacağını» bildirdi. Genel Kurul'un siyasî komisyonunda Türk ve Yunan delegeleri Kıbrıs konusunda konuşacaklar...

● İngiltere'de 10 Ekim'de yapılacak erken seçimler için seçim kampanyası başladı. Kamuoyu yoklamaları İşçi Partisi'ne daha fazla seçim şansı tanıyor.

● Etyopya'da eski yöneticilerle, bir kısım aşiret reisleri ve derebeylerinin tutuklanmasına devam ediliyor.

● Türkiye'nin her tarafından, çeşitli bölgelerden grev kararları ve grev uygulaması haberleri geliyor.

● Dünya bankasının Ekonomik raporunda, önümüzdeki yıl için ciddi endişeler ileri sürülürken, Avrupa'da fiyat artışlarının ve işsizliğin arttığı, gerçek bir felaket halini almaya başladığı bildiriliyor.

● Karamanlis hükümeti, 1948'den beri yer altına çekilmiş olan Yunan Komünist Partisi'nin siyasal faaliyet göstermesine izin verildiğini açıkladı. Yunanistan'da seçim öncesi faaliyet hızlandı.

24 Eylül 1974

● Ecevit, Bozbeyli ile görüşükten sonra, DP'nin CHP ile koalisyonla gitmeyi uygun görmediğini açıkladı ve Cumhurbaşkanı'dan görevden affını istedi. Ancak Cumhurbaşkanı, durum değerlendirmesi yapacağını bildirerek Ecevit'in görevden başışlanması isteğini kabul etmedi.

● Ülker Bisküvi Fabrikasında bir süre önce başlayan direniş devam ediyor. Arkadaşlarının işten çıkarılmasını

protesto için ve sendika seçme özgürlükleri için sürdürdükleri pasif direnişe katıldıkları gerekçesiyle 5 işçi daha gözaltına alındı. İşverenin bir grup komandoyu kullanarak

işçiler üzerinde baskı yaptırdığı anlaşıldı. Ülkerde olaylar sürüyor.

● ABD Dışişleri Bakanı Kissinger New York'da Turan Güneş ve Mavros'la ayrı ayrı görüştü. Öte yandan Avrupa Konseyi siyasî komisyonunda da Kıbrıs konusunun görüşülmesine devam ediliyor.

● ABD Kongresinde bazı gruplar, son günlerde CIA'nın çeşitli ülkelerdeki, özellikle'de Şili'deki faaliyetlerinin Başkan Ford tarafından da resmen açıklanmasından ve kabul edilmesinden sonra, konunun dünya kamuoyundaki tepkisini de hesaba katarak CIA'nın kontrol altına alınmasını istediler.

25 Eylül 1974

● Cumhurbaşkanı'nın da isteği üzerine Ecevit CHP-DP koalisyonu imkânının bir kere daha ele alınacağını, «Aralık ayında seçim» dışında, DP'den yeni bir alternatif gelirse Parti meclisinde durumun yeniden değerlendirilebileceğini bildirdi. Hükümetin kuruluşunun uzayacağı anlaşılıyor. DP Genel Başkanı Ferruh Bozbeyli'nin, «CHP'den hemen seçim koşulu dışında bir öneri gelirse inceleriz» demesine rağmen DP'nin

CHP koalisyonunu kabul etmeyeceği söyleniyor.

● Erbakan, «CHP dışında kalan partilerin Hükümet kurmaları için zemin çok müsaittir, diyerek bir sağ koalisyon önerisini tekrarladı.

● Güneş Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda yaptığı konuşmada, «Türkiye'nin Kıbrıs'ta giriştiği hareket, üstüne basarak söylüyorum, ne bir işgal ne de adanın bir kısmının ilhaki anlamına gelmektedir. Tam tersine

bu hareket bir işgali önleme amacına yönelmiştir» dedi.

● Avrupa Konseyi Parlamentosu Kıbrıs'ta iki ayrı toplumun varlığına dayalı Avusturyalı raportör Karasek'in hazırladığı karar tasarısını oybirliği ile onayladı.

● ABD Temsilciler Meclisi Türkiye'ye

verilen askeri yardımın kesilmesi kararını aldı. Karar 90'a karşılık 307 oyla kabul edildi. Yunanistan'a karşı yardımın kesilmesi teklifini ise 11'e karşı 48 oyla reddetti. ABD hükümeti, özellikle Dışişleri Bakanlığı karara karşı çıktı. Karar senato'ya gidecek; Hükümetin kararı onaylamama yetkisi var.

ABD'İN ASKERİ YARDIMI KESİLDİ Mİ, KESİLMEDİ Mİ?

Amerikan senatosu 20 Eylül'de yaptığı toplantıda Türkiye'ye yapılan askeri yardımı 27 oya karşılık 64 oyla yasadışı ilan eden karar tasarısını «şartsız» olarak kabul etti. Karar tasarısını Senato'ya Demokrat Partili Senatör Thomas Eagleton sundu. Yardımın kesilmesine gerekçe olarak «Türkiye'nin Kıbrıs çıkartması sırasında Amerikan silahlarını kullanıp 1961'de kabul edilen kanunu ihlal etmiş olduğunu» öne sürdü.

Amerikan Senatosunun aldığı bu karar bağlayıcı değildi ve karar tasarısı Senato'dan sonra Temsilciler Meclisi'nde görüşülecekti.

Amerikan Temsilciler Meclisi de 25 Eylül'de yaptığı toplantıda Türkiye'ye yapılan askeri yardımın kesilmesini şartlı olarak 90'a karşı 307 oyla kabul etti.

Temsilciler Meclisi'nde kanun tasarısında değişik. lik önergesini verenler Demokrat Partili Benjamin Rosenthal ve Pietter Du Pont oldu ve önergede Türkiye'nin Kıbrıs'taki askeri birliklerini çekmesi halinde, yardımın yeniden başlamasını teklif ettiler. Bu

önerge kabul edildi ve Temsilciler Meclisi, «Türkiye'ye yardımın yeniden başlanması için Başkan Ford'un kongreye Kıbrıs'taki Türk askerlerinin çekildiği konusunda teminat vermesini» şart koştu.

Temsilciler Meclisinde bu karar alınırken, bir yandan da bundan bir süre önce «NATO'nun askeri kanadından ve Ortak Savunma Komitesinden çekilme» kararı alan Yunanistan'a da yardımın kesilmesi teklifi 11 oya karşılık 48 oyla reddedildi.

Ancak karar tasarısının Senatoda ve Temsilciler Meclisi'nde kabul edilen metinleri farklı olduğu için, karar önümüzdeki günlerde tekrar Senato ve Temsilciler Meclisi üyelerinden oluşan karma komisyonda görüşülecek.

BAŞKAN FORD VE KISSINGER

● A.B.D. Senato ve Temsilciler Meclisi'nde Türkiye'ye yardımın kesilmesi konusunda yoğun çabalar sürerken, bir yandan da Kissinger, Türkiye'ye yapılan askeri yardımın Kıbrıs yüzünden kesilmesine karşı çıktı ve Kıbrıs konusunda

iki tarafında uzlaşmacı bir tavır içerisine girdiği sırada gerek Senatonun ve gerekse Temsilciler Meclisi'nin bu tutumlarını kınadı. Arkasından Başkan Ford, yaptığı bir konuşmada, Türkiye'ye askeri yardımın kesilmesi konusunda kongreye sert bir şekilde cevap verdi ve Kissinger'f destek ledi.

Bu çelişkili durumu, batılı yorumcular şöyle değerlendirdiler:

«ABD Türkiye'ye yardımını resmen kesti. Fakat fiilen: hayır!...»

AMERİKA TÜRKİYE'YE NE KADAR ASKERİ YARDIM YAPIYOR?

ABD'nin Türkiye'ye yaptığı askeri yardım 1947 yılında başladı. 1947'den 1956 yılına kadar olan on yıllık dönemde ABD, Türkiye'ye toplam 900 milyon 300 bin dolarlık askeri yardım yaptı. Bu yardım 1956-57 döneminde 152 milyon 400 bin dolar oldu, bir dönem sonra ise en yüksek düzeye ulaştı: 249 milyon 400 bin dolar. ABD Askeri yardımı 1967 yılına kadar ufak tefek zigzaglar çizmesine rağmen hep yüz milyon doların üstünde kaldı

ve 1967'den itibaren yüz milyon'un altına düştü.

Öteyandan ABD 1974 yılında 14 ülkeye askeri yardım yaptı. En yüksek aske-

ri yardımı İran aldı (3 milyar 794 milyon dolar) en düşüğünü ise Norveç: 50 milyon dolar.

Aşağıdaki iki tablo ABD'

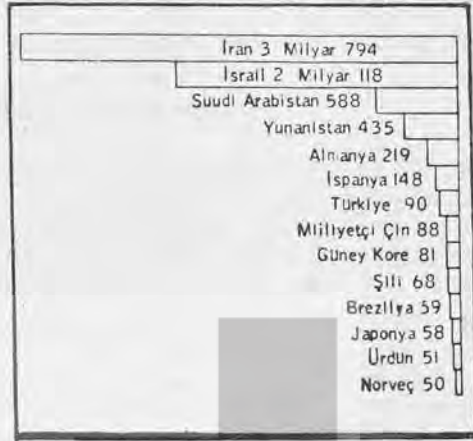
nin Türkiye'ye yaptığı yardımın yıllara göre değişimini ve ABD askeri yardımının ülkelere göre dağılımını gösteriyor.

1947 den 1974 e kadar Amerika nın Türkiye ye askeri yardımları

1947'den 30 Haziran 1956'ya kadar toplam 900.300.000 dolar.

1956-57	152.400.000 dolar
1957-58	249.400.000 dolar
1958-59	196.400.000 dolar
1959-60	92.600.000 dolar
1960-61	85.900.000 dolar
1961-62	156.300.000 dolar
1962-63	160.800.000 dolar
1963-64	101.600.000 dolar
1964-65	118.400.000 dolar
1965-66	100.500.000 dolar
1966-67	118.500.000 dolar
1967-68	130.800.000 dolar
1968-69	95.700.000 dolar
1969-70	97.800.000 dolar
1970-71	91.300.000 dolar
1971-72	90.000.000 dolar
1972-73	91.100.000 dolar
1973-74	90.200.000 dolar

1974 de Amerika nın silah yardımı yaptığı ülkeler

26 Eylül 1974

● ABD Senatosu Komisyonu, Temsilciler Meclisi'nin Türkiye'ye yardımın kesilmesi kararını yuvarladı. Türkiye'ye ilişkin madde, «Başkan Türkiye'nin Kıbrıs'ta barışçı bir çözüm için iyi niyetle çaba harcadığını belirtinceye kadar Türkiye'ye yapılan yardımın askıya alınması» biçiminde değiştirildi. ABD'nin artık Kıbrıs görüşmelerinin başlamasını ve Türkiye'nin adada tuttuğu hatlardan bir ölçüde çekilmesini istediği ve

Yunanistan'la köprüleri büsbütün atmaktan kaçındığı anlaşılıyor.

● ABD Başkanı Ford, yaptığı bir konuşmada, gittikçe artan petrol fiyatlarının ve enflasyon tehlikesinin dünyanın ekonomik dengesini ciddi şekilde sarstığını belirtti. Bunun başlıca sorumlusunun petrol fiyatlarının yükselmesi olduğunu söyledi, ve petrol üreten ülkelere karşı tehditkâr bir dil kullandı.

27 Eylül 1974

● Ecevit hükümeti kurmak için temaslarını sürdürüyor. Demirel ortaklık önerisini kesinlikle reddederken, DP durumu bir kere daha değerlendirebileceğini bildirdi. Ancak kesin görüşünü Pazartesi günü bildireceğini söyleyen DP Genel Başkanı, çözüm yolunun DP-CHP koalisyonu dışında aranmasının doğru

olabileceğini de ifade etti.

● Ecevit, «olanak verilirse, azınlık hükümeti kurmaktan kaçınmayız,» dedi.

● Maliye Bakanı Deniz Baykal, Amerikan askeri yardımı konusunu Washington'da yetkililerle görüşeceğini açıkladı.

● Erbakan'ı suçlayan bazı MSP'lilerin olağanüstü kongre için girişimler de

buldukları haber alınıyor.

● Karamanlis hükümeti, Yunanistan'da cuntta döneminin sorumlularına karşı sert politika uygulamasına başladı. Papadopolus evinde gözaltına alınırken, ülkenin eski güçlü adamı Gizli Polis şefi Yuannidis ifade vermeye çağırıldı. Sorgudan çıkarken Yuannidis linç edilmekten güçlükle kurtarıldı.

● Lenin'in «İki taktik» adlı kitabı

toplatıldı çevirmeni Orhan Suda hakkında 142. maddeden soruşturma açıldı.

● Pahalılık ciddi bir sorun olmayı da aşmış bir felaket haline gelirken, İstanbul'un en yüksek tirajlı bir gazetesinin konuya tam bir sayfasını ayırması ve sürekli yayın yapması bir yandan hükümet çevrelerinde telaş yaratırken, bir yandan da sorunu daha yaygın şekilde gündeme getirdi.

28 Eylül 1974

● DP ve CGP hükümet ortaklığı konusundaki kesin cevaplarını iki gün sonra bildirecekler. Ecevit'in hükümeti kurmasının güçleştiği, DP'nin cevabının büyük olasılıkla hayır olacağı bildiriliyor.

● Tüm ilaç firmaları, ellerinde bulunan ucuz hammaddelerin bittiğini ileri sürerek zam istiyorlar. Çeşitli madde darlığına ilaç darlığı da ekleniyor. Konuyla ilgili olarak, Devrimci Sağlık İşleri sendikası Genel Başkanı Eryılmaz, «ilaç sanayinin çokuluslu tekeller elinde bulunduğunu» söyledi ve yabancı ilaç firmalarının

devletleştirilmesini önerdi.

● ABD'de askerî yardımın şarta bağlı olarak kesilmesi yolundaki gelişmeler sürerken, Almanya NATO çerçevesinde Türkiye'ye yaptığı askerî yardımı artırıyor.

● Kıbrıs Rum kesiminde EOKA'cılarla, Makarios'cular arasında çatışmalar ve gerginlik sürüyor. Makarios'cuların ve genel olarak sol kanadın Makarios'un Adaya dönmesi için tertipleme istedikleri miting sağ güçler tarafından engellenmek istendi.

● Portekiz'de bir sağ darbe önlendi.

29 Eylül 1974

● Erken seçim koşuluna dayalı bir koalisyon kurulması için Ecevit'in yaptığı tüm girişimlerin ve verilen tavizlerin sonuçsuz kaldığı anlaşılıyor. DP'nin olumsuz kararında özellikle Mutlu Menderes ve arkadaşlarının «böyle bir koalisyon olursa istifa ederiz» tehditlerinin etken olduğu sanılıyor. Bozbeyli Demirelsiz bir sağ koalisyon kurulabilmesi için çabalarını yoğunlaştırdı. AP Genel Başkan

yardımcısı, bir tarafsızın başkanlığında sağ koalisyona karşı çıktı.

● DISK'e göre çıkar yol erken seçim. DISK, CHP ile AP'nin yeni bir seçim kanunu hazırlayarak erken seçime gidilmesini gerçekleştirmelerini istedi.

● Portekiz'de demokratik güçlerin duruma hakim olduğu bildiriliyor. Beş ay önce devrilen sağcı Caetano rejiminin önde gelenlerinden 238 kişi tutuklandı.

PORTEKİZ'DE ÖRGÜTLÜ SOL, FAŞİST DARBİYİ DOĞMADAN BOĞDU

Portekiz'de 50 yıllık bir faşist diktatörlüğü 25 Nisan'da sona erdiren siyasal ittifak, aslında uzun süreli

bir birlik için yeterli ve gerekli «üzerinde anlaşmaya varılmış ilkeler» temeli üzerine yükselmemişti. Fa.

şizme karşı olmak önşartı ve parlamenter demokrasiye savunmak yeter - şartı üzerine kurulan bu siyasal

ittifakta sadece sömürgeci lige karşı olan —ve ABD güdümlü oldukları ısrarla söylenen— sağ unsurlardan, ülkenin en büyük sermaye grubunu oluşturan Companhia Uniao Fabril'in (CUF) sömürge toprakları ile anavatan arasında ekonomik bağımlılık doğuracak bir ilişkiyi yeter gören ve ülkenin diğer tekellerinden ayrılan politikasına, oradan Soares'in Sosyalist Partisine ve nihayet Portekiz Komünist Partisine kadar uzanan çok değişik siyasi güçler bu ittifakta yer almıştı.

Ortak noktaları son derece zayıf temeller üzerine kurulan bu ittifaktaki ilk çatlama, ilk hükümetin ıslahatçı bir hukuk profesörü olan Başbakanın istifasından sonra yerine kimin atanacağı konusunda çıktı. Lideri Dışişleri Bakanlığına getirilen ve özellikle Mozambik, Gine Bissau, Angola gibi sömürgelerin bağımsızlıklarını sağlamada çok başarılı bir politika izleyen Soares'in Sosyalist Partisi ile ülkenin «en örgütlü gücü» Komünist Partisinin çok kısa zamanda büyük etkinlik kazanmaları ve özellikle Komünist Partisi Başkanı Alvaro Cunhal'in çelik, dok ve rafineri işçileri üzerindeki olağanüstü gücünden tedirgin olan Spinola, başbakanlığa, ordunun sağ eğilimli subaylarından bir albayı getirme projeleri yaparken, «sol» bastırdı ve anti-faşist darbenin mimarı olarak bilinen (daha doğrusu bilinmeyen) Albay Goncalves, Başbakanlığa getirildi.

Yorumcular bunu «Spinola'nın otoritesinde kapatılmaz bir gedik açıldı» şeklinde değerlendirdiler.

Daha sonraki günler hep aynı yönde gelişti. Gün geçtikçe Spinola'yı lider olarak tanıma eğilimi gösteren sağ güçler geriliyor (ve tedirginleşiyor), buna karşılık Portekiz Komünist Partisi 50 yıllık yeraltı çalışmasından günışığına çıkanın coşkusu içinde örgütleniyor, kökleşiyor ve faşizm döneminde kimi zamanlar «avuç içi kadar bir kâğıda bastığı» yayın organı Avante'yi yüzbinlerce basıyor ve bu baskılar bir kaç saat içinde tükeniyordu. Bilhassa endüstri kentlerinde güçlenen Komünistler ve ülke içinde etkin olmamakta birlikte Avrupa'da ve özellikle AET ülkelindeki sosyal demokrat partiler nezdinde itibarlı bir yeri olan Sosyalist Partisi «sömürgeleştirme» politikasını, Portekiz tekeli sermayesinin «daha güvenli bir sömürü» ilkesi üzerine değil «halkların kendi kaderlerini tayin hakkı» ilkesi üzerine yürüttüler ve bu konuda önemli başarılar elde ettiler.

Sağın beklenen tepkisi 28 Eylül Cumartesi günü geldi. Pek çoğu tutuklanmış olan Portekiz Gizli polislerinin eşlerinin protesto gösterisi düzenlemesiyle başlayan sağın kıpırtıları, Ajans France Press'in istihbaratına göre Portekize doğuşan CIA ajanlarının da katkısıyla daha cüretkâr gösterilere dönüştü. Bir boğa güreşi sırasında, Spinola lehinde gösteriler yapan

ve sol eğilimli Başbakan Albay Goncalves'i yuhalayan sağcılar neredeyse açıldıktan açığa bir karşıdevrim hazırlıyorlardı ve General Spinola da bu yöne ağırlık koymaya başlamıştı. Nihayet sağ kanat Cunhal'in deyiimi ile «Darbeye gidecek en büyük gösterisini» düzenlemeye karar verdi ve 28 Eylül günü «Spinola'yı destekleyen, buna karşılık sol'u protesto etmeyi amaçlayan bir miting hazırladı. Gösterinin «faşizmin hortlaması» demek olacağını söyleyen Portekiz Komünist Partisi bütün gücüyle böylesine bir gösteriye engel olacağını açıklarken, Spinola da gösterinin muhakkak yapılacağını ve askeri birliklerin mitingin «engellenmesini engelleyeceğini» açıklıyordu. Kestirme bir deyimle: İp kopmuştu.

Cumartesi sabahı sağcı göstericiler toplanmaya başlarken, Portekiz Komünist Partisine bağlı yüzbinlerce işçi Lizbon sokaklarında barikatlar kurmaya başladılar.

Sol'un örgütlü gücü etkisini kısa zamanda gösterdi ve ordu içindeki sol örgütlenme bir anda Spinola'nın başkanlık sarayını tanklarla kuşattı. Aynı anda sağcılar da gösteriye başlamışlardı ve özellikle sömürgelelerde görev almış bazı generallerin yönetimindeki birlikler harekete geçmişlerdi. Çekişme bir kaç saat içinde «iç savaş» görünümü kazandı. Sol eğilimli başbakan Goncalves ve Lizbon Askeri Valisi General Arvaço sağcı birliklerce tutuklandılar. Spinola çok ki

sa — saatlarla ölçülecek kadar kısa — bir süre için duruma hakim oldu. Ancak başkanlık sarayını kuşatan tanklar ve sol eğilimli genç subaylar kısa zamanda durumu tersine çevirdiler. General Spinola, sağcılarının gösterisinin yasaklandığına ilişkin kararı imzalamak zorunda kaldı. Aynı anda ordudaki sağ unsurların e. lebaşısı durumunda olan üç general ile 19'u asker olmak üzere 300 sağcı tutuklandı.

Avrupa Konseyi Toplantısı dolayısıyla Strasbourg'da bulunan Dışişleri Bakanı ve Sosyalist Parti Lideri Mario Soares durumu Dün ya Kamuoyuna şöyle duyurdu:

«Sağcı bir darbe girişimi başarısızlığa uğramıştır. Silahlı Kuvvetler duruma kesinlikle hakimdirler.»

Tutuklananlar arasında Mozambikteki Portekiz Kuvvetlerinin eski Komutanı General Kaulza De Arriaga ile Faşist dönemin son Başbakanı Caetano'nun İçişleri Bakanı Moreira Baptista ve gene Caetano'nun Savunma Bakanı Silva Cunha dikkati çekiyorlardı.

Monoklü General Spinola partiyi kaybetmişti. Faşizmin devrilmesinden sonra gittikçe hızlanan sola açılma ise bir ileri adım daha atmış ve siyasi iktidar

ortaklığı etmek zorunda kaldığı sağ unsurları saf dışı bırakmayı başarmıştı.

Nitekim olaylar bundan sonra çorap söküğü gibi geldi. Portekiz Komünist Partisi'nin kontrol ettiği işçiler Lizbon sokaklarındaki barikatları kaldırırlarken, 25 Nisan sol darbesinin lideri General Spinola, Portekiz TV'sinde yaptığı 15 dakikalık bir konuşma ile «istifa ettiğini» açıklıyordu. Spinola istifasını açıklarken iktidarlarını daha da sağlamlaştırmış olan Komünistlere ve onları destekleyen subaylara çatmak tan geri kalmıyordu. General istifasını açıklarken şöyle dedi: «Ülkede bir anarşi havası esmektedir ve Silahlı Kuvvetler Hareketi (MFA) artık hedeflerine ulaşamayacak durumdadır.»

Spinola'nın istifasının ardından Devlet Başkanlığına Genel Kurmay Başkanı Costa Gomes getirildi. Portekiz Devlet Konseyi'nin bu kararını kamuoyuna açıklayan Başbakan Vasco Dos Santos Goncalves şöyle dedi:

Spinola'nın istifasının ardından Devlet Başkanlığına Genel Kurmay Başkanı Costa Gomes getirildi. Portekiz Devlet Konseyi'nin bu kararını kamuoyuna açıklayan Başbakan Vasco Dos

Santos Goncalves şöyle dedi:

«Silahlı Kuvvetler Hareketinin (MFA) amaçlarını sağlamak bizim için bir onur sorunudur. Bu amaçlardan birisi de ülkede serbest seçimlerin yapılmasıdır.»

Aynı gün (1 Ekim 1974) Lizbon'da komünistler ve diğer sol gruplar faşistlerin sağ darbesinin önlenmesini kutlamak üzere Başbakanlıktan, Cumhurbaşkanlığı sarayına doğru bir gösteri yürüyüşü yaptılar. 25 Bin mavi tulumlunun katıldığı yürüyüş olaysız geçti.

Sağ kanat ise yenilgiyi kabullenmiş ve bahar'da yapılacak kesinlik kazanmışa benzeyen seçimlere hazırlanma çabasına düşmüştü. Hatta bu arada Spinola'nın Muhafazakâr Parti Başkanlığına geleceği ve mücadelelerini «demokratik» yollardan sürdüreceği de söyleniyordu.

Yorumcular üç günün bilançosunu şöyle özetlediler:

Portekiz'de Sol'un örgütlü gücü, faşist darbeyi doğmadan boğdu ve Portekiz'de 25 Nisan'dan bu yana iktidarı oluşturan ittifak, daha ileri bir demokrasiye doğuracak yönde «safra attı».

30 Eylül 1974

● Yeni Hükümeti kurmakla görevlendirilen Bülent Ecevit, DP Genel Başkanı Bozbeyli ile 45 saniye süren bir görüşme yaptı ve Bozbeyli'nin «red» cevabı üzerine görevi iade etti. Korumak üzere hükümeti kurma görevini,

parlamentar teamüllere uygun olarak ikinci büyük partinin lideri Süleyman Demirel'e verdi. Demirel, temaslarına «şartsız ve özellikle erken seçim şartı olmaksızın başladığını» belirtti. Başkent yorumcuları, Demirel'in de hükümeti

kurmayı başaramayacağı kanısındalar.

● Portekiz Cumhurbaşkanı General Spınola iki gün önce girişilen ve kendisinin de desteklediği sağ darbenin başarısızlığa uğraması üzerine istifa etti. Portekiz Cumhurbaşkanlığına Silahlı Kuvvetler Başkomutanı Costa Gomes getirildi. Sağ darbenin önlenmesini kutlamak amacıyla Portekizli komünistler ve öteki sol gruplar bir gösteri yürüyüşü yaptılar.

● Birleşmiş Milletler Siyasi Komisyonunda görüşülmeye başlanacak olan Kıbrıs Sorunu ile ilgili olarak, New-York'ta temaslar yapan Türkiye ve Yunanistan Dışişleri Bakanları ile Kıbrıs Türk ve Rum Toplulukları temsilcileri, tarafsız ülkelerin Kıbrıs konusunda bir karar taslağı hazırlayarak Genel Kurula sunmaları konusunda anlaşmaya vardılar.

HÜKÜMET BUNALIMI VE KOALİSYON PAZARLIKLARI

Yüz gün süren bir bunaldıktan sonra kurulan CHP - MSP koalisyonu 18 Eylül günü Ecevit'in Başbakanlıktan istifası ile sona erdi ve Türkiye yeni bir Hükümet bunahının içine girdi. Yedi ay kadar süren koalisyon, özellikle Af Kanununun Meclis'teki görüşmeleri sırasında büyük bir sarsıntı geçirmiş ancak «yıkmamıştı». Eylül ayının ilk günlerinde başlayan ve 15 gün kadar süren karşılıklı suçlamalardan sonra 18 Eylül'de koalisyon sona ererken, olayları serinkanlıkla değerlendirmeye çalışanlar, «Koalisyonun yıkılmasını gerektirecek olayı» aradılar ve doğrusu pek de doyurucu bir cevap bulamadılar.

Koalisyonun çöktüğü habercisi, Türk Haberler Ajansı'nın 2 Eylül günü yayınladığı bir yorum haberi oldu. CHP-MSP hükümeti zamanında sık sık devletin resmi ajansı Anadolu Ajansı'nın yerine geçerek, hükümetle ilgili daha çok CHP ile ilgili— haberleri kamuoyuna duyurmakta görev alan THA, bu haberinde CHP ile MSP arasında altı noktada önemli görüş ayrılıkları olduğunu bildiriyor.

du. Haberde bu altı «anlaşmazlık konusu» şöyle özetlenmişti:

● Erbakan'ın Hükümet kararına bağlanmamış ve DPT'den geçmemiş bazı hayali yatırımları, kararlaştırılmış gibi göstererek ilan etmesi ve özellikle her gittiği ilde fabrikalar vaad etmesi, CHP tarafından ciddiyle bağdaştırılmıyor ve bu konuşmaların hükümetin itibarını sarsıcı nitelikte olduğu iddia ediliyordu.

● Kıbrıs konusunda MSP «taksim»e gidecek bir çözüm öneriyordu. Buna karşılık CHP Federatif çözümden kararlıydı.

● Erbakan, Eskişehir'de bir uçak fabrikası kuracağını açıklamıştı. Oysa hükümet bu konuda bir karar almamıştı.

● Pamuk taban fiyatlarının tesbiti konusunda da ciddi anlaşmazlıklar vardı. CHP'li bakanlar pamuk taban fiyatını yüksek, MSP'li bakanlar ise düşük tutmak istiyorlardı ve taban fiyatını yüksek, MSP'li bakanlar ise düşük tutmak istiyorlardı ve taban fiyat kararnameyi imzadan bir türlü çıkmıyordu.

● Deniz Baykal, henüz Türkiye'de uygulanmayan uzun vadeli kredileri (beş yıldan uzun vadeli krediler) başlatmak istiyor ve kaynak temini için faiz hadlerinin yükseltilmesini de içeren bir dizi ekonomik tedbir getiriyordu. MSP ise faiz hadlerinin yükseltilmesine karşıydı.

● Okullarda ahlak dersleri okutulması konusu da CHP ile MSP nin oldum bittim anlaşamadıkları konulardan biriydi ve sürüyordu.

THA'nın haberi, iyi istihbaratı olan çevreler dışında pek ciddiye alınmadı ve «spekülatif bir haber» olarak değerlendirildi. Ancak hemen bir gün sonra Başbakan Bülent Ecevit, İstanbul'da bir basın toplantısı düzenledi ve ilan etti: «MSP ile uzlaşılması güç ayrılıklarımız var. Ayrılıklarımız amaçlar yönünde değildir. Ancak hükümet etme anlayışımızda önemli ayrılıklar belirdi.»

Ecevit bu açıklamayı 3 Eylül günü yapmıştı. 3 Eylül'ü izleyen günler ise amansız bir karşılıklı suçlama yarışını halinde geçti ve suçlamaların dozu her gün

STOKOL BUGÜN GORUSMELER KESİLDİ... SONRA ASILTURK İLE BAYKAL GÖRÜSTÜ VE KOALİSYON OLDU

CHP Parti Meclisi, koalisyonun geleceği için bugün de toplandı

19 MAYIS

Başbakan Ecevit, Parti Meclisine ara verdikten sonra Korutürk'le görüştü

Başbakan: «Demirel bunalım kışkırtmacılığı yapıyor»

ECEVİT: «ŞAHSİ EĞİLİMİM İSTİFADIR»

Ecevit, Parti Meclisi'nde 1. Denhat işitti. 3. D...

ECEVİT: «Son duruma göre biz azınlık hükümeti yürütmeyi tercih ediyoruz»

ASILTURK: «Bu iş bitmiştir Çakar yol seçindir. MSP hiç bir tüzit veremeyecektir»

CHP KOALİSYONDAN ÇEKİLME KARARI ALDI

«Ecevit'le Erbakan, koalisyonun kaderi için görüştiler»

«Ecevit'le Erbakan, koalisyonun kaderi için görüştiler»

Ecevit: «Bu Koalisyon yaşar»

«Bu iş bitmiştir Çakar yol seçindir. MSP hiç bir tüzit veremeyecektir»

«Ecevit'le Erbakan, koalisyonun kaderi için görüştiler»

«Ecevit'le Erbakan, koalisyonun kaderi için görüştiler»

ECEVİT İSTİFA EDECEĞİNİ AÇIKLADI

Başbakan, «Tekrar görev verilirse, seçim hükümeti kuracağını söyledi»

(ECEVİT İSKANDINAVYA)

CHP, DP ile de koalisyona girebilir

biraz daha arttı. Her iki partinin de lideri sözün altında kalmak istemiyor, cevaplar cevapları getiriyor ve bu böylece sürüp gidiyordu. Aynı günlerde CHP'ye yakın örgüt ve kişilerden de bir salvo halinde «MSP'den şikâyet furçası» başladı. Erbakan ise Ecevit'e hemen bir gün sonra cevap veriyor ve hiç de aşağıdan almıyordu. Erbakan, cevap-demecinde «zorla güzellik olmaz» diyor ve MSP'li bakanların, Ecevit'in ithamlarından dolayı «infial içinde» olduklarını belirtiyor ve «Bazı bakan arkadaşlarım bu işbirliğimizi sonuna kadar götürürelim diyor. Ancak, bazı arkadaşlarım da hemen istifa edelim diyorlar» şeklinde konuşuyordu.

Ancak, Erbakan sert çıkmakta biraz acele ettiğini hemen bir gün sonra gördü. CHP blöf yapmamıştı. Koalisyon gerçekten çöküyordu. Geri bir adım attı, ağız değiştirmişti, şöyle konuştu basın toplantısında:

«Ecevit'in endişesi geçici bir hal.»

Ama dikkatli bakan gözler kolayca görüyorlardı. Ecevit'in endişesi filan değil, düpedüz kararı vardı. Koalisyonun sonu gelmişti ve yemek istediği kuzuya «suyumu bulandırıyor» diyen kurt örneği, CHP karnadı ne yapıp edip koalisyonuna bir son vermeye kararlı görünüyordu. Daha sonraki günler, MSP'nin hükümet içinde görüş ayrılığı olduğu ancak kopma olmadığı yolundaki «yürek serinletici» iddiaları, CHP'nin ise «erken seçim gerek-

lidir», «Bu parlamento görevini tamamlamıştır», «Bu parlamento aritmetiği ile bir iş yapılamaz» gibisinden biraz dolaylı da olsa koalisyonun bittiğini kanıtlayan karşılıklı demeçleriyle geçti.

Ankara kaynaklı haberlerin satır aralarında ise Bakanlar Kurulu içinde bir «kararnameler savaşı» patlak verdiği, özellikle MSP'li Özal'ın başını çektiği bir kararın kararnamelerin imzası konusunda direnişe geçtiği anlatılıyordu. Nitekim Bakanlar Kurulundaki durum Keban Barajının açılış günü iyice su yüzüne çıktı. MSP'li Bakanlar bütün teammüllere aykırı olarak Başbakanın uçağına binmediler.

13 Eylül günü Erbakan—güçlülükle alınan bir randevuda—Ecevit'le görüştü. Toplantıdan sonra her iki liderin verdiği demeçler, anlaşmazlığın yumuşadığı yönündeydi. Gazeteler bunu «Koalisyonun devam etmesi ihtimali belirdi» şeklinde duyurdular. Ancak bu yorumla yayımlanan gazetelerin, okuyucunun eline ulaştığı gün (14 Eylül) Erbakan bir basın toplantısı yaptı ve bomba patladı:

Erbakan, Ecevit'in İskan dinav ülkelerine yapacağı geziyi «ülke çıkarlarına uygun görmedikleri için «MSP'li bakanların imzalamayacaklarını» ilan etti. Ecevit'in gezi sırasında Başbakanlığa, yardımcısı Erbakan'ı değil de, Devlet Bakanı Eyüpoğlu'nu vekil tayin edeceğini açıklaması, MSP'deki son umudu da kırmış ve MSP'liler de —ça-

resiz— ipi koparmaya karar vermişlerdi. Aynı gün Ecevit, bir temel atma töreni için gittiği İzmir'den Erbakan'ın gezi ile ilgili tehdidine meydan okudu: «Avrupa'ya hükümet değil, millet adına gidiyorum;...»

Ancak Ecevit gitmedi. 15 Eylül günkü açıklamalarında beklenen «istifa haberini» de vermedi ve «Çok düşünmem lazım» deyip gazetecilerden izin istedi.

Başbakan'ın «uzun uzur düşündükten sonra» beklenen açıklaması 16 Eylül günü yapıldı. Ecevit düzenlediği basın toplantısında başbakanlıktan istifa etmeye karar verdiğini açıkladı ve istifa gerekçelerini şöyle özetledi:

«Erbakan her konuşmasında üzerinde hiç bir karara varılmamış, planda, programda yer almamış bazı hayallerini, düşüncelerini kararlaştırılmış hususlar gibi açıklamayı kendine dogal bir hak görmektedir. Kıbrıs bunalımı ortaya çıktığından beri Sayın Erbakan bu konuda Cumhuriyet Hükümetini ve Türkiyeyi çok güç durumda bırakan konuşmalar yaptı. Rica ettim, istirham ettim, ısrar ettim dinletemedim. Bu durumlar karşısında vekâleti Erbakan'a bırakarak yurt dışına çıkmayı göze almadım.»

Ortaya çıkan bunalımın çözümü konusunda ise Ecevit'in önerisi Aralık ayında yapılacak bir «derhal seçim»di. Başbakan bu konudaki Anayasal engellerin aşılabileceğini ve Aralık'ta yapılacak bir seçimin zorun-

lu hale geldiğini ısrarla tek rarladı.

Ecevit 18 Eylül günü «resmen» istifa etti ve isti fası «resmen» ve «tirazsız» kabul olundu. Erbakan, mıs taflı hükümetin Başbakan Yardımcısı olarak ardarda verdiği demeçlerle Ecevit'i suçlarken, Başkent'te hükümeti kurma görevinin Ecevit'e verilmesi bekleniyor ve DP ile «erken seçime gi decek» bir hükümetin kurulması «an» meselesi sayılıyordu. 19—20 Eylül günleri Korutürk'ün usulen yapı tığı temaslara geçti ve 20 Eylül günü öğleden sonra Ecevit, yeniden hükümeti kurmakla görevlendirildi. Aynı gün Bozbeylî bir demeç vererek «Bir hükümette katılmama konusunda alınmış bir kararımız yok» diyerek koalisyona yeşil ışık yakıyordu. Ecevit «erken seçim için» kendine eş arama temaslarna başladı.

Ancak evdeki hesap çarşıya uymuyordu. DP Genel

İdare kurulu homojen bir kadro değildi. Bayarcılar, Bozbeylîciler, Menderesçiler, vb... her biri ayrı bir telden çalıyordu. Özellikle Menderesçilerin, bir CHP - DP koalisyonunun tartışılmasına bile tahammülleri olmadığı anlaşılıyordu.

25 Eylül günü DP cevabını açıkladı. Ancak gelişik bir durum da seziliyor. Ecevit — Bozbeylî ko nuşmasından sonra Ecevit'in yaptığı açıklamalar ile Bozbeylî'ninkiler arasında fark vardı. Ecevit, DP'nin her türlü ortaklık önerisini reddettiğini söylerken, Bozbeylî «Erken seçime hayır» dediklerini, «yani bir öneri gelirse görüşebileceklerini» belirtiyordu.

Yeniden temaslara başladı. Ecevit — Korutürk bir durum değerlendirmesi yaptılar. Gazeteler, halâ CHP — DP koalisyonundan umut kesmemişlerdi. 1975 Mayısında yapılacak bir erken seçim konusunda «pa-

zarlıkta» anlaşılabilirliği sa nılıyordu.

Ama DP içindeki anlaşmazlık çözümlenemedi ve 30 Eylül günü Ecevit moda deyimle «emaneti iade» etti. Korutürk parlamenter teamüllere uydu ve görevi bu defa da Demirel'e verdi.

İLKE baskıya hazırlandığı sırada hükümet bunalımı artık bir çıkmaza girmiş ve burjuva partileri arasında sürüp giden dibi, sonu gelmez bir bızans pazarlığına dönmüştü. CHP ise —gerekçeleri ne kadar haklı olursa olsun— MSP ile ortaklığına, daha ileri, daha demokratik bir ortaklık kurmak üzere değil, daha geri, daha tutucu bir ortaklık kurmak üzere son vermiş olmanın sorumluluğunu omuzlarına yüklenmişti. Bunalımın bu döneminde ülkenin demokrasiden yana ilerici - devrimci kesimleri ve işçi sınıfı CHP'yi böyle değerlendirdi.

TÜSTAV

Dr. Hikmet Kıvılcımlı'yı ölümünün üçüncü yıldönümünde anarken onun kişiliğinde en seçkin örneklerini bulan, bilim saygısını, araştırmacı ruhu, inanç ve mücadelede tavizsiz bir kararlılığı, işçi sınıfı çizgisinden asla sapmamayı ve sonuna kadar «örgütlülüğü» savunan devrimci düşünceyi de saygı ile selâmlıyoruz.

İLKE

Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın kendi kaleminden hayatı

Osmanlı İmparatorluğu Makedonyası'nın Priştine kasabasında Hüseyin bey Posta - Telgraf Müdürü iken, eşi Münire hanımdan Hikmet Doğuyor. Kosova vilâyeti'nin İstip kazasında hastalanıyor. Bir gece, bektâşi tekkesi türbesinde yatan Ali Baba, sandukasından fırlayarak Seher teyzesinin rüyasına giriyor. Çocuğun iyileşmesi isteniyorsa, Ali adıyla adlandırılmasına, o zaman Hazret'i Ali gibi «Kılıcı kuv'etli» olacağını, yoksa öleceğini bildiriyor: Hikmet «Ali» oluyor. Henüz konuşmasını beceremezken, Pakize teyzesinin okuduğu kız mektebine götürüldükçe, kucaktan sıralar üstüne çıkarılıp davul talitli nutuklar çe-

kiyor. İyi âlâmet değil...

Hüseyin bey Yemen-Hicaz PTT Başmüdürlüğüne aktarılıyor. Gidiş o gidiş. Çocuk babanın adını bile anmıyor. Seher teyze ve subay enişte ile Koçan'a, Cumâibâlâ üzerinden Bulgar eşkiyası baskını atlattularak. Drama'ya iniyor. Serez'den düpduru hatırlıyabildiği tek şey, demiryolu üzerinde bayram eden kalabalıklar ortasına bayraklarla donanmış bir tren gelince, vagonlara sinmiş sakallı Abdülhamit Paşalarının kırmızı feslerini didik didik yırtıp havaya fırlatan Hürriyet oluyor.

Bunun üzerine, anıları siliik bir İzmir, Aydın-Muşla'ya gidiş. Tekrar İzmir İkiçeş-

melâhîne dönüş Balkan harbi patladığı gün, çocuk kendisini yeniden İştîp'te buluyor. Ulusların kanlı göçü başlamıştır. Çocuk, birkaç güne kadar geri dönmek üzere, göçmenler mahşerine kapılıyor. Bir o-muzda taşınmaz manîher tüfeği, öbürün-de Kur'anı Kerim kesesi, yollarda kaybol- la ola, yayan Köprülülî'ye, bir buğday va- gonuna ulaşıyor. Trenle, yarı aç inilen Se- lânikte: çocukları insan ve hayvan ayak- ları altında çiğniyen Panik'in, bezirgân ya- nında bir hafta çıraklığın, kırk para ka- zanmak için yarım saat süren tesadüfî ham mallığın, yatılıp ta bir daha kalkılmayan ölümün ne olduğunu acı acı öğreniyor.

Bir aile kolunun bulunduğu İstanbul'a geçiş. Zâbit Murat dayıyla Erzurum yerine gidilen Kuşadası. «Delice Emin Efendi» nin iptidai ve riüştiye mektebi. Tahta tüfek lerle, asker tâlimleri: Ateş-Barut.Bomba lâkapları. İlk sinema salonunda:

«Bahriyelîyiz biz sağımızdan solumuz- dan,

Üşân ederiz yıldırım her dağımaz- dan».

«Efes» harabelerinde, diz çökerek he- deşî 11'den sahici mavzerle vuruş. Birinci- liğe Celâl Nuri'nin «Tarih'i İstikbâl» kita- bından ödül: düğmesine basınca göklere uçan koltuklar Saltanatları dinamitle ha- vaya uçuran nihîlîstler Teravihten sonra namaz kila kila sahura dek câmide uyuya kalış Çatı veren Birinci Cihan Harbi. Her Allahın pushu günü Sisam adasından sökün edip kasabacıym üç beş yapısını delik de- şik etmesine yıldırımlar yağdıran İngi- liz ve Fransız savaş, gemileri. Pakize tey- zenin 38'likle vuruluşu. İnsanların tavuk gi- bi öldürülüşü..

İkinci Muğla'ya gidış. Aydın.Söke yol- larında açlıktan, bitkinlikten can vermiş «Tebdül havah» Mehmetçikler... Muğla İda- disî, sonra Sultanî'si. Trampetçilik. Fifre. Çekirge mücadelesi. Nisfiye, Nay, Mezarlı- ğın sakız ağacına bağlı, gözlelere camlanmış, kurşuna dizilen sayısız asker kaçakları. Her gece bir karakolu basan eşkiya Demir- ci'nin kestiği başlar. Karakolda çeşit çeşit İşkenceler. Murat dayının ölümü. Tatilde âşâr damgacılığî. Elkin harmanlarının gü- zelliğî. Ölümünden sonra daha acı gelen Os- manlı İmparatorluğunun bozgunu.

İzmir Yunan işgalinde. Depolardan sı- lâh çekme. Kuwayimillîye gönüllülüğü. Ha vada meteliğî tabancayla vuran Yörük Ali Efe. Zeybekler. Aydın Cephesi. Çine köprü- sü «Köyceğiz Kuwayimillîye Askerî Ku- mandanlığına tayin» edilış. Toprak beyleri- nin vurdum duymazlıkları ve nobranlıkları. Dağ Türkmeneri'nin sıcak ana yüreklilik- leri. Litoğrafya'da elle basılan Mentese gazetesî. Bolşevikler? Kızıllar! Bayrağımı- zın rengi Elaltından İtalyanları çağırın Mutasarrıfa karşı gizli gençlik teşkilâtı, ve hücumlar. Muğla ansızın İtalyan işgalinde. Yunan'a karşıymış: «Gâvur değil mi?» Yağlı boya kartal resmiyle yayan Marma- ris yolları... Sitmanın mezarlığı çevirdiğî tüm köyler. Rodos'tan İstanbul'a aktarma.

Vefa Lisestî müdürünün Kuwayimillîye kalpağın ve çizmelerini «Talebeliğe yakı- şıcsız» buluşu. Ailenin kökten işçileşmesi Ali Kemal: «Kalpak bir alâmet'i üriş oldu. Kalpaklıyı nerde görürsen vur!» Sultânî 9'dan İmtihan ile İstanbul Tıp Fakültesine. Ölüm kalım. «Tıbbiye'î Askeriye'î Şâhâne» ye müsabakayla müstezadlı gazel:

«Ey melce'î ulvî, ebedî hislere mâkes
Saül sana bîkes

Yâ sen de serap, sen de mi mâsumla-
ra kâbûs

Bir tâlihe pâbûs?»

Sınıfta çıkan «Yıldız» dergisinde mis-
tisizm:

«Çiçekten buluttan bir şenme alıp
Hû! dedik meclîs'i rindâne geldik
Bir lokma, bir hırka, bir külâh kâfi
Yunus'la biz bir imtîhâne geldik.
Coştuk ta, yâhû âsûmâne geldik»...

Tıbbiye Camiinde askeri imanın arka-
sında tek sâdık cemaat: Hikmet Hüseyin
Efendi! Tıbbiye de İstanbul gibi İngiliz iş-
gali altında. «Dünyayı sarsan» broşürler,
gazeteler. «Kül yâ eyyühel - kâfirüne...»
süresinden materyalizme atlayış. Türk O-
cakları. Kurtuluş, Aydınlık Mecmuaları.
Sosyalizm... Anadolu'ya bütün sınıflarınla
geçme hazırlığı. Gelen gizli emir: «Şimdilik
derslerinize çalışın!»

Gece yarısı 101 pâre topla Cumhuriyet
ilânı. Cumhuriyetçi Terakkîperver Fırkası.
Vazife Gazetesî, Orak Çekiç Dergisi. Aka-
retlerde Parti Kongresi, Aydınlık Dergisi.
nin Özel Gençlik nüshaları. Orak Çekiç

postalar. Roza Lüksenburğ ile Karl Liebkneht'i flütte anış. İhbar. 1925 (1341) yılı Tıbbıyeyi bitiriş. İngilize Musul meselesi. Birinci Şark İsyanı: Şeyh Sâid. Türk Ocağında söylev. Tophane Bekırağa Bölüğüne «Kapital» ile giriş. Ankara İstiklâl Mahkemesi. «Tarikat'ı Selâhiye». «Silk'i askeri». «Zât'ı şâhânenin atabei ülyasına» suikast maddesi. 10 yıl kürek.

Ne sıraları, ne günleri sezinlenemez batıp çıkmalar.1. 1928 yılı yeniden «Dünyâ-n'u Umumiye» borçları. «Gitsinler Sultanlarından alsınlar. Demokrasidede mepus tayin edilmez» İzmir'de? «Ameleden adamları iktidara getirmek» suçu. 4 yıl., 6 ay 15 gün. Sıverek yerine: Ayfon-Konya-Adana-Müslimiye-Mardin-Diyarbakır yoluyla: «Elaziz Kürdistan'ın Payitahtidir» ve «Alfabesinden cebr'i âlâsına değin» sosyalizm.

1935 yılı MARKSİZM BİBLİYOTEĞİ YAYINLARI'ndan ÇIKAN TERCÜME'LERDEN:

1 — Gündelikei İş ile Sermaye (Marks); 3 — Karl Marks'ın Hayatı Felsefesi Sosyolojisi (Lenin), 4 — Karl Marks'ın Ekonomi Politikası Sosyalizmi Taktiği (Lenin) 5 — Ludwig Feuerbach Klâsik Alman Felsefesinin Sonu (Engels), Kapital, (Marks) vs..

ÇIKAN TELİFLERDEN:

2 — Edebiyatı Cediye'nin Otopsisı,

DR. HİKMET KIVILCIMLI'NIN ESERLERİ

UZUN MAKALE ve ETÜDLER
(Tarih sırasıyla)

● «Edebiyat'ı Cedide»; HER AY, Sayı 4 (Temmuz 1937), Sayı 5 (Ocak 1938), Sayı 6 (Şubat 1938), Sayı 7 (Mart 1938).

● «Şeyh Bedrettin»; SOSYALİST, SA Yı 1.6 (20.1.1967 - 20.6.1967).

● «Birinci Emperyalist Evren Savaşı ve Türkiye» (TÜRK SOLU):

1 — «Seferberliğe dek Türkiye'nin He sabı», Sayı 17 (10.3.1968).

2 — «I. Emperyalist Evren Savaşı ve Türkiye'nin Almyazısı», Sayı 19 (26.3.1968)

3 — «Türkiye'yi Birinci Evren Savaşıma Kim Soktu?», Sayı 20 (2.4.1968)

5 — Türkiye İşçi Sınıfının Sosyal Varlığı, 7 — Emperyalizm Geberen Kapitalizm, 8 — İnkılâpçı münevver Nedir? 9 — Marksizm Kalpazanları Kimlerdir?, Marks-Engels'in Hayatları, Demokrasi Türkiye Ekonomi Politikası,

1938 — 3 Donanma Kor. Askeri Mahkemesi'nin ilânı: «İşbu kitaplar, erbaşlar tarafından okunmuş ve benimsenmiş ve bu hâl ileride Donanma disiplini sarsıcı mahiyette görülmüş olmağa kanaati vicdaniyeyi tamme ile» 15 yıl.

1954 yılı Türkiye filipinlerden geri Kuayimilliyeciliğimiz (Gerekçe), Vatan Partisinin Kuruluşu, Tüzüğü, Programı, Siyasetimiz, Soğan Ekmek Kongresi, 1957 Seçim Kampanyası. İslâm Hümanizması üzerine Eyüp Söylevi. İlkini dini siyasete âlet etmekten, sonra Vatan Partisi'ni kurmak. tan Harbiye Kumandanlık hücrelerinde 6 ay aralıksız bir tek gün gün ışığı görmeyiş. 2 yıl Sultanahmet aydınlık cehenneminde tutukluluk. Beraet, Münire anne'nin ölümü.

1960 yılı MBK Açık Mektuplar. Anayasa Projesi. 1965: Tarih Devrim Sosyalizm, İkel Sosyalizm'den Kapitalizme İlk Geçiş: İngiltere, Türkiye'de Kapitalizmin Gelişimi, Birinci ve İkinci Kuvayimilliyeciliğimiz.

(Notlar burada kesiliyor. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın hayatı'nın bu noktadan sonraki kısmı ana çizileriyle bilinmiyor.)

4 — «Türkiye'yi Birinci Evren Savaşıma Kim Soktu?», Sayı 21 (9.4.1968)

5 — «Birinci Emperyalist Evren Savaşında Türkiye'nin Trajedisi», Sayı 32 (25.6.1968)

6 — «Seferberlikte Türkiye'nin Yeniliği ve Sömürgeleşmesi», Sayı 33 (2.7.1968)

● «Çek Meselesi mi? Dünya Meselesi mi?» (TÜRK SOLU):

1 — «Çek Meselesi mi? Dünya Meselesi mi?», Sayı 42 (3.9.1968)

2 — «Dünyanın Silâh Sesi», Sayı 43, (10.9.1968)

3 — «Almanya'nın Silâh Sesi», Sayı 44 (17.9.1968)

4 — «Almanya'nın Silâh Sesi», Sayı 45 (24.9.1968)

5 — «Çekoslovakya'nın Silâh Sesi», Sayı 46 (1.10.1968)

6 — «Çekoslovakya'nın Silâh Sesi», Sayı 47 (8.10.1968)

● «Sayın İ.İ. Paşa'ya Açık Mektup»; P.D. AYDINLIK, Sayı 2.16 (Şubat 1970)

● «Dinin Türk Toplumuna Etkileri»; AYDINLIK, Sayı 17 (Mart 1970)

● «Deccal Nasıl Kapımızı Çalıyor?»; P.D. AYDINLIK, Sayı 6.20, 7.12, 8.22 (Haziran-Ağustos 1970)

● «Bugünkü Türkiye Ekonomi Politikası»; SOSYALİST, Sayı 8-22 (8.12.1970-30.3.1971)

● «Halk Dersleri (Dedenin Dedikle-ri)»; SOSYALİST, Sayı 8-24 (8.12.1970-13.4.1971)

● «Başsız Develğimiz» (SOSYALİST):

1 — Sağda Başsız Develik, Sayı 1.8 (8.12.1970)

2 — Solda Başsız Develik, Sayı 2.9 (15.12.1970), Sayı 3.10 (22.12.1970)

3 — Sosyalizmde Başsız Develik, Sayı 4.11 (29.12.1970), Sayı 5.12 (5.1.1971)

4 — Devrimcilerde Başsız Develik: Ak-Aydınlık - Sosyalist Kurultay, Sayı 3.10 (27.12.1970)

5 — Devrimcilerde Başsız Develik: Al-Aydınlık - TIP Kongresi, Sayı 2.9 (15.12.1970)

6 — Başsız Develğe Son, Sayı 6.13 (12.1.1971)

● «Ortanın Solu ve Küçük Üretmen-lerimiz»; SOSYALİST, Sayı 4.11 (29.12.1970), Sayı 5.12 (5.1.1971), Sayı 6.13 (12.1.1971), Sayı 9.16 (16.2.1971)

● «Filistin Olaylarının Düşündürdük-leri»; (SOSYALİST):

1 — Kayımayan Petrol Kazanı: Filis-tin, Sayı 5.12 (5.1.1971)

2 — Gerilla Düşman Kardeşliği, Sayı 7.14 (26.1.1971)

3 — Partisiz Gerilla Başboşluğu, Sa-yı 8.15 (2.2.1971)

4 — Gerillacı Ütopya ve Panik, Sayı 9.16 (16.2.1971)

● «Türkiye Köylü ve Sosyalizm»;

SOSYALİST, Sayı 17-26 (23.2.1971 - 27.4.1971)

● «Sosyalizm Tarihimizden Teorik bir Belge: YOL»; SOSYALİST, Sayı 17-26 (23.2.1971 - 27.4.1971)

● «İşsizlik-Pahalılık Raporu» (İPSD 3. Kongre Raporu); SOSYALİST, Sayı 22-24 (30.3.1971 - 13.4.1971)

YAYINLANMIŞ KONUŞMA ve KONFERANSLAR (Tarih Svrasıyle)

● «Türkiye'de Kapitalizmin Gelişimi Üzerine» (Konferans Özeti); SOSYALİST, Sayı 5 (30.5.1967), Sayı 6 (20.6.1967)

● «İşçi Köylü Halkçılık Kurultayı» (Büldiri); TÜRK SOLU, Sayı 112 (6.1.1970)

● «İPSD İzmir Mitingi Konuşması» (Başkası tarafından okundu); SOSYA-LİST, Sayı 7.14 (26.1.1971)

● «Finans.Kapital ve Türkiye»; SOS-YALİST, Sayı 17-26 (23.2.1971 - 27.4.1971)

● «Durum Yargılaması»; SOSYA-LİST, Sayı 20.26 (16.3.1971 - 27.4.1971)

Dr. HİKMET KIVILCIMLI'NIN KİTAP VE BROŞÜR HALİNDE YAYINLANMIŞ ESERLERİ VE ÇEVİRİLERİ

● Stahanovizm (1935'lerde)

● İspanya'da neler oluyor? (1935'ler-de)

● Gündelikçi iş ile sermaye, 1935 (K. Marks'tan çeviri. Ayrıca «Önsöz» baş-lıklama ve yazıda geçen kavramların karşı-lıkları).

● Edebiyat'ı ceddide'nin otopsis, 1935.

● K. Marks: Hayatı, felsefesi, sosyo-lojisi, 1935 (Lenin'den çeviri. Ayrıca «Ön-söz» başlıklama ve metinde geçen kavram-lerin karşılıkları).

● K. Marks: Ekonomi politikği, sosya-lizmi, taktiği, 1935 (Lenin'den çeviri. Ayrı-ca sayfa atlarında açıklayıcı dip notlar).

● Türkiye'de İşçi Sınıfının sosyal var-lığı, 1935.

● Emperyalizm.geberen kapitalizm, 1935.

● İnkılapçı münevver nedir? Henri Barbus, 1935.

● Marksizm kalpazanları kimlerdir?

● Ludwig Föyerbah (Engels'ten çeviri)

● Marks.Engels: Hayatları,

● Sosyalizmin prensipleri (F. Engels'ten Çev.)

● Maymunun insanlaşması prosesinde emeğin rolü (F. Engels'ten Çev.)

● Enternasyonal işçiler cemiyetinin açılış hitabesi (K. Marks'tan Çev.)

● Kapital, (K. Markstan Çev. Ayrıca «Eser hakkında bir kaç söz» ve metinde geçen kavramların karşılıkları) 1937

● Demokrasi: Türkiye ekonomisi ve politikası hakkında, 1937

● Fetih ve medeniyet, 1953

● Vatan Partisi: Tüzüğü ve programı, 1954

● Siyasetimiz (Bütçe dolayısıyla), 1957

● Soğan ekmek kongresi.

● Kuvayı milliyeciliğimiz (Gerekçe) 1957

● Türkiye'de kapitalizmin gelişimi, 1965

● Tarih.Devrim.Sosyalizm, 1965

● İkinci kuvayimilliyeciliğimiz (MBK'ne İki açık mektup) 1965

● İlk sosyalizmden kapitalizme ilk geçiş: İngiltere, 1966

● Karl Marks'ın özel dünyası, 1966

● Uyarmakçın uyanmalı, uyanmakçın uyarmalı (TİP'e teklifler), 1966

● Metafizik sosyoloji eleştirileri, A. rarat yayınevi 1970

● 27 Mayıs ve yön hareketinin sınıfsal eleştirisi, Ant Yayınları, 1970

● Toplum biçimlerinin gelişimi, E. kim Yayınları, 1970

● Bilimsel sosyalizmin doğuşu, 1970

● Oportünizm Nedir?, 1970

● Devrim zorlaması: Demokratik zorlama, 1970

● Anarşi yok: Büyük derleniş, 1970

● Halk savaşının planları, 1970

● İşçi Sınıfı Partisi Nedir? (V. P. Tüzük ve programı, ikinci basılış) 1971

● Devrim nedir 1974

● Tarih tezli, 1974.

● Diyalektik materyalizm, 1974.

● Üretim nedir?, 1974.

● Genel olarak sosyal sınıflar ve partiler, 1974.

● Osmanlı tarihinin maddesi, 1974.

● Türkiye'de sınıflar ve politika, 1974

● Kısaca Marksizm düşüncüsü (Gerek Bilim), 1974.

TÜSTAV